

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**ANASINIFINA DEVAM EDEN 5-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN,
ANNELERİNİN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARININ,
ÇOCUĞUN SOSYAL UYUM VE BECERİLERİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ.**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Elif SARI

ANKARA- 2007

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Elif Sarı'nın Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi başlıklı tezi 11.09.07 tarihinde, jürimiz tarafından Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç.Dr.Fatma TEZEL ŞAHİN.....

.....

Üye : Doç.Dr. Figen GÜRSOY

.....

Üye : Yrd. Doç.Dr.Serap BUZ DEMİRİZ

.....

ÖZET

Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum Ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi.

Sarı, Elif

Yüksek Lisans, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

Haziran-2007

Bu araştırma anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Ankara iline bağlı merkez ilçelerinde bulunan resmi ve özel anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların anneleri araştırma evrenini oluşturmuştur. Evrenin büyüklüğü nedeni ile örneklem seçilme yoluna gidilmiş ve “Random Örneklem Yöntem”i kullanılmıştır.

Ankara ili merkez ilçelerde resmi anasınıfı okul sayısı 367, özel anasınıfı okul sayısı 66 olmak üzere toplam 433 adet okul bulunmaktadır. Devlet okulları ve özel okullar için iki ayrı araştırma tasarımı yapılmış ve iki ayrı örneklem seçimi yapılmıştır. Örneklem dahil edilen ilçeler; Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak, Yenimahalle’dir. Devlet okulları için araştırma evrenini, 26150 öğrencinin anneleri, örneklemine 370 anne oluşturmuştur. Özel okullar için araştırma evrenini, 2772 öğrencinin annesi, örneklemine 330 anne oluşturmuştur. Toplam evrenimiz, 28922 kişi, örneklemimiz 700 kişidir. Toplam 1357 adet ölçek dağıtılmıştır. 1357 adet ölçekten 700 adet ölçek doldurulmuş şekilde geri dönmüştür.

22 özel anaokuluna, 25 resmi anaokuluna, veri toplama yöntemi olarak belirlenen, ailelerin ve çocuklarının demografik bilgilerini elde etmek amacıyla, “GENEL BİLGİ FORMU” annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için “AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ” (PARI) ile

çocuklarının sosyal uyumlarını belirlemek için de “SOSYAL UYUM ÖLÇEĞİ” kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik özellikleri sıklık ve yüzde tabloları aracılığı ile yorumlanmıştır. Annelerin çocuklarına karşı tutumlarının analizinde; alt grup sayıları 2 olan değişkenler için T testi, alt grup sayısı 2’den fazla olan değişkenler için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Çocukların sosyal uyum ve becerilerinin analizinde; alt grup sayıları 2 olan değişkenler için T testi, alt grup sayısı 2’den fazla olan değişkenler için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda farklılık çıkan gruplar arasında; farklılığın ne yönde olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırma yöntemlerinden Tukey ve Tamhane kullanılmıştır. Homojen varyanslı gruplarda Tukey, heterojen varyanslı gruplarda Tamhane sonuçları dikkate alınmıştır. Grup ortalamaları arasında 0,05 anlamlılık aranmıştır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği alt boyutları ile Sosyal Uyum Ölçeği alt boyutları arasındaki anlamlı bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi için korelasyon analizi uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda,

Devlet ve özel okullarda erkek öğrenci sayısı (%51,86), kız çocuklarından (%48,14) fazladır. Özel okullarda 5 yaş grubunda (%56,67) daha fazla öğrenci bulunmaktadır. Devlet okullarında 6 yaş grubu öğrenci sayısı (%85,68) daha fazladır. Devlet ve özel okul toplamında ise 6 yaş grubu (%65,71) öğrencilerinin sayısı daha fazladır. 5-6 yaş grubu çocukların büyük çoğunluğunun tek kardeşi (%44,71) vardır. Devlet ve özel okullarda, ilk çocukların oranının (%56,71) fazla olduğu bulunmuştur. Özel okullarda okuyan öğrencilerin anne (%35,45) ve babaları (%44,85) çoğunlukla yüksek okul mezunu, devlet okulunda okuyan öğrencilerin anne (%39,73) ve babaları (%37,03) ise çoğunlukla lise mezunudur. Annelerin çoğunlukla 31-35 yaş arası olduğu (%36,00), babalarinsa 36-40 yaş arasında olduğu (%34,71), annelerin çoğunluğunun ev hanımı olduğu bulunmuştur. Babaların çoğunluğu profesyonel meslek sahibidir (Doktor, Mühendis, İşletmeci, Öğretmen, Akademisyen, Uzman).

“Aşırı Koruyucu Annelik” kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin yaşı, annenin çalışma durumu ve babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin yaşı ve babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “Ev Kadınlığını Reddetme” okul türü, yaş grubu, kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “Karı - Koca Geçimsizliği” annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, babanın yaşı, annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “Baskı ve Disiplin” kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin çalışma durumu ve babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

“Sosyal Uyum” annenin yaşı ve babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “Sosyal Uyumsuzluk” okul türü ve yaş grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “Sınırlı Sosyal Uyum” okul türü, annenin eğitim durumu ve annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “Aşırı Koruyucu Annelik” boyutu ile “Sosyal Uyum”, “Sosyal Uyumsuzluk” ve “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Sosyal Uyum”, “Sosyal Uyumsuzluk” ve “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. “Ev Kadınlığını Reddetme” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” ve “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. “Karı - Koca Geçimsizliği” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” ve “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. “Baskı ve Disiplin” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” ve “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

ABSTRACT

An Investigation of the Effects of Mothers' Child Rearing Attitudes on Child's Social Cohesion and Skills for 5-6 Years Old Childs who Attend Kindergarten.

Sarı, Elif

Master, Early Childhood Teaching Programme

Advisor: Assist. Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

June-2007

This research was carried out in order to investigate the effects of mothers's child rearing attitudes on child's social cohesion and skills for 5-6 years old childs who attend kindergarten.

The population was composed of mothers of 5-6 years old childs who attend public and private kindergartens in Ankara. Random sampling approach was applied beacuse the population size.

There were 433 kindergartens that were formed by 367 public kindergartens and 66 private kindergartens in the region of Ankara. Two different research and sampling designs were used for public and private schools. Districts that were included into the sample were Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak, and Yenimahalle. The population and the sample sizes were 26150 and 370 mothers of childs for public schools and 2772 and 330 mothers of childs for private schools respectively. Total size of the population and the sample were 28922 and 700 people respectively. 700 of 1357 questionnaires were responded.

“GENERAL INFORMATION FORM”, “PARENT ATTITUDE RESEARCH INSTRUMENT” (PARI), and “SOCIAL COHESION MEASUREMENT SCALE” were used in order to gather information on mothers' and childs' demographic characteristics, mothers' child rearing attiudes, and childs' social choesion at 22 private and 25 public kindergartens.

Demographic characteristics of the research sample were discussed based on the frequency and percent tables. T test for the variables that have 2 sub-groups and one way variance analysis (ANOVA) for the variables that have more 2 sub-groups were applied for analyzing mothers' attitudes towards their child and child's social cohesion and skills. The dual comparison methods of Tukey and Tamhane were used so as to determine the direction of the difference between the groups after finding differences as a result of One Way Variance Analysis (ANOVA). The results of Tukey were taken into consideration in groups with homogeneous variance and the results of Tamhane were emphasized in groups with heterogeneous variance. 5% significance level were used between group means. Correlation analysis was applied in order to determine whether there were significant relationships between the dimensions of the measurement scales of Family Life and Child Rearing Attitudes and Social Cohesion.

The resulting inferences were as follows,

The number of male students (51,86%) were higher than the number of female students (48,14%) at public and private schools. There were more students in the 5 years old group (56,67%) in private schools while there were more students in the 6 years old group (85,68%) in public schools. The number of 6 years old group students were higher (65,71%) at an aggregate level of public and private schools. Most of the child in the 5-6 years old group have a sister or brother (44,71%). The first child proportion (56,71%) was higher at public and private schools. Most of the parents of child in private schools were university graduates (35,45% of mothers, 44,85% of fathers) while most of the parents of child in public schools were high school graduates (39,73% of mothers, 37,03% of fathers). It was found that most of the mothers were within 31-35 age range (36,00%) while most of the fathers were within 36-40 age range (34,71%). Mothers were generally housewives while fathers had some different professional business (Doctor, Engineer, Manager, Teacher, Academician, Specialist).

“Heavy Protector Motherhood” exhibited significant difference with respect to number of brother/sister, mother’s education level, father’s education level, mother’s age, mother’s working position and father’s proficiency. “Democratic Attitude and Egalitarian Acknowledgement” showed significant difference with respect to number of brother/sister, mother’s education level, father’s education level, mother’s age and father’s proficiency. “Housewife Refusal” pointed out difference with respect to school type, age group, number of brother/sister, mother’s education level, and father’s age. “Matrimonial Troubles” presented difference with respect to mother’s education level, father’s education level, father’s age, and mother’s working position. “Compulsion and Discipline” exhibited significant difference with respect to number of brother/sister, mother’s education level, father’s education level, mother’s working position and father’s proficiency.

“Social Cohesion” showed significant difference with respect to mother’s and father’s age. “Social Disharmony” exhibited significant difference with respect to school type and age group. “Limited Social Cohesion” presented significant difference with respect to school type, mother’s education level, and mother’s working position. There were significant relationships between the “Heavy Protector Motherhood” dimension and “Social Cohesion”, “Social Disharmony” and “Limited Social Cohesion” dimensions.

There were significant relationships between the “Democratic Attitude and Egalitarian Acknowledgement” dimension and “Social Cohesion”, “Social Disharmony” and “Limited Social Cohesion” dimensions. Significant relationships were found between “Housewife Refusal” dimension and “Social Disharmony” and “Limited Social Cohesion” dimensions. Significant relationships were found between “Matrimonial Troubles” dimension and “Social Disharmony” and “Limited Social Cohesion” dimensions. There were significant relationships between the “Compulsion and Discipline” dimension and “Social Disharmony” and “Limited Social Cohesion” dimensions.

ÖNSÖZ

Araştırmamda sadece bilgi ve tecrübeleriyle değil, her türlü ilgi ve desteğiyle de manevi yardımlarını gördüğüm danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN'e, ölçeklerimi uygulamamda yardımcı olan okullara, öğretmenlere ve annelere sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca, bana verdikleri sonsuz destek için anne ve babama, eğitim hayatım boyunca bana göstermiş olduğu anlayış ve destek için eşime, tez dönemimde hayatımıza büyük bir sürprizle gireceğini öğrendiğimiz, benimle beraber yorulmadan çalışmalarımı sürdürmeme yardımcı olan sevgili bebeğim Bartu'ya ve yoğun iş hayatım içerisinde, eğitimime ara vermeden devam etmemi sağlayan sayın müdürüm, Davut Yılmaz'a sonsuz teşekkürler.

Elif SARI

Ankara 2007

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR CETVELİ	xiii
ŞEKİLLER VE TABLOLAR CETVELİ.....	xiv

BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
1.1.Sosyal Gelişim.....	3
1.2.Çocuğun Sosyal Gelişimini Etkileyen Faktörler	6
1.2.1.Aile	6
1.2.2.Beklentiler	7
1.2.3.Uygu	7
1.2.4.Etiketleme	8
1.2.5.Saldırganlık	8
1.2.6.Bağımlılık	9
1.3.Sosyal Beceriler.....	9
1.3.1.Prososyal Davranışlar	10
1.4.Sosyal Gelişim Kuramları.....	10
1.4.1.Psiko Analitik Kuram.....	11
1.4.1.1.Freud'un Gelişim kuramı.....	11
1.4.1.2. Erikson'un Psikososyal Kuramı	12
1.4.2.Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı	14

1.4.3.Sosyo Kültürel Gelişim Kuramı	16
1.4.4.Ahlak Gelişimi Kuramı	17
1.4.5.Selman’ın Sosyal Rol Alma Teorisi.....	19
1.5.Okul Öncesi Çağda Sosyal Gelişim	20
1.5.1. 0-2 Yaşta Sosyal Gelişim	21
1.5.2.İkinci Yaşta Sosyal Gelişim	24
1.5.3.Üçüncü Yaşta Sosyal Gelişim	24
1.5.4.Dördüncü Yaşta Sosyal Gelişim	25
1.5.5.Beşinci Yaşta Sosyal Gelişim.....	25
1.5.6.Altıncı Yaşta Sosyal Gelişim.....	25
1.6.Aile	26
1.7.Anne ve Babanın Çocuklarına Karşı En Yaygın Tutum ve Davranış Biçimleri	27
1.8.Anne Baba Tutumları.....	29
1.8.1.Demokratik Anababa Tutumu	30
1.8.2. İlgisiz (Serbest) Anababa Tutumu	31
1.8.3. Baskıcı(Otoriter) Anababa Tutumu.....	31
1.8.4.Aşırı Korumacı Anababa Tutumu.....	32
1.8.5.Hoşgörülü Anababa Tutumu	32
1.8.6.Aşırı Hoşgörülü Anababa Tutumu	33

1.8.7.Reddedici Anababa Tutumu	34
1.8.8.Dengesiz Anababa Tutumu	34
1.9.Anne-Çocuk İletişimi.....	35
1.10 Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar	37
1.10.1. Anne-Baba Tutumları İle İlgili Yapılan Araştırmalar	37
1.10.2.Sosyal Gelişim İle İlgili Araştırmalar.....	59
2. ARAŞTIRMANIN AMACI	69
2.1.Alt Amaçlar	71
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	73
3.1.Varsayımlar	75
3.2.Sınırlılıklar	76
4. YÖNTEM	76
4.1.Araştırmanın Modeli.....	77
4.2.Evren ve Örneklem	77
4.3.Veritoplama Araçları.....	80
4.4.Verilerin Analizi.....	84
5. BULGULAR VE TARTIŞMA	86
5.1. Ailelerin ve Çocuklarının Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	87
5.2. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Bulgular ..	94
5.3. Çocukların Sosyal Uyum ve Becerilerine İlişkin Bulgular	135
5.4. Boyutlar Arası İlişkilere Yönelik Bulgular.....	164

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	172
6.1.Sonuç.....	172
6.1.1. Ailelerin ve Çocuklarının Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	172
6.1.2.Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Sonuçlar	175
6.1.3. Çocukların Sosyal Uyum ve Becerilerine İlişkin Sonuçlar	177
6.1.4. Boyutlar Arası İlişkilere Yönelik Sonuçlar.....	179
6.2.Öneriler	182

KAYNAKÇA

EKLER

KISALTMALAR CETVELİ

ARK: Arkadaşları

DİĞ: Diğerleri

EARGED: Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

N: Örneklem Sayısı

P: Önemlilik Değeri

PARI: (Parental Attitude Research Instrument) Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği

S: Standart Sapma

SPSS: (Statistical Package For Social Sciences) Sosyal Bilimlerde Veri Analizinde Kullanılan Paket Program

$\bar{X}$: Ortalama

ŞEKİLLER VE TABLOLAR CETVELİ

Şekil 1. Çocuk Yetiştirme Biçimlerinin Kübik Biçimi.....	28
Tablo 1.Freud Psikoanalitik Gelişim Kuramı Dönemleri	12
Tablo 2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı Dönemleri	13
Tablo 3. Kohlberg'e Göre Ahlaki Gelişim Dönemleri	18
Tablo 4. Selman'ın Rol Alma Seviyeleri	20
Tablo 5. MEB 2005-2006 Eğitim Öğretim Yılı İçin Ankara'da Örneklem Grubuna Giren İlçelerde Bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Resmi ve Özel Anaokulu Sayıları.....	77
Tablo 6. Okul Türüne Göre Çocuğun Cinsiyet Dağılımı.....	87
Tablo 7. Okul Türüne Göre Çocuğun Yaş Dağılımı.....	87
Tablo 8. Okul Türüne Göre Çocuğun Kardeş Sayısı Dağılımı	88
Tablo 9. Okul Türüne Göre Çocuğun Doğum Sırası Dağılımı	89
Tablo 10. Okul Türüne Göre Anne Baba Öğrenim Durumu Dağılımı.....	90
Tablo 11. Okul Türüne Göre Anne Baba Yaş Dağılımı	91
Tablo 12. Okul Türüne Göre Anne Meslek Durumu Dağılımı	92

Tablo 13. Okul Türüne Göre Baba Meslek Durumu Dağılımı.....	93
Tablo 14. Okul Türüne Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları.....	94
Tablo 15. Cinsiyete Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları.....	96
Tablo 16. Yaşa Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları	99
Tablo 17. Kardeş Sayısına Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	101
Tablo 18. Çocuğun Doğum Sırasına Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları	106
Tablo 19. Anne Öğrenim Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları	109
Tablo 20. Baba Öğrenim Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları	115
Tablo 21. Anne Yaş Grubuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	120
Tablo 22. Baba Yaş Grubuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	125
Tablo 23. Anne Meslek Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları	128

Tablo 24. Baba Meslek Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları	132
Tablo 25. Okul Türüne Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları	135
Tablo 26. Cinsiyete Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları	137
Tablo 27. Yaşa Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları	140
Tablo 28. Kardeş Sayısına Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları	142
Tablo 29. Çocuğun Doğum Sırasına Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	144
Tablo 30. Anne Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	148
Tablo 31. Baba Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	152
Tablo 32. Anne Yaş Grubuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	155
Tablo 33. Baba Yaş Grubuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	157
Tablo 34. Anne Meslek Durumuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	159

Tablo 35. Baba Meslek Durumuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları.....	162
Tablo 36. Boyutlar Arası İlişki Sonuçları	164
Tablo 37. Özel Anaokulu İçin Boyutlar Arası İlişki Sonuçları.....	167
Tablo 38. Devlet Anaokulu İçin Boyutlar Arası İlişki Sonuçları.....	170

1. GİRİŞ

Çocuk, sosyal bir çevre içinde doğar. Çocuğun içine doğduğu sosyal çevrenin ona karşı tutumu, gereksinimlerini karşılayış biçimi, tepkileri, davranış özellikleri; bedensel ve ruhsal gelişiminde, kişilik yapısının biçimlenmesinde önemli bir etkindir (Altınköprü, 2003:77) .

En küçük toplum birimi olarak tanımlanan aile, insan yaşantısı üzerinde daha doğumdan önce başlayan ve doğumdan sonra ilk gelişim yıllarından yaşamın sonuna kadar etkinliğini sürdüren bir kuruluştur (Koptagel,1981:37) .

Anne-baba-çocuk üçgenindeki iletişimi belirleyen en önemli öge, anne-babanın çocuk yetiştirme biçimini belirleyen tutumlardır. Anne babanın birey olarak kişilik özellikleriyle karışmış biçimde aile biriminin yapısı, ailenin çocuk yetiştirme yapısını kısmen belirler (Güngör,1995:147).

Çocuklar sosyal becerileri ana babalarıyla ya da bakıcı durumundaki kişilerle ilişki kurarak öğrenmeye başlarlar; daha sonra sosyal gruba kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinler katılır ve sosyal beceriler böylece gelişir (Cartledge, Milburn,1980:51).

Sosyalleşme, kişinin toplumun standartları doğrultusunda kendi davranış stilini oluşturması ve diğer insanlarla iyi ilişkiler geliştirerek toplumda kabul edilen bir birey haline gelme süreci olarak da tanımlanabilir. İnsanlar doğdukları andan itibaren sosyal bir yaşama başlarlar (Özbay,2004:62).

Çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde anne babaların doğrudan doğruya etkili oldukları görülür. Anne babalar çocuklar için en büyük uyarı kaynaklarıdır ve çocukların taklit edebilecekleri ilk modellerdir. Çocuklar hayatla başa çıkma yollarını

ailede öğrenirler. Ailenin durumu ve tutumu çocuğun ruh sağlığının gelişmesinde çok etkilidir (Ekşi,1990: 15).

Sosyal becerilerde yetersiz olan çocuklar yaşamları boyunca kişiler arası ilişkilerinde, duygusal alanlarda, okul yaşamlarında ve mesleki başarılarında çeşitli problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bu problemlerin yaşanmaması için çocukların sosyal beceri düzeylerinin artırılıp, toplumsallaşmalarının sağlanması gerekmektedir. (Antia and Kreimeyer, 1988: 325)

Anne babaların uyguladıkları tüm disiplin yöntemlerinin seçiminde kişisel deneyimleri kadar yakın çevrelerinin de etkisi görülmektedir. Anne baba çocuk ilişkisi çocuk yetiştirme ve ona uygulanan disiplin yöntemiyle yakından ilgilidir. Aşırı sert ve otoriter bir disiplin yöntemi, olumsuz ve itaatsiz çocukların yetişmesine neden olacaktır. Çocukların bu olumsuz davranışları, anne baba çocuk ilişkisinin, gelişim basamaklarında daha da bozulmasına neden olur. Bundan başka, anne babalarının uygun bir yetiştirme ve disiplin yönteminde görüş birliğinde olmadıklarına inanan çocuklar, onlara karşı saygı ve güvenlerini yitirmeye başlarlar (Yavuzer, 1993: 23).

Ana –babanın çocuğunu sosyalleştirmek için kullandığı yöntemler, seçtiği ödül ve cezalar, öğretme biçimleri, aktarmaya çalıştığı değerler, çocukların ilgileri ve sosyal becerileriyle birbirlerinden farklı ilişkiler geliştirmesine neden olur (Maccoby 1984:328) .

Bu düşünceden hareketle bu çalışmamızda, anne tutumlarının çocuğun sosyal gelişimini ne yönde etkilediğinin incelenmesi planlanmıştır.

1.1.Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim; Doğumdan itibaren başlayan, yaşam boyu devam eden, kişinin başkaları ile iyi ilişkiler kurmasını ve içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlayan bir süreçtir (Arı ve diğ. , 2002: 3).

Sosyalleşme kavramını ilk kullanan Emile Durkheim olmuştur. Durkheim eğitim kavramını açıklarken “ yetişkin kuşakların, yetişmekte olan kuşakları sosyalleştirmesi, toplumsal hayata alıştırmaları, ruhsal, zihinsel ve ahlaki yönden yetiştirmesi” olarak açıklamıştır (Silah, 2000:388).

Sosyalleşme; insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesidir, yani ailesinin, akraba ve komşuluk düzeyinin, şehir ve köyünün ve nihayet ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesidir. Büyümekte olan çocuk, etrafındakilerle etkileşimi sonucu, onlarınkine benzer davranışlar geliştirecektir. Böylece tek tek kişiler yerine toplumun parçaları olan, birbirlerinden farklılıkları olduğu gibi, birbirlerine büyük benzerlikler de gösteren toplumsal bireyler oluşur (Kağıtçıbaşı,1996:245).

Sosyalleşme tanımlarından sosyalleşmenin bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. İnsanın yaşamı da sürekli değişen ve gelişen bir süreç olduğuna göre bu çok doğaldır. Çocuğun, anne babasından kalıtımsal olarak aldığı özellikler, daha sonradan kazanacağı özelliklerin temelini oluşturmaktadır. Bu temel üzerine oturan kültürel ve yaratıcı nitelikler bireyin kişiliğine biçim verirken sosyalleşmesini de sağlamaktadır. (Köknel; 1981:53).

İnsanın kendisini başkalarıyla ilişkilendirmesi hayatının önemli bir parçasıdır. İnsan kendi BEN'inin farklılığını ve özgünlüğünü diğer BEN'lerin varlığıyla gerçekleştirir. Farklı bir birey olarak çocuk gelişimini, annesi, babası, kardeşleri ve başkalarının bulunduğu ortamda gerçekleştirir. Gelenek gibi sosyal süreçleri öğrenmeye

başlar. Bu anlamda sosyal yönde kabul gören, onaylanan ve beklenen davranışların öğrenilmesi sosyalleşme olarak adlandırılır (Özbay, 2004:62).

Bireylerin yetişkinlikte sergileyeceği tutum ve davranışların temellerinin okul öncesi dönemdeki yıllarda atıldığı birçok teori tarafından iddia edildiği gibi, gerçekleştirilen birçok araştırmada da kanıtlanmıştır. Dolayısıyla bireylerin mutlu, kendisiyle barışık, hedeflerini doğru tayin edebilen ve bu yolda çıkabilecek engellerle başa çıkabilmesi için gerekli duygusal ve sosyal becerilerin temellerinin okul öncesi dönemde atılmasına katkı sağlayacak tutum ve davranışların sergileneyeceği eğitim ortamlarının gerekliliği kaçınılmaz görünmektedir (Sevinç, 2003:311).

Sosyal beceriler, kişiler arası ilişkilerde sosyal bilgiyi alma, çözümleme ve uygun tepkilerde bulunma, hedefe yönelik ve sosyal bağlama göre değişen; hem gözlenebilen hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren ve öğrenilebilir davranışlardır (Yüksel,2004: 3-5).

Sosyal becerileri, sözsüz ve sözel olarak ikiye ayrıldığı diğer bir tanım da, sözsüz öğeler bedensel duruş, jestler ve beden hareketleri, fiziksel yakınlık, dokunma, göz kontağı, gülümseme, yüz ifadesi, sözel öğeler ise; konuşma ve sesin nitelikleri, sesin azlığı veya çokluğu, konuşmanın açıklığıdır. (Collins ve Collins, 1992:43)

Litaritürde yer alan sosyal beceri tanımlarını üç başlık altına sınıflandırmak mümkündür. İlki, araştırmacıların akranlar tarafından kabul edilmeyi ya da popülerliği sosyal becerinin göstergesi olarak aldıkları akran kabulü tanımıdır. Bu tanımın dezavantajı, hangi özel davranışların akranlar tarafından kabul edilmeyi ya da popüler olmayı sağladığını belirleyememesidir. İkincisi, sosyal becerinin, kişinin sosyal davranışının pekiştirilme olasılığını arttıran ya da cezalandırılma olasılığını azaltan duruma özel davranışlar olarak kabul edildiği davranışsal tanımdır. Bu tanımın akran kabulü tanımına göre avantajı, belli sosyal davranışların öncesinin ve sonuçlarının

değerlendirme ve iyileştirme amacıyla belirlenmiş ve işlevsel hale getirilmiş olmasıdır. Üçüncü ve daha az tartışılan tanım ise, sosyal beceriyi, çocuğun belli durumlarda, önemli sosyal sonuçları tahmin etmesine yardımcı olan davranışlar olarak ele alan sosyal geçerlilik tanımıdır. Bu önemli sosyal sonuçlar üç ayrı grupta toplanmaktadır. Bunlar akran kabulü ya da popülerlik, önemli kişilerin (ebeveynler ve öğretmenler gibi) çocuğun sosyal becerileri hakkındaki yargıları, akran kabulü/popülerlik ve önemli kişilerin yargılarıyla ilişkili olan diğer sosyal becerilerdir (Bacanlı, Erdoğan,2003:353).

Sosyal becerinin belli başlı özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Öncelikli olarak öğrenme (örneğin, gözlemlene, örnek alma, canlandırma ve geri bildirim) yoluyla kazanılır.
- Belirli sözel ve sözsüz davranışlardan oluşur.
- Etkin ve uygun tepkileri, örnek alınan davranışları içerir.
- Sosyal çevreden gelen olumlu tepkilerin artmasını sağlayarak, var olan becerilerin pekişmesine olanak tanır.
- Çevrenin (durum ve ortamın) özelliklerinden etkilenir.
- Sosyal başarıdaki yetersizlikler belirlenebilir ve duruma uygun eğitim programları hazırlanabilir.

Sosyal becerisi olan çocuklar katıldıkları etkinliklerden daha çok zevk alır ve kendi kararlarını kendileri verirler. Oysa sosyal becerisi yeterince gelişmemiş olanlar akranları tarafından dışlanabilir, ihmal görebilir ve yetişkinlerin ihmaliyle, istismarıyla karşılaşabilirler (Çetin ve diğ.,2003:29).

Sosyal gelişimle ilgili bir diğer tanımda sosyal fobidir. Sosyal fobi bireyin başkaları tarafından incelemeye tabi tutulduğu, sıkılacağı olacak bir şekilde davranabileceği durumlardan mantıkdışı kaçınma arzusu ile birlikte, mantıkdışı korku olarak tanımlanmıştır. (Scholing ve Emmelkamp 1990:270)

Çocukların akranları ile olumlu ilişkiler kurabilme yetenekleri sosyal gelişmenin önemli bir bileşenini temsil eder. Çocukların akran grubunun kabulü ile arkadaş edinmelerini birbirinden ayırt etmenin gerekmektedir. Akranlar tarafından kabul, spesifik bir ikili ilişkiye katılmaktan ziyade bir akran grubu tarafından genellikle seviliyor olmayı ifade eder. Arkadaşlık ise tam tersine, iki birey arasındaki yakın ikili ilişkidir (Newcomb & Bagwell, 1996:289).

1.2.Çocuğun Sosyal Gelişimini Etkileyen Faktörler

1.2.1.Aile

Çocukların sosyalleşmesinde birinci derece sorumlu ve etkili olan kurum ailedir. Aile ortamında anne-baba tutumları, değerleri, zevkleri çocuğunun gelişimini etkiler. Çocuk yetiştirme tutumları ile çocuğun davranışlarını ilişkilendirmek mümkündür (Aydın, 1997:88).

Aile çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini hızlandırıcı bir etkiye sahiptir. Ailede anne-babanın çocuk üzerine etkisi, daha bebek dünyaya gelmeden önce başlar. Anne-babanın, bebeğin dünyaya gelmesine istekli ya da isteksiz oluşları, gelişine hazır olup olmadıkları ve bebekten beklentileri, bebeğin ilk izlenimlerini ve çevresi ile duygusal etkileşimlerini etkiler (Arı ve diğ. ,2002:59).

Sosyalleşme bir tür çevreye uyum sürecidir. Birey bu süreci ailesi ile birlikte yaşamaya başlamaktadır. Bireyin psikolojik yapısını etkileyen önemli sosyalleşme faktörlerden biri ailedir. Bunun bir çok nedeni olmakla birlikte aile; sosyal ve kültürel, okul, iş gibi ikincil gruplar kitle iletişim araçları ve olağanüstü durumlar (savaş, deprem, afet) gibi faktörlerin etkilerine göğüs germede, onlara karşı koymada veya onlara uyum sağlamada birey için bir rehber, bir sığınma yeri olma özelliğindedir (Küçük Kurt, 1990: 81).

Çocuğun yetiştiği ailenin yapısı, genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, onun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla duygusal ve toplumsal gelişmesini etkileyecektir. Her anne-babanın bilerek ya da bilmeyerek çocuklarına karşı tutumu değişik olabilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevilmekte, bazılarında baskı yapılmakta, bazıları istenmeyen çocuk olarak görünmekte, bazılarında ise daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Bütün bu tutumlar, çocuğun hem kişiliğinin, hem de sosyal gelişimin değişik biçimler kazanmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 1998:137).

1.2.2.Beklentiler

Bireyin aile içinde anne-baba, kardeş, toplumda arkadaş vb. olma gibi çeşitli sosyal rolleri vardır. Rol, belirli bir statüyü işgal eden bir kişiden beklenen davranışların dağılımıdır. Kişi genellikle birden fazla rolü birlikte yürütmek durumundadır. Roller kişiye bazı haklar ve sorumluluklar kazandırır.

Çocuk yardımlaşma, paylaşma, işbirliği vb. prososyal davranışları çevresindeki kişileri ve arkadaşlarını gözleyerek öğrenir. Çevre çocuktan bu davranışları göstermesini beklediğinden, çocuk beklentilerin dışında hatalı davranışlarda bulunduğu zaman, çevresindeki kişilerin olumsuz tepkileriyle karşılaşır. Bu olumsuz tepkiler çocuğun hatalı davranışları anlamasına yardımcı olur. Çevredeki kişilerin çocuktan beklentileri önemlidir. Çünkü çocuk kendisinden beklenenleri benimser ve gerçekleştirmeye çalışır (Arı ve diğ.2002:45-46).

1.2.3.Uygu

Grup içindeki insanların belirgin özelliklerinden biri de içinde bulundukları grubun görüşüne uyma eğilimidir. Sosyal davranış, bireyin başkaları tarafından etkilenmesi sonucu ortaya çıkar ve bir sosyal etkileşim sürecini içerir. Sosyal etki

sonucu meydana gelen gruba uyma davranışı, kişilerin birbirine benzerliğini ve sosyal davranış düzenliliğini yaratır. Uyma davranışı üç farklı sürece bağlı olabilir. Bunlar; itaat, özdeşleşme ve benimsemedir.

Çoğunluğunun kararları bireyin karar verme davranışını etkiler. Grup içinde grubun görüşüne uyma eğilimi insanların özelliklerindendir. Uyma davranışının hem kişisel, hem de ortamsal etkenlerin etkileşimi sonucu ortaya çıktığı söylenebilir (Kağıtçıbaşı, 1996: 80-81).

1.2.4.Etiketleme

İnsanlar bireyi, bazen de birey kendi kendini yetenekli yeteneksiz, anlayışlı, sevecen, insancıl ve saldırgan gibi özelliklerle etiketlerler, başka bir deyişle isimlendirirler. Bu etiketleme, beklentilerde olduğu gibi çocuğu etkilendiği yönde davranmaya zorlar. Çocuk o etiketi benimser, başka türlü davranmaya çaba göstermeyebilir (Ülgen, Fidan, 2002:233).

1.2.5.Saldırganlık

Saldırganlık, sosyal davranışların güçlü bir tayin edicisidir. Saldırgan çocuk, ruhsal sorunları nedeniyle, yaşlıları ve genel olarak çevresiyle uyumlu ilişkiler kuramayan çocuktur. Bireyin eşya veya insana gösterdiği hiddet duygusunun ifadesidir. İki boyutu vardır. Hiddet ya da kızgınlık açıkça gözlenebilir, vurma, öldürme, yaralama, fırlatma, küfretme gibi davranışları içerir. İkinci olarak hiddet eğilimi hareketin arkasında gizlidir. Saldırgan çocuk aşırı derecede geçimsiz, gergin ve kavgacıdır. Çevrenin koymuş olduğu kurallara uymak istemez ve sık sık çığır. Büyüklerine karşı gelir. Bu nedenle akranları ve çevresindeki kişilerle olumlu sosyal ilişkiler kuramaz (Yörüköğlu,1986: 259).

1.2.6.Bağımlılık

Bağımlılık, karar vermede danışma ve duygusal destek için diğer kişilere dayanma ihtiyacıdır. Ya da kendine güvenmede yetersizliktir (Ülgen, Fidan, 2002:237).

İlk altı ay, çocuğun kendi bedeninin gereksinimlerine duyarlı olduğu bir dönem olmakla birlikte, bu gereksinimleri karşılayanlara bağıllık geliştirdiği bir dönemdir. Bağıllığın, sosyalleşme açısından önemi büyüktür (Oktay,1999:112).

1.3.Sosyal Beceriler

Sosyal Beceri: Bireyleri sosyal ortamlarda yeterli bir şekilde davranabilmelerini sağlayan gülümseme, etkileşimi başlatma, problem çözme becerilerini çözme becerilerini kullanabilmek gibi belirli yeteneklerdir (Howingi ve diğ, 1990: 460-477).

Kelly sosyal becerileri; bireylerin kişiler arası durumlarda çevrelerinden pekiştirme elde etmek veya sürdürmek için kullandıkları belirlenebilir öğrenilmiş davranışlar şeklinde, Foster ve Eisler ise bireyin doğal çevrelerinde; okul, ev ve işte başkalarıyla başarılı bir şekilde etkileşimde bulunma yeteneği biçiminde tanımlamaktadır (Sevinç, 2003:312).

Olumlu sosyal etkileşimlerin başlaması ve devam etmesi için gerekli olan sosyal davranışlar, sosyal beceri olarak tanımlanmaktadır (La Greca,1993:288).

Yardım kabul etme, bir etkinliği bitirme, yardım isteme, arkadaşlığı sürdürme, akran baskısıyla başa çıkma, işbirliği içinde çalışma, gruptan ayrılma, bağımsız çalışma, sınıfta bir gruba girme, süren konuşmaya katılma, hayal kırıklığıyla başa çıkma, arkadaş edinme, çatışmadan kaçınma, işbirliği ile oynama, yeni bir grubun üyesini kabullenme

gibi sosyal davranışları başarıyla yürüten bireyler, sosyal becerilere sahip olarak görülmektedir. (Campbell and Sperstein, 1994:90)

1.3.1. Prososyal Davranışlar

Prososyal davranışlar tanımı “olumlu kişiler arası ilişkiler” olarak da adlandırılmaktadır. Bunlar, empati, iş birliği, paylaşma gibi diğer insanların mutluluğu ile ilgili ve diğer insanların yararına olan duygular olarak düşünülmektedir. Bebekler 18-24 ay arasında iş birliği yapmaya, paylaşmaya, yardımlaşmaya ve bu arada diğer insanların duygularına empati kurarak karşılık vermeye başlarlar. Prososyal davranış, başkalarının yararı için dışsal bir ödül beklemeden yapılan eylemlerdir (Bayhan San, Artan, 2004:240).

Yardımlaşma, paylaşma, işbirliği vb. davranışlar çocuğun içinde bulunduğu gruba uyum sağlaması ve birlikte çalışması için önemlidir. Çocuğun sosyal uyumunu sağlayan bu davranışlar, onun öğrenmesi ve becerilerini geliştirmesi için de gereklidir. Çünkü birlikte çalışma çocukların birbirlerinden etkilenmelerine farklı görüş, düşünce ve modellerle karşılaşmalarına imkan sağlar. Bu nedenle ailede ve okullarda çocukların yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, yardımseverlik vb. davranışları geliştirmesine yardımcı olacak eğitim durumları hazırlanmalıdır.

Çocuklarda prososyal davranışların gelişmesinde modelin, teşvik etmenin, pekiştirmenin, kendisine olan güven duygusunun ve bağımsız hareketlerinin artmış olmasının önemli rol oynadığı söylenebilir (Arı ve diğ. , 2002:29).

1.4. Sosyal Gelişim Kuramları

İnsan gelişimine ilişkin doğal varolan durumu açıklamaya yönelik kuramlar vardır. Psikolojide de insan gelişimini açıklayan birçok kuram bulunmaktadır.

Çocuk gelişimini açıklayan kuramların temel amacı, gelişime ilişkin sorulara cevaplar aramaktır.

Bu bölümde sosyal gelişimle ilgili aşağıdaki bazı kuramlar ele alınacaktır.

Psiko Analitik Kuram

Bu kurama göre sosyalleşme süreci, bedensel dürtüleri, kültür tarafından onaylanan uygun davranış kalıplarına yöneltme çabasıdır. İnsanın vazgeçemediği dürtüleri vardır. Kültür bu dürtülerin önünde bir set gibi durmaktadır. Kültürün bu engelleyiciliği insanda gerilimler yaratmaktadır. İnsan birtakım savunma mekanizmaları yaratarak bu gerilimlerden kurtulmaktadır. Bu ve benzeri mekanizmaların dayandığı kurumsal temel, insanın enerji yüklü olduğu ve ilk önce doğal ve en birincil ihtiyaçlarını karşılamaya yöneleceği görüşüdür. Eğer bu enerji engellenirse, gerilimin giderilmesi için alternatif yolların aranması doğaldır. Dolayısıyla kültürel ortam ne kadar sınırlandırıcı, sosyalleşme süreci ne kadar baskıcı ise, bireylerin ruhsal enerjileri, hem toplum hem kendileri için zararlı olabilmektedir. Bu yüzden çocuğun, büyükleri ile özellikle annesi ile ilişkisini, destekleyici, yumuşak ve sevecen olması gerektiğini savunmaktadır (Ergil, 1987:41-42).

1.4.1.1.Freud'un gelişim kuramı

Freud'un kişiliğin yapısı ve gelişimine ilişkin klasik psikoanalitik kuramını oluşturan görüşleri ile ilgili çalışmalarında büyük ölçüde Freud'un görüşlerini temel alan kimi psikologların insan gelişimi üzerindeki çalışmalarının bulguları gelişim psikolojisi alanında Psikoanalitik Kuramlar başlığı altında incelenmektedir.

Sosyal gelişim (duygu, kişilik, kişinin kendisini başkalarıyla ilişkilendirilmesi) çocuğun psikososyal gelişim evrelerindeki içsel ve dışsal yapılanmalarının toplamından oluşur. Bu evrelerin her birinde içsel veya libidinal enerjinin yönelimi istenilen oranda gerçekleştiğinde, daha sonraki evrelerin gelişimine de hazırlanmış olunur (Özbay, 2004:50).

Tablo 1. Freud Psikoanalitik Gelişim Kuramı Dönemleri

Dönem	Yaş
Oral Dönem	0-1,5 yaş
Anal Dönem	1,5-3 yaş
Fallik (Oedipal)Dönem	3-6 yaş
Latent (Örtülü) Dönem	6-11 yaş
Erinlik (Genital Evre)	12-15 yaş

(Ömeroğlu, Ulutaş,2007:66)

1.4.1.2. Erikson'un Psikososyal Kuramı

Freud'un öğrencisi olan Erikson, büyük ölçüde onun görüşlerinden etkilenmiş olmakla birlikte, kişilik gelişimine ilişkin kimi görüşlerinde Freud'un bazı yanılgılara düştüğünü ileri sürerek, psikososyal kişilik kuramı olarak adlandırılan bir kişilik kuramı geliştirmiştir. Psikososyal gelişim kuramı kişiliğin oluşumunda biyolojik etmenler yanı sıra, toplumsal etmenlerin belirleyici rolünü vurgular (Yeşilyaprak, 2004:120).

Erikson başlangıçta Freud'un görüşleri doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüş olsa da sonradan Freud'un bazı yanılgıları olduğuna inanmıştır. Erikson kurmanın, Freud'un görüşleriyle uyuşmayan en belirgin yönlerinden biri, insanın psikososyal evreler içinde gelişimini sürdürdüğünü ileri sürmesidir.

Erikson'a göre insan yaşamı boyunca sekiz gelişim döneminden geçmektedir (Ceyhan,2000:59-60).

Tablo 2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı Dönemleri

Gelişim Dönemleri	Karmaşa
Sıfır-bir yaş	Güven-Güvensizlik
İki-üç buçuk yaş	Özerklik-Utanç-kuşku
Dört-altı yaş	Girişimcilik-Suçluluk
Yedi-onbir yaş	Başarı-Aşağılık duygusu
Oniki-onyedi	Kimlik-kimlik bocalaması
Onsekiz-yirmibeş	Yakınlık-yalıtılmışlık
Yirmialtı-kırk	Üreticilik-Durgunluk
Kırk ve yukarısı	Benlik bütünlüğü-umutsuzluk

(Ceyhan, 2000:60)

Erikson, okul öncesi dönemde, çocuğun psiko-sosyal gelişimini üç döneme ayırmaktadır.

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0 ile 1,5 yaş)
2. Özerkliğe Karşı Şüphe ve Utanç (1,5 ile 3 yaş)
3. Girişkenliğe Karşı Suçluluk (3 ile 6 yaş) (Selçuk, 1992:54)

Erikson' a göre çocuk dünyanın, çevredeki insanların ve diğer şeylerin güvenilir olup olmadığıyla ilgili fikir geliştirir (Bayhan, Artan, 2004:202).

Bir yaşına kadar çocuk diğer insanlara, özellikle annesine bağımlıdır. Bir yaşına geldiğinde, çevresini yalnız başına keşfedebildiği halde, çocuk bu dönemde “güven temeline dayalı anne desteğine gereksinim duyar. Sekiz dokuz aylık olduğunda çocuk

başkalarında gözlediği konuşma seslerini , basit davranışları ve jestleri taklit etmeye çabalar. Dokuzuncu ve onüçüncü aylar arasındaki sosyal davranış belirtileri içinde, çevreden duyduğu ses ve gözlemlediği davranışları taklit etme, oyuncaklarla oynama sosyal gelişimin belirtileridir (Yavuzer,1998:85).

Yürüme döneminin başlamasıyla çocuk, anne ve babasından tamamen olmasa da uzaklaşmaya ve bu arada diğer insanlarla iletişime geçmeye başlar. Bu dönemde ailenin baskıcı bir tutum sergilemesi, çocukta kaygıya ve anne babaya karşı saldırgan davranışlar geliştirmeye neden olmakta, aşırı koruyucu tutumlar ise çocuğun özerklik, güven ve yeterlilik geliştirmesini engellemektedir. İki yaşından sonra çocuk dil gelişiminin artması sayesinde iletişim becerisi gelişen çocuğun çevresini daha iyi anlama, başkalarını anlama ve onları etkileme gücünü arttırmaktadır (Çimen, Baran2001:10).

Çocuklar özgürlük kazandıktan sonra anne babadan daha kolay uzaklaşırlar. Erikson'a göre bu dönemin çatışması girişkenliğe karşı suçluluktur. Bu dönemde çocuğun pek çok amacı vardır. Bu dönemin sosyal duygusal açıdan tehlikesi suçluluk duygusudur. Bu dönemde suçluluk duygusu yerleşebilir. Çünkü bu dönem çocuklarında genelleme özelliği vardır. (Bayhan, Artan, 2004:205)Üç yaş çocuğu paylaşmayı bilmez. Çoğunlukla çocuğu doğru davranışa iten anne babanın eğitim anlayışıdır. Bu dönem uzmanlarca olumsuzluk dönemi olarak da kabul edilir.Üçüncü yaşın sonlarına doğru arkadaşlarıyla oynamak ister, paylaşmaya daha isteklidir. Sosyal ilişkilerinde bazı sınırlılıkları fark etmeye ve sosyal kişiliğini kazanmaya başlar. (Çağdaş, 2002:35)

1.4.2.Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura tarafından geliştirilen sosyal öğrenme kuramı, davranışçı kuramlarla bilişsel kuramlar arsında bir köprü işlevi gösterir. Sosyal öğrenme kuramcıları, davranışların belirleyicileri olarak çevresel etmenler kadar bilincin de

önemli rolü olduğuna inanırlar. Sosyal öğrenme kuramında; bireyin çevresel koşulların karşısında edilgen davranmadığı, başkalarının bireyi kontrol altında tutmak istediğinde, bireyin inanç ve değerleri ile bu kontrole direnebileceğini savunulur.

Birey, sosyal gelişim süreci içinde çocukluktan başlayarak hangi davranışların hangi sonuçları doğuracağı ve hangi sonuçların kendi davranışlarından kaynaklandığı, hangi sonuçların da kendisi dışından kaynaklandığı konusunda oldukça tutarlı beklentiler geliştirir (Argun: 1995:5).

Gözlemlenen davranışın sonunda modelin almış olduğu tepki, gözlemleyenin o davranışı benimsemedeki kararını etkilemektedir. Sosyal öğrenme ortamı, öğrenenle öğretmenlerin etkileşim içinde olduğunu , öğrenene gözleme, taklit etme ve zihinsel fonksiyonlarda bulunma ortamı verir. Sosyal öğrenmede dört temel süreç vardır. Bunlar: 1.dikkat, 2.hatırlama, 3.davranışa dönüştürme ve 4.güdülemedir (Yeşilyaprak,2004:220),

Bandura gözlemci öğrenme işlem süreçlerini dört alt işlem sürecine bölerek incelemiştir.

1. Dikkat Süreci: Modeli taklit etmenin gerçekleşmesi için, dikkatin model üzerinde yoğunlaşması gerekmektedir.
2. Hatırlama Süreci: Gözlemlediğimiz modelin hareketlerini sembolik bir formda hatırlama tutulması gereklidir.
3. Motor taklit işlem süreci: Davranışın doğru biçimde yeniden oluşturabilmesi için bireyin yeterli motor becerilere sahip olması gerekir.
4. Pekiştireç ve Güdüleyici İşlem Süreci: Bu aşamada Bandura, kendinden önceki bilişselciler gibi,yeni tepkilerin öğrenilmesinde performans ve kazanım arasındaki farkı ayırır. Performans pekiştirme ve güdüleyici değişkenlerle kazanılır. Gerçekten ödül almak istiyorsak diğerini tüm özellikleriyle taklit etmemiz gerekir (Ataman,2004:45).

Diğer yandan, bu kurama göre anne babanın uyguladığı disiplin türü çocuğun erken yaşlardaki kontrolleri içselleştirme yeteneğinde merkezi bir rol oynamaktadır. Davranışın neden onaylanıp onaylanmadığını açıklayan ana-babalar çocuğun ne istediğini anlamasını kolaylaştırıp kendi davranışlarının sonucunu tahmin etmesini sağlamaktadırlar (Arı ve diğ.2002:107).

1.4.3.Sosyo Kültürel Gelişim Kuramı

Vygotsky, çocuğun zihinsel gelişiminin çocuğun kendi başına gerçekleştirdiği bir süreç olmadığını, başkalarını da bağlı olduğunu iddia etmiştir. Başkaları çocuğun zihinsel gelişiminde yol gösterebilir, bir takım bilgiler vererek bunları öğretebilir. Çocuk kendi başına çözdüğü problemlerde, başkalarının verdiği bir yardımdan yararlanır. Denebilir ki, Vygotsky zihin gelişimi ile ilgili sosyal bir kuram ortaya atmıştır.

Vygotsky'nin kuramı proximal zone kavramı ile bağlantılıdır. Proximal gelişim alanı, bireyin bağımsız olarak problem çözerken harcayacağı potansiyel ile bir yetişkinin rehberliğinde ya da akranlarıyla işbirliği içerisinde problem çözerken harcayacağı potansiyel arasındaki farktır. Yani çocuk, akranlarıyla işbirliği yaparken veya yetişkinin rehberliğindeyken, yalnızken gösterdiği performanstan daha fazlasını gösterir. Proximal gelişim alanı, çocuğun bildikleri ve bilecekleri arasındaki köprüdür ve Vygotsky gelişimin bu alan içinde yer aldığını belirtir (Bacanlı, 2005:70).

Vygotsky toplumsal işaret sisteminin bilişsel gelişim üzerindeki baskın etkilerini sorgulamıştır. Örneğin Gesell ve Piaget gelişime, sanki yalnızca çocuğun içinden geliyormuş gibi bakma eğilimindedirler. Bunlar arasında çocuğun olgunlaşmasına bağlı olarak şekillenen ipuçlarını ve kendiliğinden ola gelen keşiflerini sayabiliriz. Vygotsky'ye göre içsel gelişim yani “doğal çizgi” oldukça önemlidir. Bu süreç özellikle de 2 yaşına kadar bilişsel gelişimi etkisi altında bırakan ana etmendir. Fakat bu noktadan

sonra Vygotsky'ye göre, zihnin oluşumunda doğal çizgi yerini, kültürel çizgiye bırakır (Ataman, 2004:46).

1.4.4.Ahlak Gelişimi Kuramı

Kişinin doğuştan getirdiği gizli güçlerin etkisiyle, toplumda varolan iyi-kötü veya doğru-yanlış gibi kavramların ve manevi varlığı belirleyen huy, inanç, tutum ve alışkanlık gibi davranışların hepsine birlikte ahlak (moral) denir (Bayhan San,Artan,2004:110).

Piaget ve Kohlberg ahlak gelişimine bilişsel yaklaşımlarda bulunmuşlardır.

Piaget'ye göre okul öncesi dönemde çocuklarda kural kavramı olmadığı için, bu dönemde ahlak gelişimi çocuğun somut işlemler dönemine (6 yaş) girmesiyle başlar.

Piaget, ahlak gelişimini iki dönemde incelemektedir. Bunlar;

1. Dışa Bağlı Dönem

Bu dönem 6-10 yaşlarını kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklar ahlaki yargıları açısından başkalarına bağımlıdır. Kayıtsız şartsız otoriteye uyma söz konusudur. Kurallara uymamasının doğal sonucunun cezalandırılmak olduğuna inanır

2. Özerk Dönemleridir.

Bu dönem 10 yaşından sonraki yılları kapsamaktadır. Çocuğun sosyal dünyası giderek artan akran gruplarıyla genişlemiştir. Yaş ilerledikçe çocukların yaptıkları değerlendirmeler “görelilik” kazanmaya başlar, kuralların insanlar tarafından oluşturulduğu ve gerektiğinde değiştirilebileceği bilincine ulaşır. Bu

dönemde başkalarının değerlendirmelerinden çok, kendi yaptıkları değerlendirmeye uygun davranmaya başlarlar (Ataman,2004:147).

Kohlberg insanların altı yargı aşaması geçirdiklerini belirtmektedir. Bu altı aşama üç dönem içinde yer almaktadır.

1. Gelenek Öncesi Düzey
2. Geleneksel Düzey
3. Gelenek Sonrası Düzey (Bayhan San, Artan,2004:113).

Tablo 3: Kohlberg'e Göre Ahlaki Gelişim Dönemleri

Kohlberg'e Göre Ahlaki Gelişim Evreleri	
Gelenek öncesi düzey (cezadan kaçma ve ödül alma ağırlıklı)	
I.evre:Heteronom ahlak; ceza ve itaat ahlakı	İyi olan, dışardan dayatılan kurallara uyan ve ödül getiren, cezadan kaçınandır.
II.evre: Araçsal amaç:Pazar değiş tokuş ahlakı	İyi olan, bireye iyilik yapan veya alan kişiye makul gelendir; uzun süreli bağlılık yoktur.
Geleneksel düzey (toplumsal kurallar ağırlıklı)	
III.evre:Kişiler arası uyum;akran kanısı ahlakı	İyi olan, akran grubunu oluşturan arkadaşlardan onay getirendir.
IV.evre: Toplumsal sistem yönelimi,toplumsal sisteme uyum; kanun ve düzen ahlakı	İyi olan, kanunlara, geleneklere ve otoritelere uygun olandır.
Gelenek ötesi düzey (moral prensipler ağırlıklı)	
V.evre:Toplumsal anlaşma yönelimi; toplumsal anlaşma ve bireysel haklar ahlakı	İyi olan, toplumda uzlaşmazlıkları önlemek için konmuş, varolan kurallara uyygun olandır; gerçek sonuç ne iyi ne kötüdür.
VI. Evre: Kendisinin seçtiği evrensel prensipler ahlakı	İyi olan, kişisel, genel moral prensiplerle tutarlı olandır.

(Bacanlı,2005:74)

Piaget ve Kohlberg'in ilgili kuramları, zihin gelişimi için olduğu gibi ahlak gelişiminin de yaşa bağlı olarak değişen evreler içinde gerçekleştiğine işaret etmektedir.Okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların bu döneme özgü temel gelişim

ödevlerini başarabilmelerinde, ana babalara önemli görevler düşmektedir. Üç ile altı yaşlar arasında girişkenlik özellikleri gösterebilmeleri için, çocuğun bağımsız davranışları teşvik edilmelidir (Yeşilyaprak, 2004:135-136).

1.4.5.Selman'ın Sosyal Rol Alma Teorisi

Selman'ın kuramı zihinsel gelişim ile sosyal gelişimin karşılıklı ilişkililiğini göstermesi açısından önemli görülmektedir. Kişilerarası anlayış olarak nitelendirilen konu, kişiler arası olması sebebiyle sosyal ilişkileri işaret ederken, anlayış olması nedeniyle de zihinsel olgunluğa işaret etmektedir. Kişilerarası anlayış, kişinin başkalarıyla hangi düzeyde ve nasıl bir ilişkiye gireceğini belirlemektedir. Kişi başkalarını algılayabiliyorsa ilişkiye girer, onları nasıl anlıyorsa, ilişkilerinde onlara verdiği yer de ona göre değişir (Bacanlı, 2005:97).

Özellikle çocukların perspektif (ya da rol) alma yeteneklerindeki gelişimsel farklılıklarla ilgilenen bir neo-Piagetian teori Robert Selman'ın teorisidir.

Selman çocuklarda perspektif almanın beş seviyesini öne sürmüştür.

Tablo 4: Selman'ın Rol Alma Seviyeleri

Evre	Ortalama yaş	Tanım
0 – Benmerkezci rol alma	3 ila 6 yaş	Çocuklar başkalarının perspektiflerini alamazlar; kendi hislerini anlarlar, fakat başkalarının sosyal hareketleri farklı yorumlayacağını düşünmezler.
1 – Sosyal bilgisel rol alma	6 ila 8 yaş	Çocuklar insanların olaylara farklı bakış açıları ve farklı motivasyonları olabileceğini anlarlar fakat her iki perspektifi birden akıllarında simultane olarak tutmakta zorluk çekerler.
2 – Kendini yansıtan rol alma	8 ila 10 yaş	Çocuklar diğer insanların hareketlerini değerlendirdiğini ve kuralcı bakış açıları olabileceğini anlar; aynı zamanda hem kendi fikirleri hem de başkasının fikirleri doğrultusunda tepki verebilirler.
3 – Karşılıklı rol alma	10 ila 12 yaş	Çocukların aynı anda iki bakış açısı olabilir ve diğer insanların da böyle olabileceğini anlarlar.
4 – Sosyal ve konvansiyonel sistem rol alma	12 ila 15 yaş	Ergenler, bir ilişkinin ayrı bir açısını alıp ona üçüncü bir kişi olarak bakabilirler; kendi davranışlarını ve başkalarının davranışlarını toplumsal açıdan yorumlayabilirler.

(Jorklund, 2002: 350)

1.5.Okul Öncesi Çağda Sosyal Gelişim

Çocuk doğduğu andan itibaren, bir grubun, ailesinin doğal bir üyesidir. Çocuk gelişiminde en önemli süreçlerden biri toplumsallaşmadır. Toplumsallaşma, bireylerin, özellikle de çocukların belirli bir grubun işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun öteki üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları süreçtir (Zembat, Unutkan, 2001: 20).

Sosyal gelişim; çocukların ailesiyle, arkadaşlarıyla ve çevresindeki diğer bireylerle olan ilişkilerini, sorumluluk alma, liderlik, paylaşma vb. becerilerin kazanımlarını içeren bir süreçtir (Ömeroğlu, Ulutaş,2007:74).

1.5.1. 0-2 Yaşta Sosyal Gelişim

Doğumdan hemen sonra gözleri iyi seçemeyen, kulağı yalnızca gürültüleri algılayan bebek, kendi bedeninden gelen uyarılara karşı çok duyarlıdır. Bir başka ifade ile bebeğin antenleri çevreye değil, kendisine dönüktür. Bu nedenle bebeğin ilk aylardaki yaşamı dışa değil içe dönüktür. Günün büyük bir bölümünü uyuyarak geçirir.

Özellikle ilk altı ay bebekle kurulacak sosyal ilişkinin önemi çok büyüktür ve bu dönem kritik dönem olarak belirlenmektedir. Birçok çalışma bebekliğin birinci yılını çevre, anne, bebek ilişkileri ve dolayısıyla sosyal gelişim yönünde çok önemli olduğunu ortaya koymuştur (Poyraz,Dere,2003:41).

Çocuğun sosyalleşmesi, doğumdan başlayarak yaşam boyu devam eden oldukça karmaşık bir süreçtir.

Sosyalleşmenin 0- 24 ay içinde gelişimi aylara göre şöyle açıklanabilir.

1.Ayda sosyal gelişim: Kendisine bakan kişinin yüzüne dikkatle bakar. Kucağa alındığında, dokunulduğunda ya da ihtiyaçları giderildiğinde sakinleşir, ağlıyorsa susar (Ataman,2004:97).

2. Ayda sosyal gelişim: Odanın içinde dolaşan kişiyi izler. Tanıdık yüzlere gülümser. Yabancı kişiye pek tepki göstermez. Bu ayda bebeğin yakınlarını en çok sevindiren olay bebeğin tanıdık yüzlere ve kendisi ile ilgilenenlere gülümsemesidir. Konuşma ve dokunmaya karşı gülme veya ses çıkartma tepkilerinde bulunur (Küçüköyük,2006:335).

3.ayda sosyal gelişim: Annesinin sesini diğer seslerden ayırt eder. Ağlarken bir kişi odaya girince ağlamayı keser sesleri dinler. Gözleri ile sesin geldiği yeri arar. Gülümseyen yüze gülümseyerek cevap verir. Bebeğin 3.ayda insan yüzünü tanımasıyla, ilk sosyal idrak başlar. Bu çocuğun çevresi ile ilişki kurması bakımından anlamlıdır.

Yine 3.ayda gülen bir yüze gülerek cevap verir. Bu gülüş, sosyal bakımdan “bebeğin kendini iyi hissetmesi” olarak açıklanır (Ataç,1991:56).

4.Ayda sosyal gelişim: Bebek kendisine seslenilince hemen başını çevirip kendisine seslenen kişiye doğru bakar ve ilgilenir. Çocuk; anne, baba ve diğer aile içi bireylerle oyunla ilişki kurar. Yanına gelenlerin konuşmalarına ağızdan bazı sesler çıkartarak karşılık verir (Altınköprü:2003:78).

5.Ayda sosyal gelişim: Aynaya bakıp kendi görüntüsüne gülümsemekten hoşlanır. Ayna karşısında görüntüsüne olan tepkisi bir başka bebek ile arkadaşlık, dostluk kurar gibidir. Tanıdığı yüzlere gülümser. Yabancı belleğinde daha önce iz bırakmayan yüzler bebeğin gülümsemesini durdurur. Kaygılı bir tepki vermesine ya da ağlamasına neden olur. Bu davranışın nedeni tanıdığı ve yabancı kişiler arasındaki farkı ayırt etmesidir. Kendisine bakan annesiyle özel bir bağlantı kurmaya başlar (Arı ve diğ. 2002: 30-33).

6. Ayda sosyal gelişim: Annesine bağlanır ve onunla birlikte olmak ister. Yabancılara karşı korku tepkisi gösterebilir. Rastlantısal bir oyunu sürdürmeye isteklidir (Yapıcı, Yapıcı,2005:2)

7.Ayda sosyal gelişim: Bebek çevresindeki tanıdık kişileri yabancı kişilerden iyice ayırt eder. Aynanın karşısına oturduğu zaman, aynadaki görüntüsüne güler onunla konuşma hareketleri yapar, elleriyle aynaya vurur ve görüntüsünü tutmaya çalışır. Başlangıçta yabancılara karşı utangaçtırlar. Biberonunu kendisi tutar ve kendi kendini besler (Tokol, 1996: 23).

8.Ayda sosyal gelişim: Bebek 8. aydan itibaren “ben” ve “başkası”nın ayrımını yapmaya başlar. Saklanır ve birden yüzünü açar. Karşısındaki kişinin de aynı davranışı tekrarlamasından hoşlanır. Bu bir çeşit saklambaç oyunu gibidir. Akranları ile ilişkilerinde gerginlik gözlenir akranlarına nesneymiş gibi davranır. Onları itekler, ellerinde gördüğü hoşuna giden bir oyuncakı çekip alır.

9.Ayda sosyal gelişim: Başkalarının yaptığı bazı yalın davranışları ve söyledikleri sözleri taklit edebilirler. Oyun arkadaşlarını dikkate almaya ve onlara ilgi duymaya başladığı gözlenebilir (Arı ve diğ. 2002: 30-33).

10-24. Ayda sosyal gelişim:

Çocuk yavaş yavaş diğer kimselere, anneye olduğu kadar kuvvetli olmasa da, bağlılık geliştirmeye başlar. Baba, bakıcı kadın, büyük anne, abla, abi gibi kimseler çocuğun bağlandığı kimseler arasına girer. Fakat bu kimseler annenin yerini alamaz, çocuk en kuvvetli bağını ikinci aşamada annesiyle kurmuştur ve anneye bağlılık bu dönemde de önemini kaybetmez (Cüceloğlu, 1996: 357).

9. ve 13. aylarda çocukta gözlenen sosyal davranış belirtileri arasında, başkalarının ses ve davranışlarını taklit etme ve oyuncaklarla birlikte oynama mevcuttur. Ancak oyunağı başkaları tarafından alındığı zaman sinirlenme, kavga ve ağlama gibi tepkiler gösterir. Bir yaşındaki çocuk çevresindeki kişilerin kendisini güldüren davranışlarını tekrarlar. Çocukta bir çeşit taklit oyunları başlar. Çevresindekilere sevgi gösterilerinde bulunur. Sevgi ve mutluluğunu anlaşılır biçimde ifade eder. 14-18 aylık çocuk arkadaşları ile dostça ilişkiler kurma arayışı içine girer. 18-24. aylar arasında ise akranları ile görüşebilme arayışı içindedir. Bu aylar içerisinde bazı uyarılara ve yasaklara direndiğı, büyüklere karşı olumsuz tepkiler gösterdiği görülür. 24.ayda hem başka çocuklarla oyuncakları paylaşma hem de onlarla zaman zaman kavga ettiği gözlenebilir. Bu aylarda çocuk ilk önemli sosyal yaşantıları edinmeye başlar (Arı ve diğ. 2002:30-33).

Çocuğun ilk yıllardaki sosyal gelişimi onun daha sonraki sosyal davranışlarının temelini oluşturur.

1.5.2.İkinci Yaşta Sosyal Gelişim

2 yaşın başlamasıyla birlikte çocuklar, kendilerinden, bağımlı bir kişi yerine bağımsız bir varlık olmalarının beklendiğini öğrenirler (Zembat, Unutkan, 2001:23).

İki yaş çocuğu aile dışındaki bireylerle ilişki kurmaya ve kendi akranlarıyla birlikte olmaktan zevk almaya başlar. Böylece uyum ve işbirliği gelişmeye başlar. Çok sayıda çocukla olan ilişki, sosyal gelişimi arttırır. Bu dönemde çocuk, büyüklerinin sözünü dinlemez tersini yapar, hareketleri kısıtlandığında sinirlenir, çevresinden yardım istemez, kendi başına başarmaya çalışır. Olumsuzluk (negativizm) adı verilen inatçılık ve karşı çıkma, anneler için endişe kaynağıdır (Zembat,1999:17).

2 yaşın başlamasıyla birlikte çocuklar, kendilerinden, bağımlı bir kişi yerine, bağımsız bir varlık olmalarının beklendiğini öğrenirler. Yine onlar, birtakım davranış türlerinin belirli ortamlarda uygulanması gereğini öğrenmeye başlarlar. Anne babanın da etkisiyle geliştirilen bu davranış türlerinin tümü “Sosyalleşme Olgusu” nun ilk aşamalarını oluşturur (Zembat,2001:23).

1.5.3.Üçüncü Yaşta Sosyal Gelişim

Çocuklar üç yaşından itibaren birbirleriyle oyun çerçevesinde iletişim kurarlar; ilişkileri giderek yoğunlaşır. Birbirlerini hem daha çok ararlar, hem de çok kavga ederler. Bu yaşlarda çocuklar arkadaşlık konusunda seçicidirler. Yaşları ilerledikçe arkadaş sayısından çok, yakınlık açısından bir gelişme gösterirler (Zembat, Unutkan, 2001:24).

Üç yaşına girdiğinde, çocuk, daha dengeli ve olumlu bir birey haline dönüşür. Grup halinde oynamaya, oynarken birbirleriyle konuşmaya başlarlar (Zembat,1999: 17).

1.5.4.Dördüncü Yaşta Sosyal Gelişim

Dört yaş çocuğu, üç yaşında olduğundan daha sakin daha uyumlu ve davranışlarını daha kolay kontrol edebilecek durumdadır. Bu yaşta çocuk bir taraftan yetişkinlerle olumlu ilişkilerini devam ettirmeye çalışır. Diğer taraftan da akranları ile daha uzun süreli birlikte olmaya başlar (Arı ve diğ., 2000: 31).

1.5.5.Beşinci Yaşta Sosyal Gelişim

Beş yaş çocuğunda sosyalleşmenin en önemli belirtilerinden biri de diğer çocuklarla ilişkiler kurma isteğidir. Akranları ile birlikte olmak bu yaş çocuğu için oldukça önemlidir. Grup oyunlarından hoşlanır.

5 yaş çocuğu oldukça sosyal ve konuşkandır. Kendi cinsinden arkadaşları tercih eder, güçlü arkadaşlıklar kurabilir. Akranlarına karşı uzlaşmacı yani dikkat çeker (Ryder, 1995: 39).

Bu yaşın en belirgin özelliklerinden bir başkası da toplumun isteklerine uygun davranmaktır. Almak istedikleri ve yapmak istedikleri için izin ister bu da, çocuğun toplumdaki bazı görgü kurallarını öğrenmeye başladığını belirtir (Arı ve diğ.,2000: 2).

1.5.6.Altıncı Yaşta Sosyal Gelişim

Altı yaş, okul öncesi dönemin sonu, ilköğretim döneminin başlangıcı ve gelişimin kritik dönemlerinden biridir. Beş yaşında daha rahat, uyumlu ve sakin görünen çocuk, altıncı yaşın ortalarına doğru değişmeye, hareketli ve uyumsuz bir duruma gelir.

Altı yaş çocuğu, duygularını karşısındakine belli eder, açıklandığında sosyal kuralların nedenlerini anlamaya çalışır (Aral ve diğ. 2002: 58).

Altı yaş çocuklarında başkaları ile iyi ilişkiler kurma, paylaşma, işbirliği, dostluk, sempati gibi davranışların yanı sıra rekabet, kavga, ağız dalaşı gibi davranışlarda gözlemlenebilir (Zembat,1999:17).

1.6.Aile

Aile

“Aile, kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan fertlerden oluşan, fertlerinin cinsel, psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, fertlerin topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birimdir şeklinde tanımlanabilir” (DPT, 1989: 3-4).

Piaget, aile kavramı ile ilgili olarak üç aşamadan bahsetmektedir.

- I. Aşama: Aile “birlikte oturmak” niteliği ile tanımlanır.
- II. Aşama: Akrabalık ilişkileri zaman ve mekandan farklı olarak düşünülemez. (şu anda evde olmayan ailede de değildir.).
- III. Aşama: Aile yalnız akrabalıkla tanımlanır (Bacanlı, 2002:20).

Bir toplumun yaşam biçimi, o toplumdaki çocuk yetiştirme anlayışını ve yöntemlerini belirler. Ekonomik ilişkiler, gelenek ve görenekler başta olmak üzere, bir ülkenin tarihi, coğrafyası, ulusal kişilik yapısını oluşturur. Aile, çevre ile sıkı ilişkide olan bir kurum olarak, toplumun genel eğilimlerini ve eğitimdeki amacı bir sonraki kuşağa aktarmakla görevlidir (Yörükoğlu,1986:132).

1.7. Anne ve Babanın Çocuklarına Karşı En Yaygın Tutum ve Davranış Biçimleri

Anne/baba-çocuk iletişimi olumlu duygular ve alışkanlıklar içeriyorsa, her iki taraf için de birlikte geçirilen zaman eğlence ve mutluluk kaynağı olabilir. Çocuğun yaşı ne olursa olsun, onunla kurulan iyi bir iletişim, onda kendine güven ve çevresine saygı gelişimi için en önemli kaynaklardan biri olacaktır (Küçüköyük, 2006:329).

Çocuğun en büyük gereksinmesi sevgi ve anlayıştır. Eğer çocuk bunu ailesinden görürse; ailesini sever ve ona bağlanır. Anne-baba-çocuk ilişkisi, temelde anne ve babanın tutumlarına bağlıdır. Büyüme aşamalarında başarı olan çocuklar, iyi aile ilişkileri içinde yetişmiş bireylerdir (Yavuzer, 1999:129).

Bireyin olumlu bir benlik bilinci geliştirebilmesi, koşulsuz sevgi görerek yetişmesine bağlıdır. Koşulsuz sevgi, birey ne yaparsa yapsın onun sevgi ve saygıya layık olduğunu kabul eden anlayışın ürünüdür. Bireyin bazı davranışları yanlış olabilir, bu nedenle cezalandırılabilir, ancak insan olarak birey, yaptığı hataların ötesinde her zaman sevmeye ve sayılmaya değer bir varlık olmaktadır. Koşulsuz sevgi içinde büyüyen bireylerin benlik anlayışları güçlü ve olumludur. (Harter, 1990:113-115)

Çocuk Yetiştirme Davranışlarının Bileşkesi

Ana-baba davranışlarının çeşitli bileşkeleri, ergen ve çocuk davranışları ve onların potansiyel etkileri düşünülmüş ve yaratılmıştır. Aralarındaki ilişkiyi göstermek üzere kübik bir modele dönüştürülmüştür.

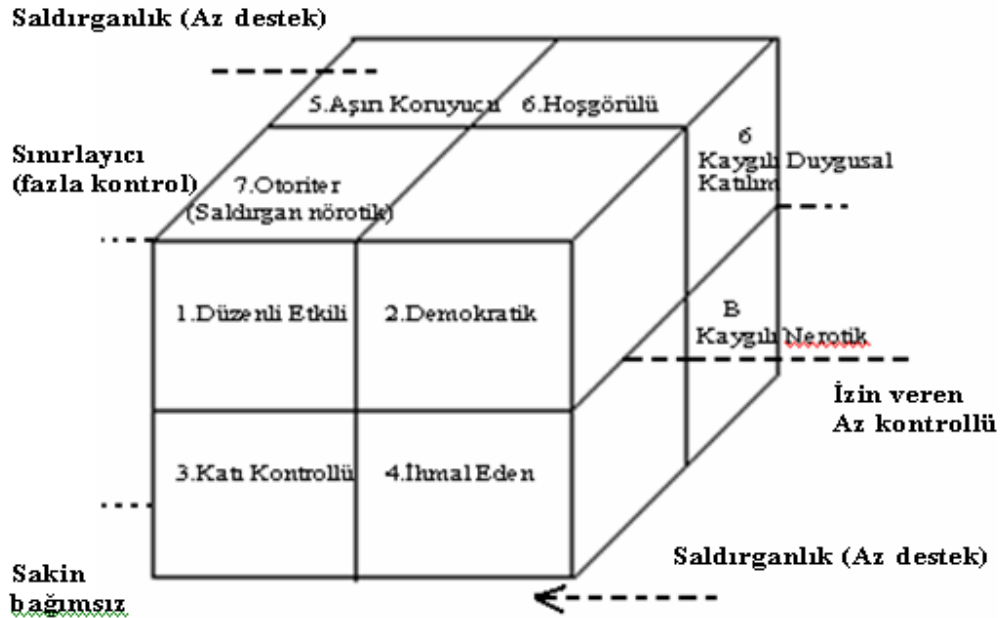
Ana-baba kübü:

Her bir küçük sekiz küp, üç boyutun iç içe geçmesinden oluşan çocuk yetiştirme biçimlerinin bileşkesini simgeler. Sekiz tane küp, küçük bölmeler içindeki ana-baba davranışını genel bir tanım vererek tanımlar. Her bir küçük küp ayrı ayrı ele alınmıştır (Whirter, Voltan Acar, 2000:68-69).

Sağdaki dört küp, hoşgörülü davranışı; soldaki dört küp sınırlayıcı davranışı göstermektedir.

Arkadaki dört küp, kaygılı, duygusal davranışı; öndeki dört küp sakin, bağımsız davranışı gösterir.

Şekil 1. Çocuk Yetiştirme Biçimlerinin Kübik Biçimi

(Whirter, Voltan Acar, 2000:69)

1.8. Anne Baba Tutumları

Ailenin çocuk yetiştirme tutumu, çocuğun gelişimini etkileyen en önemli etkidir. Anne-babanın çocuk yetiştirme yaklaşımı, kendi kişilik özellikleri, kendi anne-babalarından öğrenmiş oldukları davranış kalıpları ve yaşadıkları çevre, eğitim durumları vb. etmenlerden etkilenir (Güngör, 2002:95).

Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları doğal olarak çocukların kişilik özelliklerine ve davranış örüntülerine yansır. Anne babaların benimsedikleri çocuk yetiştirme tutumları, çocuğun kişiliği üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilere sahiptir (Ceyhan,2000:210).

Anne- baba tutumlarının, çocuğun sosyal gelişimindeki etkileri şöyle sıralanmaktadır.

1. Aile, çocuğun grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için güven duygusu aşılar.
2. Çocuğun sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar.
3. Toplumsallaşmayı öğrenebilmesi için, kabul edilmiş uygun davranış biçimlerini içeren bir model oluşturur.
4. Sosyal açıdan kabul edilmiş davranış biçimlerinin gelişimi için rehberlik eder.
5. Çocuğun yaşam ortamına uyum sağlarken rastladığı sorunlara çözüm getirir.
6. Uyum için gerekli olan eylemsel, sözlü ve toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olur.
7. Okul ve sosyal yaşamda başarılı olabilmeleri için çocuğun yeteneklerini uyarır, geliştirir.

8. Çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun arzuların gelişimine yardım eder (Yavuzer,1996: 33).

Ana-baba tutumlarını etkileyen faktörleri sıralarken, ana babanın kişilik özelliklerinden de söz edilmiştir. Kültürel değerler, kişilik özellikleri, anne babanın kişilik uyumları, evlilikte uyum ortaklaşa ana baba tutumlarını etkilemektedir (Savran ve diğ.1997:172).

Ana-baba tutumlarının en belirgin iki özelliği “duygusal” ilişki boyutu ile “denetim” boyutudur. Ana-babaların çocuklarla olan duygusal ilişki boyutu, çocuğu merkez alan, kabul edici tutumdan, reddedici tutuma kadar uzanan bir yelpaze içinde farklılaştığı görülür. Bu boyut çocuk eğitimindeki sağlıklı tutum ve davranışlar ile kuralları kapsar. “Denetim boyutu” ise, kısıtlatıcı tutumdan, hoşgörölü ve ilgisiz tutuma kadar geniş bir çeşitlilik gösterir. Denetim boyutu, insanların, birlikte mutlu yaşayabilmeleri, iyi ilişkiler kurabilmeleri için zorunludur (Özgüven, 2001:209).

Çocuklar hızla büyüyüp gelişmekte ve bu hızlı gelişim dönemleri sırasında pek çok aşamadan geçmekte, bu arada bazı sorunlar ortaya koymaktadırlar. Bunların birçoğu o döneme özgü durumlardır ve anne baba desteği ile çözülebilecek niteliktedirler. Ancak anne baba çocuğa karşı yanlış bir tutum içindeyse, çocuk anne baba desteği bulamazsa, ya da bulduğu destek yanlış olursa sorunlar çözülemez aksine büyür (Arı ve diğ,1997:24).

Çocukların gelişmesinde olumlu ve olumsuz etkileri olan anne, baba tutumları aşağıdaki başlıklarda gruplandırılabilir.

1.8.1.Demokratik Anababa Tutumu

Ana babalar genellikle ailedeki kurallar üzerinde konuşulmasına izin verir ya da çocuğu bu konuda destekler. Çocuğun kabul edilmeyen davranışının nedenleri olumlu bir şekilde açıklanır. Birçok davranış hoş görülür (Whirter, Voltan Acar, 2000:69).

Çocuğuna içten sevgi ve saygı duyan anne babalar, bunu koşulsuz olarak gösterirler. Çocuğu, yaşına uygun olarak kendisi ile ilgili bazı kararları almaya teşvik ederler, çocuğun görüşlerine değer verirler. Sözel iletişime olanak sağlarlar. Hemen her konuda çocuğa iyi bir rehber olmaya çalışırlar (Sipahioğlu, 2002:15).

Bu tür anababaların çocukları kendilerinden memnun, kendine güvenen, atılgan, kendine saygıları yüksek çocuklardır (Bacanlı, 2005:116).

1.8.2. İlgisiz (Serbest) Anababa Tutumu

Bu anne babalar sadece çocuğun beslenme, giyinme gibi en temel gereksinimlerini karşılarlar. Çoğunlukla çocuklarına ayıracakları zaman ve enerjileri yoktur. Bunun aşırı durumunda çocuk ihmalinden söz edilebilir. Erken dönemde başlarsa, bağılılık, oyun, zihinsel gelişim, sosyal ve duygusal gelişim gibi bazı alanlarda aksaklıklar görülür (Bayhan, Artan, 2004:252).

1.8.3. Baskıcı(Otoriter) Anababa Tutumu

Bu tutuma sahip olan anababa, kendisini toplumsal otoritenin temsilcisi durumunda görür ve çocuğunun davranışlarını biçimlendirmeye, denetlemeye ve değerlendirmeye çalışırlar. Çocuktan bir erdem olarak kabul ettiği mutlak itaati bekler. Her türlü kararı, anababanın kendisi verir. Katı ve dogmatik düşünce tarzına yatkın olduğundan sözel iletişime olanak tanımaz (Bilal, 1984:45).

Çocuğa yeterli derecede sevgi ve sevecenlik gösterilmemektedir. Aile ortamı gergin, ilişkiler düşmancadır. Bol eleştiri, azar, aşağılama ve şiddet vardır. Çocuğu dinlemek, onu anlamaya çalışmak, davranışlarının nedenini araştırmak gibi duygusal paylaşımlar yoktur. Bu evlerde çocuk eğitiminin tek amacı çocuğu baskı altında tutmak

ve göz açtırmamaktır. Çocuğa karşı takınılan tavır soğuk, anlayışsız ve kırııcıdır (Yörükoğlu,1990:149).

Otoriter aileler, çocuğun davranışını sıkı denetim yoluyla şekillendirmeye çalışmaktadırlar. Böyle ailelerde yetişen çocuklar, zihinsel ve sosyal açıdan yetersizdirler. Genellikle olumsuz kişilik sergileyen bu tip çocukların akran ilişkileri de zayıftır. İlerleyen yıllarda ana babadan bağımsız, özerk bir kişilik geliştirmede çok zorlanmaktadır (Bayraktar, 1998: 42-43).

1.8.4.Aşırı Korumacı Anababa Tutumu

Anne babanın çocuğu gereğinden fazla koruması, kontrol etmesi ve özen göstermesidir. Aşırı koruyucu tutum içindeki anne babalar, düşmanca bir çevreye karşı çocuklarını koruyan anne babalar olarak tanımlanır. Çocuklarının kendilerinden farklı bir birey olduğunu ve bağımsızlıklarını kazanmaları gerektiğini anlayamazlar (Arı ve diğ.2002:62).

Bu ana babalar çocuklarına her zaman yaşından küçük bir çocuk gibi davranmaktadırlar. Kendi kendine yemek yiyebilecek duruma gelen çocuğu beslerler, giyinebilen çocuğu giydirebilirler (Yörükoğlu, 1990:144-145).

Aşırı korunan çocuklar kendi başına karar vermekten aciz, sormadan danışmadan bir şey yapamayan, girişim yeteneklerinden yoksun olurlar. İsteklerini ağlayarak ister, verilmezse verilene kadar ağlar, mızızlanırlar veya aşırı dediğim dedik, inatçı olmaya yönelirler. (Navaro, 1989:123)

1.8.5.Hoşgörülü Anababa Tutumu

Bu tip ailelerde çocukların duygu ve düşünceleri dinlenir ve önemsenir. Bebeklikten itibaren yeterince sevilen, gerekli ilgi gösterilen bunların yanı sıra, girişimcilikleri de desteklenen çocuk kendine güven duyar. Aile içi kararların

alınmasında söz sahibi olan, kendini ilgilendiren konularda kendi kararlarını kendisinin alması teşvik edilen çocuk, böylece tek başına da akılcı ve doğru kararlar alabilme yetenek ve cesareti kazanır (Çetinkaya, 2004:79).

Böyle anne-babanın kurduğu aile içinde yetişen çocukların gereksinimleri doğal olarak karşılanmaktadır. Çocuklar bu güven ve sevgi ortamı içinde kendi benliklerini keşfedebilme cesaretini göstermektedirler. Bu tür ailelerde çocuklar arasındaki bireysel farklar oldukça yüksektir. Kardeşler arası farklar, ana-babanın bireyleri olduğu gibi kabul edebilme özgürlüğünün sonucudur. Bu ailelerde çocuklar ana-babalarını kendi gereksinimlerini gidermek aracı olarak kullanmamaktadırlar (Cüceloğlu: 1992:61).

Ana-babanın hoşgörüsünün normal bir düzeyde gerçekleşmesi, çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasına yardım eder. Böyle bir tutumda evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Bu sınırlar içinde çocuk özgürdür. Söz hakkı vardır. Duygu ve görüşlerine saygı duyulur. Sevgi ve teşvik görür. Yetişkinler tarafından dinlenir. Böyle bir ortamda çocuk, girişim yeteneğine sahip olur. Özgüvenini kazanır ve kendi kendine karar verip sorumluluk taşımasını öğrenir (Yavuzer,2003:33-34).

1.8.6.Aşırı Hoşgörülü Anababa Tutumu

Çocuk merkezli bu tür ailelerde çocuğun yaptığı her şey hoş görülür ve çocuk aşırı özgür bırakılır. Çocukta ben-merkezci (egosantrik) bir kişilik yapılanmasına yol açar. Yani çocuğu bencil yapar. O, daima diğerlerinin dikkatini çekmek ve kendisine hizmet edilmesini ister. Böyle çocuklar, ev içinde ve dışında çok zayıf bir sosyal uyum gösterirler (Aydoğmuş ve diğ.2001: 127).

Anne babanın aşırı hoşgörü ve şımartıcı tutumu çocuğu yardımlaşma, paylaşma, fedakarlık gibi sosyal davranışlar geliştirmesini engelleyerek, çocuğun bencil bir kişi durumuna gelmesine neden olur. Böylece çocuk başkaları tarafından istenmeyen bir kişi

durumuna gelir. Çocuk arkadaşları tarafından gruba alınmaz ya da grubun dışına itilir (Çağdaş, Seçer, 2002:65).

1.8.7.Reddedici Anababa Tutumu

Anne baba için bir çocuğa sahip olmak mutluluk verici bir olaydır. Fakat bazı durumlarda, çocuğun evlilik dışı bir ilişkinin sonucunda meydana gelmesi, çocuğun sonuçlandırılmak üzere olan bir evliliği kurtarmak amacı ile dünyaya getirilmesi ve istenilen sonucun elde edilememesi, istenilmeyen bir zamanda dünyaya gelmesi, aile çevresinden seilmeyen bir kişiye benzemesi, cinsiyetinin beklenenin dışında olması, özürlü olması, evliliğin sona erdirilmesinin düşünülüyor olması ve anne babaların kendi ailelerinde itici bir tutum ile yetiştirilmiş olmaları, onların da çocuklarına karşı itici bir tutum geliştirmelerine neden olabilir (Çağdaş, Seçer, 2002:60).

1.8.8.Dengesiz Anababa Tutumu

Bu disiplin anlayışı aşırı hoşgörölü tutum ile sert cezalandırma arasında gidip gelmektedir. Anne babaları bu tutarsızlığı çocuğa yansıtabilir.

Çocuk da aynı şekilde nerede ne zaman ne yapacağını bilemeyebilir. Bu kez çocuk “ ne zaman ne yaparsam cezadan kurtulabilirim” sorusuna kafa yormaya başlar. Anne babanın birbirine uymayan eğitim anlayışı çocukta çatışmalara neden olabilmektedir (Montessori, 1992:233).

Ana babanın “ dengesiz ve kararsız” tutumu, çocuğun eğitim ve gelişimini olumsuz açıdan etkiler. Buradaki dengesizlik ve tutarsızlık, ana baba arasındaki görüş ayrılığında olabildiği gibi, anne veya babanın gösterdikleri değişken davranış biçiminde de görülebilir (Yavuzer, 2003: 31).

Anne babanın çocuğa karşı tutarlı bir disiplin uygulamaları, çocuğun kabul edilebilecek ve kabul edilemeyecek davranışların neler olduğunu anlamasına yardımcı olur. Anne babanın çocuğa karşı değişken bir tutum içinde olmamaları ve aynı görüşleri paylaşıyor olmaları, çocuğun toplumun kurallarına, norm ve standartlarına uygun davranışlar kazanmalarını sağlar. Bu da çocuğun içinde yaşadığı sosyal çevreye uyumunu kolaylaştırır (Arı ve diğ.2002:66).

1.9.Anne-Çocuk İletişimi

Dünyaya geldiği andan başlayarak bebek için en önemli kimse annesidir. Bebek yaşamını sürdürebilmek için uzun yıllar bir başkasının varlığına gereksinim duyar. Dünyaya geldiği andan başlayarak, annenin bebekle ilgilenme biçimi, bedeninin sıcaklığı, ses tonu, kucaklama biçimi, kısaca anne ile bebek arasında kurulan beden temasını da içeren iletişim biçimi, bebeğin fiziksel gelişimi kadar önemlidir. Annenin bebeğine karşı gösterdiği en önemli davranış “sevgi göstermek”, onunla konuşmak ve onun algı dünyasını zenginleştirecek biçimde davranmaktır. Çünkü, bebek doğduğu andan başlayarak, çevresiyle iletişim kurmaya ve edindiği algıları değerlendirmeye başlar. Bu değerlendirmeler ile yeni algıları bütünleştirerek kişilik kazanmaya kendi olmaya çabalar (Baykan,2001:323).

Anne çocuk ilişkisinde fiziksel temas büyük önem taşımaktadır. Özellikle 3 yaşına kadar olması gereken bu yakın ilişkinin gerçekleşmemesi, gelecekte ortaya çıkan birtakım davranış bozukluklarının nedeni olarak gösterilmektedir (Yavuzer, 1995:14). Bebek için anne, dünyanın tümü demektir. Bu dönemde bebeğin paniğe kapılmadan annesinden uzaklaşabilmesi için anneye kurduğu ilişkiye güvenmesi gerekmektedir. Çünkü annelik işlevinin niteliği kadar, sürekliliği de çocuktaki güven duygusunu etkilemektedir (Yavuzer, 1994:105-106).

Bebeğin karşılanması gereken çeşitli fizyolojik ihtiyaçları vardır. Yiyecek ve sıcaklık gibi ihtiyaçlarının sağlanması sırasında bebek bir “insan figürü” olarak anneye bağlanmakta ve onunla ilgilenmektedir. Bebeklerde meme emme ve memeye egemen olma gibi içsel bir güdü vardır. Annenin bu güdüyü doyuran kişi olduğunu bebek öğrenmektedir. Bundan dolayı da bebek için anne çok önemlidir. Bebek için dokunma ve sarılma, yiyecek kadar yaşamsal bir önem taşımaktadır. Anne bebeğin bu gereksinimlerini karşılayan kişidir. Bebek bu nedenle anneye çok bağlıdır. Bebek dünyaya gelmiş olmaktan dolayı mutlu değildir. Yeniden anne rahmine dönmeyi istemektedir. Bu nedenle bebek için anne önemlidir (Ekşi,1990:23-24).

Temel güven duygusunun oluşumunda annenin dengeli ve kararlı tutumu büyük önem taşır. Bunun temelleri ise, bebeklik döneminde beslenme, uyku ve temizlik ihtiyaçlarının belirli bir düzen içinde karşılanmasıyla atılır.

Hayatın ilk yılında bebeğin psiko-sosyal görevi, güvenmeyi öğrenmektir. Bebekle annesi arasındaki ilişkiden doğan güven duygusu, insanın ileride kuracağı, kişiler arası ilişkilerin temelini oluşturur. Erikson’a göre, ilk 18 aylık dönem içinde, çocuğun temel bağımlılık ihtiyaçları karşılanmışsa; o, kendini kişilik gelişimi açısından özeklik dönemi olan ikinci evreye hazır hisseder (Yavuzer, 2003:15-16).

Çocukta sosyal ilişkilerin gelişmesinde anne çocuk diyalogunun önemli bir rolü vardır. Anne ile çocuk arasında kurulan sağlıklı iletişim, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesini sağlar ve başkaları ile olumlu ilişkiler kurması için temel oluşturur (Arı ve diğ.2002:5).

1.10. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde yurt içinde ve yurt dışında anne baba tutumları ve sosyal gelişimle ilgili yapılan çalışmalar ayrı ayrı sunulacaktır.

1.10.1. Anne-Baba Tutumları İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Akbaba (1988) ana-baba tutumlarının bazı kişilik özellikleri üzerine etkisini incelemiştir. Kuzgun tarafından geliştirilen “ Ana Baba Tutum Envanteri”, Baymur tarafından hazırlanan “Benlik Tasarımı Envanteri” ve Shostrom tarafından geliştirilip, Kuzgun tarafından uyarlanarak Türk toplumuna uyarlanan “Kişisel Yönelim Envanteri” kullanılmıştır. Araştırma, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi 1987-1988 öğretim yılı 3. sınıf öğrencilerinden tesadüfi yolla seçilen 112 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Sonucunda, demokratik, ilgisiz ve otoriter ana-baba tutumlarının her üçünün de kişilik özelliklerinden olan, başkaları ile yakınlık kurma özelliği üzerindeki etkileri anlamlı seviyede çıkmamıştır.

Ersoy (1989) araştırmasında, bireyin kişilik gelişiminde ailenin bir başka deyişle ana-baba-çocuk ilişkilerinin önemi dikkate alınarak, ana babaların çocuklarının davranışları karşısında ne tür disiplin teknikleri kullandıkları araştırmaya çalışılmıştır. Çeşitli araştırma bulgularından yola çıkılarak, anne ve babaların uyguladıkları disiplin tekniklerinin cinsiyet ve sosyoekonomik düzey değişikliklerinden etkilenip etkilenmediğini sınamak amacıyla araştırma bu değişkenler dikkate alınarak yapılmıştır. Ayrıca anne ve babaların uyguladıkları disiplin tekniklerinin çocuklar tarafından nasıl algılandığı önemli bulunduğundan araştırmada çocuklardan bilgi alma yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede alt ve üst sosyo ekonomik düzeyden gelen kız ve erkek çocuklar tarafından anne ve babalarının beğendikleri ve beğenmedikleri davranışların ve bu davranışlar karşısında kendilerine uygulanan disiplin tekniklerinin nasıl algılandığının araştırılması amaçlanmıştır. Çocukların algılarının incelenmesi planlandığı için, veriler çocukların topluca bulunduğu okullardan toplanmıştır. Bu

amaçla örneklem olarak üst sosyo ekonomik düzeyi temsil eden Özel Amerikan Lisesi ve alt sosyoekonomik düzeyi temsil eden Sıdika Rodop Lisesi'nin orta bölümlerinde okuyan (12-13 yaş arasında) toplam 120 çocuk seçilmiştir. Bilgi toplama aracı olarak açık-uçlu sorulardan oluşan bir anket hazırlanmıştır. Elde edilen araştırma bulgularına göre her iki sosyo ekonomik düzeydeki anne ve babaların, hem kız hem de erkek çocuklarında saygı itaat, ana babaya sorumluluk ve bağımlılık davranışlarını beğendikleri; bu davranışın erkeklere göre kızlardan daha çok beklenildiği söylenebilir. Çocuklarda beğenilen davranışlara anne ve babaların genellikle sevgi gösterme tepkisini verdikleri ancak her iki sosyoekonomik düzeyde de annelerin babalara göre daha çok sevgi gösteren olarak algılandığı yine annelerin sevgi göstermeyi daha çok erkek çocuklarında kullandıkları bulunmuştur. Çocuklar ise ana babalarının kullandıkları bu tepkiler karşısında genellikle kendiyle ilgili olumlu duygular hissetmektedir. Çocuklarda beğenilmeyen davranışlara anne ve babaların ilk tepkilerinde genellikle sözel cezaya daha sonra da açıklama yöntemine başvurdıkları, davranış devam ettiği taktirde alt sosyoekonomik düzey annelerin cinsiyet ayrımı yapmaksızın hem kız hem de erkek çocuklarında fiziksel cezayı uyguladıkları, bu gruptaki babaların ise fiziksel cezayı genellikle erkek çocuklarına uyguladıkları bulunmuştur. Yine de fiziksel cezanın alt sosyoekonomik düzeyde de yaygın olarak kullanılmadığı görülmektedir. Buna karşılık her iki sosyoekonomik düzeyde de yaygın olarak sözlü cezanın uygulandığı bulunmuştur. Çocukların tepkiler karşısında genellikle kendiyle ilgili olumsuz duygular hissettikleri görülmektedir. Ayrıca her iki sosyoekonomik düzeyde de çocuklar kendilerine ana babaları dışında da disiplin uygulayan kişiler bulunduğunu belirtmişlerdir. Alt sosyoekonomik düzeyde bu kişilerin daha çok büyük ağabey ve ablalar oldukları, üst sosyoekonomik düzeyde ise büyükanne ve büyük babalar oldukları bulunmuştur.

Üstün (1989) araştırmasında beş-onbir yaşları arasındaki çocukların anne-babalarının otoritesini algılama farklarının ortaya çıkarılmasını amaçlamıştır. Ankara Büyük Kolej İlkokulundan 116 öğrenci araştırma kapsamına alınarak çalışma

yapılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Çocuk sağlığı ve Eğitimi Bölümü Uygulama Anaokulundan beş-altı yaşındaki 88 öğrenci örnekleme grubuna alınmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde Khi-kare testi uygulanmıştır. Engelleyici ve aktif otorite boyutundaki çocukların, yaşla birlikte anne babanın koyduğu kuralların nedenlerini açıklama oranının arttığı bulunmuştur. Anne babanın koyduğu kuralların nedenlerini açıklayamayanların daha çok beş altı yaşında toplandıkları gözlenmiştir. Çocukların küçük yaşlarda evde otorite olarak anneyi, daha büyük yaşlarda ise hem anne hem de babayı seçtikleri, tek başına otorite olarak babayı kabul etmedikleri bulunmuştur.

Torucu, (1990) benlik saygısı ve benlik saygısını etkileyebileceği düşünülen sosyo-ekonomik özellikler, anababa tutumları ve ilgilerini araştırdığı çalışmasını, 13-14 yaş grubundaki 300 kişi üzerinde yapmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden İzmir ilinde, Gültepe Ortaokulu'ndan 150, üst sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden Güzelyalı Ortaokulu'ndan 150 öğrenci seçilerek sosyo-Ekonomik Bilgi Alma Formu, Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği uygulanmış ve iki okul karşılaştırılmıştır. Anketler varyans analizi ve ki kare ile değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, ana baba eğitimindeki yükselmenin benlik saygısını olumlu yönde etkilediği, sosyo-ekonomik düzeydeki düşmeye paralel olarak benlik saygısının düştüğü görülmektedir. Ana-baba tutumlarını demokratik olarak işaretleyen öğrencilerde benlik saygısının daha yüksek olduğu sonucu da bulunmuştur.

Holden ve Ritchie'nin (1991) araştırmasında, aile içi uyuşmazlık, anababa davranışı ve çocuk davranışı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Anababaları tarafından şiddete maruz kalan yaşları 2-8 arasında değişen 37 çocuk ve bu çocukların anababaları ile anababaları tarafından şiddete maruz kalmayan 37 çocuk ve annelerinden oluşan bir örnekleme çalışılmıştır. Araştırmada, Çocuklar İçin Mizaç Ölçme Bataryası, Çocuk Davranış Listesi, Ana Baba Stres İndeksi kullanılmıştır. Anababaları tarafından şiddete maruz kalan çocukların annelerinin stres düzeyleri ve anababalık davranışında farklılık bulunmuştur. Her iki gruptaki annelerin bildirimleriyle bu farklılığın, şiddete maruz

kalan çocukların babalarının anababalık davranışlarındaki tutarsızlığından kaynaklandığı ortaya konmuştur.

Mc Nally, Eisenberg ve Harris (1991) yaptıkları çalışmada, annelerin çocuk yetiştirme deneyimleri ile değerlerinde tutarlılık ve değişim gösterip göstermediklerini incelemiştir. Boylamlamasına yapılan çalışmada toplam 32 anneye, annelerin özgürlük ve kontrol, olumlu ve olumsuz etkileşimlerin ifadesi ve disiplin deneyimleri ile ilgili bilgileri içeren Çocuk Yetiştirme Deneyimleri Raporu 8 yıllık bir zaman dilimi içerisinde, çocukları yedi-sekiz yaşından onbeş-onaltı yaşına gelene kadar beş kez uygulanmıştır. Davranış ve değerlerinde özellikle sekiz yaş döneminde önemli derecede bir denge gözlenmiştir. Orta ergenlik çağında anne kontrolünün yaşla birlikte arttığı saptanmıştır. Olumlu etkileşimlerin dışavurulmasının çocuğun yaşıyla beraber azaldığı görülmüştür. Anneler oğullarının yaşı büyüdükçe, olumsuz etkileşimlerinin arttığını belirtmişlerdir.

Çağlar (1992) Sivas'ta kamu ve özel kesimde memur veya işçi olarak çalışan 120 kadını içeren örneklem grubuna 70 sorudan oluşan bir anket uygulayarak veri toplanmıştır. Anketlerin uygulanmasına paralel olarak elde edilen bulguların çözümlenmesinde gerekli istatistiksel teknikler kullanılmıştır. "Aile İçinde Rol ve Statünün Paylaşımında Çalışan Kadının Yeri" adlı araştırmasındaki sonuçlara göre aile içerisinde sayıları az da olsa anne-baba ve çocuklar dışında birlikte yaşanan başka bireylerinde olduğu ancak çoğunluğun anne-baba ve çocukta oluşan çekirdek aileden oluştuğu sonucu bulunmuştur.

Bostan (1993) ortaokul ve liseye devam eden 14-16 yaş grubu ergenlerin anne baba tutumlarını algılamalarıyla, uyum düzeylerini incelemiştir. Araştırma Ankara İl merkezinde orta sosyo-ekonomik düzeyden seçilen semtlerdeki ortaokulların 3., liselerin ise 1.2. sınıflarına devam eden 14-15 ve 16 yaş gruplarındaki ergenler üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini 168 kız ve 170 erkek olmak üzere toplam 338

genç oluşturmıştır. Araştırmada ergenlerin uyum düzeylerini belirlemek amacıyla “Hacettepe Kişilik Envanteri”, ana-baba tutumlarını algılamalarını ölçmek için ise “Ana-Baba Tutum Ölçeği” ile genç ve ailesi hakkında bazı genel bilgiler içeren “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda hesaplanan korelasyon katsayıları anne babanın demokratik tutumlarının gencin sosyal ve genel uyumu ile kişisel uyum düzeyini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. İlgisiz ve otoriter anne-babaların, gencin uyum düzeyini olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır.

Dinçer (1993) araştırmasında, İstanbul Üniversitesi Uygulama Anaokulu, İstanbul Teknik Üniversitesi Anaokulu ve Marmara Üniversitesi Anaokuluna devam eden öğrencilerin aile tutumlarının yaratıcı düşünmeyle olan ilişkileri sınamaktır. Araştırmanın evrenini İstanbul ili içinde yer alan İstanbul Üniversitesi Uygulama Anaokulu, İstanbul Teknik Üniversitesi Anaokulu ve Marmara Üniversitesi anaokuluna devam eden öğrenciler oluşturmıştır. Araştırmada çalışma evreni üzerinden yapılmıştır. Araştırmaya 23’ü kız 27’si erkek 50 öğrenci ile anneleri ve (20 kız 24 erkek öğrencinin) 44 baba katılmıştır. Yaratıcı düşünme ölçümleri “Torrance Yaratıcı Düşünme Testi”, aile ile ilgili bilgiler “bilgi formu”, aile tutumlarının ölçümü ise hem anne hem babalara uygulanabilen “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği” ile yapılmıştır. Araştırmanın ilk amacı kız, erkek ve tüm öğrencilerin anneler açısından yaratıcılık boyutları ile aile tutumlarının arasındaki ilişkiyi belirlemek olmuştur. Bu ilişkinin incelenmesi Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, aile tutumlarından aile içi çatışma ile yaratıcılık ve yaratılığın akıcılık ve orijinallik boyutları arasında negatif bir ilişki bulunmuş, anababa tutumları ile çocukların yaratıcı düşünceleri arasında olumlu bir ilişki bulunamamıştır. Babaların öğrenim düzeyi ve yaratıcılık arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, annelerin çalışma durumuyla çocukların yaratıcılığı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Babaların öğrenim düzeyleriyle ilgili olarak, üniversite mezunu babaların çocukları, ilköğretim mezunu babaların çocuklarından anlamlı olarak yaratıcı bulunmuşlardır. Ailedeki çocuk sayısı ile yaratıcılık boyutları arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir.

İkizoğlu, (1993) demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının, lise son sınıfta okuyan öğrencilerin benlik saygısı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Ankara illindeki Keçiören Merkez İlçesi'ndeki 8 devlet lisesinde okumakta olan lise son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Bu evrenden seçilen 341 öğrenci örnekleme yer almıştır.(Örneklemin genel olarak yaş ortalaması 17'dir.) Araştırmada üç değişik veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar, "Bilgi Formu", "Ana-Baba Tutum Ölçeği" ve "Benlik Saygısı Envanteri" dir. Veriler t-testi çözümlemelerinden elde edilen sonuca göre yorumlanmıştır. Sonuç olarak, anne-babanın demokratik ve otoriter tutumunun öğrencinin benlik saygısı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Vuchinich ve diğ. (1993) ABD'de yaşayan 68 tane etnik azınlık içinden seçilen ailenin, aile ilişkileri ve aile sorunlarını ergenlik öncesindeki erkek çocuklarla beraber çözümlediklerini ya da beraber karar verip vermediklerini saptamak amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırmadaki çocukların yaş ortalaması 9'dur. Aynı grup iki yıl sonra tekrar incelenmiştir. Sonuçta ebeveynlerin anlaşmasının çocuk yetiştirmede olumlu katkıları olduğu doğrulanmıştır.

Hatunoğlu (1994) ana-baba tutumları (demokratik, otoriter ve ilgisi) ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasını, 1993-1994 öğretim yılında Erzurum'da bulunan beş lisenin son sınıflarında okuyan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 328 öğrenci oluşturmuştur. Deneklerin ana-baba tutumlarının belirlenmesinde Kuzgun tarafından geliştirilen "Ana Baba Tutum Envanteri" kullanılmıştır. Ana babaların tutumları hakkındaki bilgi çocuklardan alınmıştır. Deneklerin saldırgan davranışları ise güvenilirliği ve geçerliliği yurtiçi ve yurt dışında yapılan araştırmalarla sağlanan, Aşkın tarafından Türkçe'ye çevrilen "Saldırganlık Ölçeği" ile ölçülmüştür. Elde edilen bulgular, ana baba tutumları ile saldırganlık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu göstermiştir. Otoriter ana-baba

tutumunda yetişen bireyler katı, kuvvet uygulayıcı ve ihtiyaçlarına karşı bir duyarsızlığın var olası nedeniyle, demokratik ve ilgisiz ana baba tutumlarına oranla daha fazla saldırganlık eğilimi göstermişlerdir. Ayrıca demokratik , otoriter ve ilgisiz ana baba tutumlarında, sözel saldırganlığa sahip bireylerin sayısı, diğer saldırganlık alt boyutları ile ilgili davranışlara sahip olan bireylerden fazla olduğu bulunmuştur. Demokratik ana baba tutumunun ortalaması da, otoriter ve ilgisiz ana baba tutumlarından yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ile saldırganlık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiş, ekonomik durumun ise bireylerin saldırganlık düzeylerini etkilediği sonucuna varılmıştır.

Karadayı (1994) Üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında üniversite öğrencilerinin, anne ve baba tutumlarıyla, anne baba ilişkileri ve bunların bazı kişilik özellikleri ile olan ilişkisini incelemiştir. Araştırmada anababa tutumu, disiplin, şımartma, ilgi ve demokratiklik gibi boyutlarını kapsayan sorular sorulmuştur. Ana baba ilişkileri ise, 12 yaştan önce ve sonraki dönemi içine alan günlük sorunlarda danıştığı kişilerle olan ilişkilerini gösteren sorular bulunmuştur. Sonuçta anne babayla iyi ve yakın ilişkiler ile iyimserlik, neşelilik, rahatlık, kendine güven, mücadelelecilik, özsaygı ve anne babaya bağımlılık arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Katı anne baba disiplininin ise utangaçlık, kötümserlik ve arkadaşla bağımlılık ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Karadeniz (1994) Trabzon meslek liselerinden son sınıfa devam eden öğrencilerin demokratik ve otoriter olarak algılanan ana baba tutumlarıyla çeşitli mesleki değerleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bu amacın yanında, yaş, cinsiyet, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi gibi demografik değişkenlerin incelenen konuyla ilişkileri araştırılmıştır. Örneklem, 123 kız, 129 erkek, toplam 252 öğrenciden oluşmaktadır. Yine araştırma grubundaki annenin ortalama eğitim düzeyi, ortaokulun biraz üzerindeki ailelerden oluşmuştur. Kardeş sayısı açısından ailelerin çok çocuklu oldukları ve buna paralel olarak ta sosyo ekonomik

açından orta düzeyde oldukları gözlenmiştir. Korelasyonel model esas alınıp aradaki ilişkiler incelenmiştir. Sonucunda, anne babanın demokratik tavırlarının çocuğun yeteneğini kullanma, yaratıcılık, yarışma, işbirliği, değişiklik ve liderlik gibi mesleki değerlerinin gelişimiyle ilişkili olduğu saptanmıştır. Özellikle annenin demokratik tutumları yeteneğini kullanma, yaratıcılık, işbirliği ve liderlik değerleriyle ilişkili olduğu, bun karşılık babanın tutumlarının ise yaratıcılık ve değişiklik değerleriyle ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada annenin ve babanın eğitim seviyesinin onların demokratik tavır sergilemesinde etkili olduğu, eğitim seviyesi yükseldikçe daha çok demokratik tavır sergiledikleri ortaya konmuştur. Bunun yanında az çocuklu SED'leri iyi olan ailelerin de demokratik tutum sergilemeye daha yatkın oldukları bulunmuştur. Ayrıca, annenin ve babanın eğitim düzeyindeki artışla birlikte yaratıcılıkta da artış olduğu ortak olarak tespit edilmiştir.

Kaya (1994) çocukların fiziksel ve psikososyal gelişimleri bakımından istenmedik tutumu olan annelere eğitim verilerek, bu tutumlarında istendik yönde değişme olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın denekleri Numune Hastanesi, Sosyal Sigortalar Dışkapı Hastanesi ve Zübeyde Hanım Doğumevi Hastanesi'nde çalışan, 3-6 yaşları arasındaki çocuklarını bu kurumların anaokuluna getiren, Sağlık Meslek Lisesi mezunu, bu araştırma için geliştirilen 50 maddelik ana baba tutum ölçeğinden (A.T.Ö) en yüksek puanı almış 26 anne oluşturmaktadır. Anababa tutum ölçeği öntest olarak tüm annelere verilmiş, Numune Hastanesindeki anneler deney grubunu, SSK Dışkapı Hastanesi ve Zübeyde Hanım Doğumevi Hastanesi'ndeki anneler ise kontrol grubunu oluşturmuştur. Deney grubu sekiz hafta süresince, 3-6 yaş arası çocukların fiziksel, psikososyal gelişimleri ve ihtiyaçları hakkında bir eğitim almış, kontrol grubu ise böyle bir eğitim almamıştır. Eğitimin tamamlanmasından sonra deney ve kontrol gruplarına A.T.Ö. sontest olarak tekrar verilmiştir. Her iki gruptan öntest ve sontestlerden elde edilen puanlar analiz edildiğinde, deney grubunda bulunan annelere verilen eğitimin sonunda bu annelerin istenmedik tutum düzeylerinde istendik yönde bir

fark olmuş fakat, eğitim almayan kontrol grubundaki anneler ile karşılaştırıldığında bu farkın önemli olmadığı görülmüştür.

Üstün (1994) 8-11 yaşlarında Ankara’da özel ilkokula giden üst sosyo ekonomik düzey 50 öğrencinin anne babası, orta sosyo ekonomik düzey 40 öğrencinin anne babası ve 98 anneye, dede ve babaanneleri ile yaptığı “Kuşaklar Arası Çocuk Yetiştirmeye Ait İnançların Karşılaştırılması” adlı araştırmasında yaşları 8-11 arasında değişen çocuklara psikososyal gelişimlerini içeren 27 hikaye araştırmacı tarafından anlatılmış ve çocukların kendi performanslarını nasıl algıladıklarını değerlendirmek amacıyla cevaplar çocuklardan anında alınmıştır. Ayrıca çocuklara anlatılan 27 hikaye bu çocukların anne-babalarına gönderilmiş ve anne-babaların kendi çocuklarının potansiyellerini nasıl değerlendirdiklerini ortaya çıkartmıştır. Elde edilen veriler Khi-kare Testi, Varyans Analizi, Tukey Testi, İki Eş Arasındaki Anlamlılık Testi yöntemlerine göre değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, kuşaklar arasında anne-baba olmaya ait belirgin bir farklılık olduğu ve farklı sosyo-ekonomik düzeyde ailelere sahip çocukların anne-babalarının çocuklardan beklentilerinin farklı olduğu ve kuşaklar arasında anne-baba olmaya ait beklentilerin arasında da belirgin bir farklılık olduğu sonucuna varmıştır.

Benasich ve Gunn (1996) araştırmalarında, çocuk gelişimiyle ilgili anne bilgisinin ve çocuk büyütmenin ev çevresinin kalitesine ve çocuğun bilişsel ve davranışsal çıktılarına etkisi incelenmiştir. 12 aylıktaki anne bilgisinin ev çevresinin kalitesi, çocuk davranış problemleri ve 36. aydaki çocuk zekasıyla önemli ölçüde ilişkili olduğu saptanmıştır. Anne karakteristikleri hem anne bilgisi ve hem de anne davranışlarıyla ilişkilidir. Çocuk doğum ağırlığı gibi çocuk karakteristikleri anne bilgisi gibi konseptlerle ilişkili değildir. Irk/etnik köken gibi alt grup analizleri de aynı yönde sonuçlar çıkartmıştır. Fakat afrika-amerikalılarda 24 ve 36. aylardaki neonatal sağlık durumunun bilişsel çıktılarla ilişkili olduğu bulunmuşturç

Verschuren ve diğ.(1996) elli bir ve yetmiş altı aylık 95 anaokulu çocuğu üzerinde yaptıkları çalışmada “Cassidy Kukla Görüşme Formu” nu kullanarak çocukların benlik saygılarının anneye bağlılık, bilişsel yetenek, fiziksel yetenek ve akran uyumu ile ilişkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda benlik saygıları yüksek olan çocukların anne ile güvenli bağlılık ilişkisi kurdukları, kendi kusurlarını açıkça kabul ettikleri saptanmıştır. Fakat benlik saygısı ile bilişsel yetenek, fiziksel yetenek ve akran uyumu arasında önemli bir ilişki bulunmamıştır.

Tokol (1996) okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen 3-6 yaş çocuklarının anne baba tutumlarıyla, gelişim özelliklerini karşılaştırdığı araştırmasında İstanbul ilinde 138 çocuğa (okul öncesi eğitim alan 69, okul öncesi eğitimi almayan 69) ve ailelerine Ankara Gelişim Envanteri (AGTE) ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) uygulamıştır. Ayrıca sosyo-kültürel özellikleri belirleyebilmek için anket kullanılmıştır. Anket kapsamı içinde toplanan bütün bilgiler, frekans ve yüzdelik tablolar halinde açıklanmıştır. Çocukların gelişim düzeyleri ile anketle toplanan veriler arasındaki bağlantılar Ki-kare tekniğiyle, ana baba tutumlarının, çeşitli gelişim özelliklerine göre farklılaşıp, farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi ile, varyans analizinde anlamlı farklılığın çıkması halinde, farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için ilişkisiz grup “t” testi kullanılmıştır. Sonucunda, anne babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına gönderme oranlarının arttığı, lego, alıştırma, puzzle ve masal kitapları olan çocukların, dil ve motor gelişimlerinin olmayanlara göre daha yüksek olduğu, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların genel ve dil gelişimleri, devam etmeyen çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Okul öncesi eğitim alan ve almayan grubun anababalarının aşırı koruyuculuğa, geçimsizliğe ve baskıya yönelik tutumları birbirinden anlamlı derecede farklı bulunmuştur. Bu farklılık okul öncesi eğitim almayan grubun lehinedir. Farklı genel gelişim düzeylerine sahip çocukların ana babalarının aşırı koruyucu, demokratik davranma, ev kadınlığını red, geçimsizlik ve baskı-disipline yönelik ana baba tutumları birbirinden anlamlı düzeyde farklı değildir.

Demiriz (1997) 9 ve 12 yaşındaki çocukların benlik kavramları ile anne baba tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın örneklemini, ilkokula devam eden, 9-12 yaşındaki 200 kız ve 200 erkek çocuk oluşturmuştur. Çocuklara ve ailelerine ilişkin tanıtıcı bilgiler, kişisel bilgi formu ile elde edilmiştir. Çocukların ana-baba tutumlarını nasıl algıladıkları hakkında bilgi toplamak için; Lynda Jackson'un geliştirdiği, Family Attitudes Test, çocukların benlik kavramını değerlendirmek için de Piers-Harris'in geliştirdiği, Piers- Harris Children's Self Concept Scale, kullanılmıştır. 9 ve 12 yaşındaki çocukların ana-baba tutumlarını algılamalarında belirgin fark olduğu, bunun da; annenin koruyuculuğu, cezalar, anne-baba tartışmaları gibi durumların yanı sıra benlik kavramı puanlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Ayrıca, kızlar ve erkekler arasında, alt ve üst sosyo-ekonomik düzey arasında da anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Anne baba tutumlarının çocukların benlik kavramını önemli ölçüde etkilediği görülmektedir.

Haccacoğlu (1997) çalışmasında 1-6 yaş arası okul öncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen çocukların büyüme gelişimlerini karşılaştırmayı ve aile yapısının etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu, anneleri Şişli Etfal Hastanesi'nde hemşire olarak çalışan, Şişli Etfal Hastanesi Okul Öncesi Eğitim Merkezi'ne devam eden 30 denek ve bu gruba devam etmeyip evde bakılan 30 denek olmak üzere toplam 60 denek ve annesi oluşturmuştur. Deneklerin antropometrik ölçümleri alınarak, denek ve ailelerin tanıtıcı özellikleri hakkında bilgi toplamak için bilgi formu kullanılmıştır. Deneklere "Denver Gelişimsel Tarama Testi" (DGTT) uygulanmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen denek ve ailelerin özellikleri ve aile yapıları karşılaştırılmıştır. Elde edilen veriler, ki-kare, fisher ve t-testi ile değerlendirilmiştir. Okul öncesine giden ve gitmeyen denekler arasında büyüme gelişimleri ve aile yapılarının etkisi arasında belirgin bir fark olmadığı bulunmuştur.

Özenç (1998) demokratik ve otoriter olarak algılanan anne-baba tutumlarının, genç yetişkinlerin durumluk mizah tepki düzeyine etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın evreni aynı zamanda örneklemdir. 1996,1997 öğretim yılında, Ondokuz mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesinde Pedagojik Formasyon eğitimi alan 230 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada bilgi toplama araçları olarak Durumluk Mizah Tepkisi Ölçeği (DMTÖ) ve Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) kullanılmıştır. Bu iki ölçeğin deneklere uygulanması ile elde edilen puanlar arasındaki ilişkilerin hesaplanması sonucu; anne-babanın algılanan tutumları ile durumluk mizah tepkisi arasında ilişki olmadığı saptanmıştır. Ayrıca cinsiyete göre durumluk mizah tepki düzeyi arasında fark olmadığı bulunmuştur.

Çıkrıkçı (1999)Ankara il sınırları içinde banka anaokullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının okul olgunluğu ve aile tutumu arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, evreni aynı zamanda örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem 72 kız, 78 erkek olmak üzere toplam 150 çocuğu kapsamaktadır. Çocukların okul olgunluğunu saptamak için Metropolitan Olgunluk Testi, ana-baba tutumlarını nasıl algıladıklarını belirlemek için Jackson Aile Tutumları Testi ve çocukla ailesi hakkında bilgi toplamak içinde Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Metropolitan Olgunluk Testi Sonucunda, cinsiyetler arasındaki fark önemsiz bulunurken ailenin gelir düzeyi ve anne-babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuk başarısının arttığı gözlenmiştir. Kardeşi olan ve olmayan çocuklar arasındaki fark önemli bulunmuştur. Buna göre tek çocukların kardeşi olanlara göre daha başarılı olduğu saptanmıştır. Çocuklar, en çok sayılar bölümünde başarılı olurken en az kopye etme bölümünde başarılı olmuşlardır. Aile tutumları ile okul olgunluğu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur.

Hızel (1999) çalışmasında, enüresiz ve enkoprezis sıklığını belirlemek ve aile tutumu ile ilişkisini açıklamayı amaçlamıştır. 1999 tarihinde K.K.T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gerekli izin alındıktan sonra, Lefkoşa bölgesinde basit tesadüfi yöntemle seçilen evreni oluşturan 7-12 yaş arasındaki 1480 çocuktan tabakalı örneklem yöntemi ile seçilen 375 çocukla

gerçekleştirilmiştir. Çalışma verileri, çocukların tanıtıcı bilgileri ve enüresiz, enkoprezis durumunu belirleyici anket formu ve Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölüm'ünde Doç. Dr. Güney Le Compte, Doç. Dr. Ayhan Le Compte ve Serap Özer tarafından uyarlaması yapılan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)'nin çocukların annelerinin doldurmasıyla elde edilmiştir. Verilerin değerlendirmesinde yüzdeler, ortalama, varyans, t testi ve ki-kare testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, çocukların %9.60'ının enürezis %1.6'ının enkoprezis olduğu belirlenirken, okul çocuğunda enürezis ve enkoprezis görülme sıklığı ile görülmemeye sıklığı arasında çok ileri düzeyde anlamlı fark saptanmıştır. Annelerin Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği boyutlarından “ Aşırı Koruyuculuk ve Baskı, Disiplin” boyutlarını diğer boyutlara göre daha çok benimsediklerine rastlanırken, enürezisi ve enkoprezisi olan, olmayan aile tutum ölçeği ortalamaları ile karşılaştırılması anlamlı bulunmamıştır.

Chen ve ark.(2000) çalışmasında Çin kültüründe otorite anne davranışlarının anne-çocuk ilişkisini nasıl etkilediği araştırılmıştır. 166 tane 2 yaşındaki çocuklar ve anneleri bu araştırmaya katılmışlar. Anne çocuk ilişkileriyle ilgili veriler annelerin raporlarından alınmıştır. Ebeveynlik stratejileri, çocuk davranışları, çocukların annelere olan reaksiyonlarıyla ilgili veriler gözlem yoluyla elde edilmiştir. Sonuçlar annenin otoriter tutumlarının düşük güçlü ebeveynlik stratejileri ile ilişkili olduğu yönündedir. Ayrıca annenin otoriter davranışları zorlama ve yasakçı stratejilerle de ilişkilidir. Anne davranışlarının çocuk davranışlarıyla ebeveynlik stratejilerinin aracılığı yoluyla da ilişkili olduğu belirlenmiştir. Fakat anne davranışları anne-çocuk ilişkisine annesel davranışların çok üstünde de katkı sağlayabilmektedir. Çalışma otoriter eğilimlerin ve bunların çocuk gelişimindeki farklı önemlerinin iç bütünlüğü hakkında bir kanıt sağlamıştır.

Demirkaya Kaynar (2001) araştırmasında travmatik kaza ile travmatik kaza geçiren çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi, Acil Birimler

Polikliniği Acil Cerrahi Ünitesinde, Aralık 1999-Aralık 2000 tarihleri arasında, 0-20 yaş arası 60 çocuk ve anneleri üzerinde gerçekleştirildi. Verilerin toplanmasında “Anket Formu” ve “ Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler yüzdelik, ortalamalar, tek yönlü varyans analizi ve student “t” testi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda: TK geçiren çocukların genelde, TK geçirdikten sonra ilk 6 saat içinde hastaneye getirildikleri, fakat getiriliş süreleri ile annelerinin tutumlarının arasında ilişki olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde çocukların yaşı, cinsiyeti, kaza türleri, ailedeki çocuk sayısı ve aile sıralamasındaki yeri ile annelerin tutumları arasındaki ilişkiler istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Çocukluk çağında TK’ları önlemede annenin çocuk yetiştirme tutumunun önemli bir faktör olmadığı görülmüştür.

Kılıçaslan (2001) araştırmasında, aile fonksiyonlarının ve algılanan farklılaşmış anne-baba yaklaşımlarının kardeş ilişkileri üzerinde olan etkilerini incelenmiştir. Araştırmada örneklem grubunu oluşturabilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Tarama Anketi”, çocukların algıladıkları kardeş ilişkilerini belirleyebilmek amacıyla “Kardeş İlişkileri Anketi”, algıladıkları farklılaşmış anne-baba yaklaşımlarını belirleyebilmek için “Farklı Deneyimlere Dayanan Kardeş ilişkileri Envanteri”, aile fonksiyonlarını saptamak için “ Aile Değerlendirme Ölçeği”(ADÖ) ve bireylerin demografik özelliklerine ait bilgi edinebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ili Kadıköy, Maltepe, Fatih, Eminönü, Beşiktaş ilçelerinde yaşayan 61 kız ve 66 erkek öğrenci olmak üzere toplam 127 ilkokul öğrencisi ve büyük kardeşleri ile anneleri oluşturmuştur. Araştırmada verilerin çözümü ve yorumu için Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayıları, T Testi ve Çift Boyutlu Çift Yönlü Varyans Analizi teknikleri istatistik işlemlerinde kullanılmıştır. Babanın algılanan farklılaşmış yaklaşımında kardeşlerin cinsiyet çiftlerine ve doğum sıralarına göre farklılıklar bulunmuştur. Yine kardeş ilişkilerinde kardeşlerin cinsiyetleri ve doğum

sıraları açısından farklılıklar saptanmıştır. Anneler tarafından algılanan aile fonksiyonları ile kardeş ilişkileri arasında anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Perry, Jensen, Adams (2001) ailelerin çocuk yetiştirme tavrı ve okul öncesi çocuklarının sosyometrik statüsü arasındaki ilişkiyi araştırmış, 120 okulöncesi çocuğun ailesi (60 kız, 60 erkek) “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği” kullanılarak sosyometrik değerlendirmesini yapmıştır. Anketler bir grup örnek çocuğun aileleri tarafından doldurulmuştur. Bu çocuklar sosyometrik olarak şu dört gruptan birine dahil olarak tanımlanmıştır: popüler, sevilen, izole ve dışlanmış. Diskriminant fonksiyon analizi akranları tarafından izole ya da dışlanmış olarak tanımlanan çocukların ataerkil aile yapısını yansıtan, kendine güvenin az olduğu, küçük çocuğun tercihinin az olduğu, övgünün nadiren kullanıldığı, bağımsızlığın teşvikinden yoksun, disipline etmenin az kullanıldığı (anneler) ve üstüne üstlük çocuk yetiştirmenin annenin görevi olduğu düşüncesi hakim olan, çocuk davranışları ile ilgili kesin umutlar olan, çocuk yetiştirme faaliyetleri için sorumluluk hissi olan, çocuğa yönelimin az olduğu, tehdidin nadiren kullanıldığı ve çocukların izinsiz davranışlarına olumsuz tepki olan (babalar) çocuk yetiştirme tavırlarının olduğunu göstermiştir. Dört sosyometrik kategori, belirtilen çocuk yetiştirme tavırlarındaki annelerin %42’sinin ve babaların %62’sinin varyansı için hesaplanmıştır. Annelerin fonksiyonu çocukların %49’unu ve babaların fonksiyonu da çocukların %44’ünü doğru bir şekilde, doğru sosyometrik kategoride sınıflandırılmıştır. Sonucunda ailelerin çocuk yetiştirme rolleri ile ilgili anlayışları ile çocuğun akranlarıyla erken çocukluk dönemindeki ilişkisi arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Çelik ve diğ (2002), dört-altı yaş grubundaki çocukların kendilerini, öğretmenlerini ve anne-babalarını nasıl algıladıklarını tespit etmek amacıyla yapılmış kesitsel bir araştırmadır. Araştırma, dört-altı yaş grubundaki 96 çocukla sürdürülmüştür. Araştırmada, çocukların kendilerini, öğretmenlerini ve anne-babalarını algılayışlarını tespit etmek amacıyla, Cüceloğlu tarafından geliştirilen" mutlu,üzgün, şaşırılmış ve kızgın" yüz ifadeleri ve bunlara ek olarak "korkmuş" yüz ifadelerinin yer aldığı resimli

kartlar kullanılmıştır. Her bir çocukla bireysel olarak çalışılmıştır. Çocuklara sırasıyla kendini, annesini, babasını ve öğretmenini algılanmasında, öğretmenlerini bu yüz ifadelerinden hangisiyle eşleştirdiği sorulmuştur. Araştırma 8 ay boyunca devam eden 8 tekrarlı bir araştırmadır. Araştırma grubundaki çocukların kendilerini anne-babalarını ve öğretmenlerini tanımlamada "mutlu" yüz ifadesini daha fazla tercih ettikleri gözlenmiştir. Çocukların kendileri için tercih ettikleri yüz ifadeleri ile anneleri, babaları ve öğretmenleri için seçtikleri yüz ifadeleri arasında da tutarlılık olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet, çocukların kendilerini, anne-babalarını algılamada önemli bir değişken olarak gözlenirken cinsiyetler arasında bir farklılık gözlenmemiştir. Çocukların yaşı büyüdükçe olumlu, mutlu algılamada bir artış gözlenmiştir. Anne ve babanın öğrenim durumu sadece çocuğun kendi ile ilgili algısında etkili bulunmuştur.

Sipahioğlu (2002) ana baba tutumları ile, gençlerdeki duygusal ve davranışsal bozukluklar arasındaki ilişkiyi yaş, cinsiyet ve sosyo ekonomik düzey değişkenleriyle bağlantılı olarak incelediği Ankara’da yaptığı araştırmasında örneklem 400 lise öğrencisinden (200 kız, 200 erkek) ve öğretmenlerden oluşturulmuştur. Araştırmada, Eldeklioğlu ve Kuzgun tarafından geliştirilen “Anababa Tutum Ölçeği” ile Kaner ve Çiçekçi tarafından Türkçe çevirisi ve uyarlanması yapılan Quay ve Peterson’un “Gözden Geçirilmiş- Davranış Problemleri Kontrol Listesi” kullanılmıştır. Anababa tutum ölçeği, demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Gözden Geçirilmiş-Davranış Problemleri Kontrol Listesi ise davranım bozukluğu-hiperaktivite, İmpulsivivite, Depresyon- Dikkat Eksikliği ve Toplumsallaştırılmış Saldırganlık olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. Anababa Tutum ölçeği lise öğrencilerine, Gözden Geçirilmiş-Davranış Problemleri Kontrol Listesi bu öğrencilerin sınıf öğretmenlerince uygulanmıştır. Sonuç olarak, erkek ergenlerin annelerini daha otoriter algılamalarının dışında, hiçbir anne ve baba tutumunda cinsiyet farkının olmadığı bulunmuştur. Ergenlerin annelerini, artan yaşla birlikte algılanan demokratik anababa tutumu artmaktadır. Orta ve üst SED (sosyo-ekonomik düzey) anne babalar, alt SED annelere ve babalara göre daha demokratik tutum göstermektedirler. Problem davranışlar,

demokratik tutum ile olumsuz , koruyucu ve istekçi tutum ile olumlu yönde ilişkilidir. Demokratik, Koruyucu-İstekçi ve otoriter anababa tutumu da problem davranışların tanımlayıcısıdır.

Kaya (2003) araştırmasında, evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolünü incelemiştir. Çalışmada, anne-babaların evlilik uyumsuzluğunun çocukların davranışları üzerindeki etkisinde, ebeveynlerin aşırı kontrol, baskı-disiplin ve çocuklarının reddedici tutumlarının aracı olup olmadığı ve ebeveynlerin demokratik tutum, eşitlik tanıma ve kabullenme davranışlarının bu etkide hafifletici bir rol oynayıp oynamadığı incelenmiştir. Bu amaçla, 8-10 yaşlarındaki 84 çocuğun anne ve babalarına "Çift Uyum Ölçeği", "4-18 Yaş Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği", "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği" ve sadece annelere "Aile-Çocuk, İlişkileri Formu (Anne formu)" uygulanmıştır. Bulgulara göre, annelerin saldırganlık ve kin davranışı ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide aracı rol oynamaktadır. Babalar için ise, evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasında, çocuk yetiştirme tutum değişkenleri kontrol altına alınmasından önce ve alındıktan sonra, anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca evlilik uyumsuzluğunun çocuk üzerindeki etkisini hafifletme (tampon görevi görme) rolü için destek sağlanmamıştır.

Sertelin (2003) araştırmasında, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumlarının içinde yaşanan sosyo-kültürel yapı ve aile ortamı ile ilişkini incelemiştir. Araştırma ebeveyn tutumları ile sosyo-kültürel yapı arasındaki ilişkiye detaylı olarak bakılabilmesi için Türkiye'nin iki farklı bölgesinden birer il seçilerek (Trabzon ve Çanakkale) yapılmıştır. Örneklem, Çanakkale ve Trabzon illerinde yaşayan, en az bir çocuğu ilköğretim birinci sınıfa devam eden toplam 329 anneden oluşmaktadır. Annelerin 163'ü Trabzon'da 166'sı Çanakkale'de yaşamaktadır. Araştırmaya katılan annelere "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği" (PARI), "Aile Değerlendirme Ölçeği" (ADÖ) uygulanmıştır. Ayrıca ailelerin çocuklarıyla ilgili düşünce ve değerlerini kapsayan sosyo-kültürel yapıyı,

aile yapılarını ve aile çocuk etkileşimini tanımak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan bir anket uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, Kaykare, Pearson Korelasyon Matriksi, t-testi, Çift Boyutlu Varyans Analizi teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmaya göre, aşırı koruyucu annelik, demokratik davranma ve baskı disiplin boyutları sosyo-kültürel yapı ile ilişkili bulunmuştur. Aile içinde sağlıklı duygusal tepki verememe ve gereken ilgiyi gösterememe boyutları baskı-disiplin boyutuyla ilişkili çıkmıştır. Yerleşim yeri ile babanın mesleği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ergin (2004) araştırmasında planlı eğitimin astımlı çocukların ailelerinin hastalıkla başa çıkma davranışı, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu üzerine etkisinin incelenmesi amacı ile yarı deneysel olarak yapılmıştır. Araştırma, 22 Haziran 2004- 14 Eylül 2004 tarihleri arasında Pediatrik Solunum ve Alerji Polikliniği'ne izlem için gelen ve Manisa'da oturan eğitim toplantısına davetli olup araştırmaya katılmayı kabul eden 5-15 yaş arasındaki astımlı çocukların ailelerinden 30 astımlı çocuk annesi çalışma grubu ve 30 astımlı çocuk annesi kontrol grubu olmak üzere alınan toplam 60 astımlı çocuk annesinin oluşturduğu bir örneklem üzerinde yapılmıştır. Araştırma verileri ilk eğitim toplantısına başlamadan önce, ailelere anket formları tanıtıldıktan sonra ön test olarak hazırlanan sosyo-demografik özellikler anket formu, çocuklar için hastalıklarla başa çıkma ölçeği, aile hayatı çocuk yetiştirme tutum ölçeği annelere dağıtılmış ve doldurmaları sağlanarak toplanmıştır. Eğitim programları 22-6-2004, 2-8-2004, 14-9-2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Son eğitim toplantısından 15 gün sonra ailelerin evlerine gidilerek son test uygulanmış ve veriler toplanmıştır. Kontrol grubu aileler aynı tarihler arasında ön ve son testler uygulanarak araştırma verileri toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; yüzdeler, Ki-Kare, Fisher testi, İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi (t-testi), Mann-Whitney U testi ve Pearson Korelasyon Testleri uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çalışma ve kontrol gruplarının, yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, aile tipleri, anne eğitimleri, annenin çalışma durumları, ailelerin sosyal güvenlik durumları, evde ısınma şekilleri, çocukların yanında sigara içme durumları ve

ailede geçirilmiş kronik hastalık bulunma durumları ile ilgili değişkenlerin dağılımları açısından çalışma ve kontrol grubu arasında benzerlik olup iki grup arasında fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Araştırma kapsamına giren çalışma ve kontrol grubu çocukların hastalıkla başa çıkma ölçeği ile PARI ölçeği alt grup ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. PARI ölçeği alt grubu “aşırı koruyuculuk” boyutunda eğitim öncesi ve eğitim sonrası toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. PARI ölçeğinin I.Boyut (Aşırı koruyucu annelik, Aşırı koruyucu tutumu) ve II. Boyut (Demokrasi ve Eşitlik tutumu) alt ölçeklerinin eğitim öncesi ve eğitim sonrası puanları arasındaki fark ile sosyo-demografik değişkenlerin karşılaştırması için yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Şentürk (2004) çalışmada, ebeveyn tutumlarının öğrencilerin bilişötesi becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya düz liseye ve süper liseye devam eden 305 öğrenci ve bu öğrencilerin ebeveynleri katılmıştır. Çalışmanın sonuçları niceliksel veriler kullanılarak elde edilmiştir. Niceliksel veriler öğrencilerin ebeveynlerine uygulanan "Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)" ve öğrencilere uygulanan “Bilişötesi Ölçeği” ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde t testi istatistiği kullanılmıştır. Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (aşırı koruyucu tutum, demokratik tutum, ev kadınlığı rolünü red, geçimsizlik, sıkı disipline dayalı baskıcı tutum) ve Bilişötesi Ölçeğin alt boyutları (farkındalık, kendini kontrol, bilişsel stratejiler, değerlendirme) kapsamında ayrı ayrı yapılan analizlerin sonuçları, demokratik ebeveyn tutumunun değerlendirme becerisi üzerinde, annenin ev kadınlığı rolünü reddetmesinin bilişsel yöntemler, değerlendirme becerileri üzerinde, sıkı disipline dayalı baskıcı tutumunun da bilişsel stratejiler becerisi üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermektedir. Diğer tutumların bu beceriler üzerinde anlamlı bir etkisi tespit edilmemiştir.

Uçmaz Halıcıoğlu (2004) annelerin empatik beceri düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada ayrıca, annelerin empatik beceri düzeyleri ile çocuk yetiştirme tutumlarının bazı demografik değişkenlerle olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, 2002-2003 eğitim öğretim yılında Ankara ili Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerindeki ilköğretim okullarının anasınıfına devam eden çocuklardan 532'sinin annesi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, Dökmen'in Empatik Beceri Ölçeği-B Formu, Schaefer ve Bell'in Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI), kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, annelerin PARI'den aldıkları puanlara göre E.B.D (Empatik Beceri Düzeyi)'i yüksek olan annelerin, E.B.D'i düşük ve orta olanlara göre daha koruyucu ve disiplinli tutumda olduğunu göstermektedir. Araştırmada, empatik beceri düzeyi ile demokratik, ev kadınlığı rolünü reddetme ve geçimsizlik faktörleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Araştırma bulguları, anne Empatik Beceri Düzeylerinin annelerin yaşına, ailedeki çocuk sayısına, anasınıfına devam eden çocuğun doğum sırasına, babaların yaşına göre farklılaşmadığını göstermiştir. Araştırmada Empatik Beceri Düzeylerinin annelerin bazı demografik özelliklerine göre farklılaştığı görülmüştür. Profesyonel meslekler grubunda çalışan annelerin, üniversite ve yüksek okul mezunu annelerin, orta ve üst SED'deki annelerin E.B.D.'inin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Yılmaz (2004) annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına anneannelerin etkileri sosyo-ekonomik düzey ve öğrenim durumunu inceleyerek yapmış, alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden aileler araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın örneklemini, ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden çocukların anneleri ve anneannelerinden oluşmuştur. Araştırma kapsamına alınan okullar Devlet İstatistik Enstitüsü (2002) verilerine göre üst sosyo ekonomik düzeyi temsil eden Çankaya ve alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden Keçiören ilçelerindeki ilköğretim okulları arasından tesadüfi yöntemle seçilmiştir. Üst-sosyo ekonomik düzeyden 80 anne ve 80 anneanne, alt-sosyo ekonomik düzeyden 80 anne ve 80 anneanne araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırmada ailelere ilişkin bilgi elde edebilmek için, Aile Bilgi Formu, annelere ve anneannelere kendi çocuklarını yetiştirme tarzlarını tespit etmek için Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI), annelerin kendi yetiştiriliş tarzlarını değerlendirmek için Anne-Baba Tutum Envanteri kullanılmıştır. Alt SED’de ilköğretim mezunu annelerin kendi ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumlarını lise mezunu annelerden daha olumlu algıladıkları, üst SED’de ise lise mezunu annelerin kendi annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarını üniversite mezunu annelerden daha olumlu algıladıkları bulunmuştur. Yani öğrenim düzeyi düştükçe annelerin kendi ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumlarını daha çok benimsedikleri bulunmuştur.

Hamamcı, Hamurlu (2005) araştırmasında, anne babalarının meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve meslek gelişimi konusundaki bilgi düzeyleri ile çocuklarının mesleki kararsızlıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya Gaziantep ilindeki 200 lise öğrencisi ve onların anne babaları katılmıştır. Araştırma verilerini elde etmek için anne babalara Meslek Gelişimi Bilgi Testi ve Meslek Gelişimine Yardım Ölçeği uygulanırken, çocuklarına Mesleki Kararsızlık Envanteri uygulanmıştır. Verilerin analizinde ise t testi, tek yönlü varyans analizi ve regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Analizler sonucunda öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldiğinde ve mesleki rehberlik aldıklarında anlamlı şekilde daha az mesleki kararsızlık yaşadıkları bulunmuştur. Ayrıca annelerin babalara göre çocuklarının meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Aşamalı regresyon analizi sonuçları ise öğrencilerin sınıf düzeyinin ve mesleki rehberlik alıp almama durumunun mesleki kararsızlığın en önemli yordayıcıları olduğunu göstermektedir. Babaların meslek gelişime yardım konusundaki tutumları ve eğitim düzeyleri de çocuklarının mesleki kararsızlığının düşük bir oranını açıklamıştır. Babaları meslek gelişimine karşı olumlu tutumlara sahip olan çocukların mesleki kararsızlık düzeyi, babaları olumsuz tutuma sahip olanlardan anlamlı şekilde daha düşüktür. Yapılan analizler sonucunda babanın eğitim düzeyine göre çocukların mesleki kararsızlık düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Erbil, Divan ve Önder (2006) ergenlerin benlik saygısına anne-babanın tutum ve davranışlarının etkisi incelenmiştir. Tanımlayıcı tipteki araştırmanın evrenini Ordu ili Atatürk Lisesi'nde eğitim gören 750 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyerek, öğrencilerin tamamı çalışma kapsamına alınmak istenmiş ancak ulaşılabilen 690 öğrenci ile çalışılmıştır. Veriler, anket formu ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ile 12-13 Mayıs 2004 tarihinde toplanmıştır. Verilerin analizi yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, ANOVA, T testi ve Kruskal Wallis testi ile yapılmıştır. Ergenlerin, kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi ve anne baba tutum ve davranışlarına göre benlik saygısı puanlarının istatistiksel olarak gruplar arası anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir.

Cerit (2007) ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarının bazı değişkenlere göre incelediği araştırmasında, örneklemini, Ankara ili merkez ilçelerinde Altındağ, Yenimahalle, Sincan ilçelerinde öğrenimine devam eden 7. ve 10.sınıf ergenler ile anneleri oluşturmuştur. (600 öğrenci, 600 anne) Ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarının bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini ölçmek için “Aile Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde “Kişisel Bilgi Formuna” yer verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, erkeklerin kızlara göre problem çözmede daha başarılı oldukları ve 1 kardeş olanların daha rahat problemlerin üstesinden geldikleri görülmektedir. 15 yaşını doldurmuş olan ergenlerin daha rahat iletişim kurdukları ve duygularını daha rahat ifade ettikleri saptanmıştır. Anneleri okur-yazar ya da ilkokul mezunu olan ergenlerin iletişim kurmada daha başarılı oldukları ve 1 kardeş olanların daha rahat problemlerin üstesinden geldikleri görülmektedir. Ayrıca, anneleri lise ya da dengi okul mezunu olanların ise duygularını daha rahat ifade edebildikleri bulunmuştur. İlk çocuk olanların genel işlevlerde daha başarılı oldukları görülmektedir.

Demiriz ve Öğretir (2007) araştırmalarını, alt ve üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan 10 yaş çocukların anne tutumlarının incelenmesi amacıyla yapmış ve araştırma

örnekleme 143 kız, 157 erkek olmak üzere toplam 300 çocuk oluşmuştur. Çocukların annelerine “Genel Bilgi Formu” ve “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği” uygulanmış ve elde edilen veriler t-Testi ve Varyans Analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda çocukların cinsiyetlerine göre anne tutumları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Alt sosyo ekonomik düzeydeki annelerin daha koruyucu, annelik rolünü daha fazla reddeden, aile içinde daha geçimsiz ve daha sıkı disiplin uyguladıkları görülmektedir. Aşırı Koruyucu ve Sıkı Disiplin boyutundaki annelerin çocuk sayısına göre farklı tutumlar sergiledikleri bulunmuştur. Çalışmayan annelerin çalışan ve emekli olan annelere göre daha fazla aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutum boyutuna sahip oldukları belirlenmiştir. Emekli olan annelerin çalışan ve çalışmayan annelere göre daha fazla rollünü reddettiği ve geçimsizlik tutum boyutuna sahip oldukları görülmektedir. Annelerin tutumları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, annelerin sadece sıkı disiplin boyutu ile diğer boyutlar arasında güçlü ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca anne tutumundaki tüm boyutlar arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur.

1.10.2. Sosyal Gelişim İle İlgili Araştırmalar

Aydın (1985) tarafından yapılan çalışmada, çocuklarda öğrenilmiş çaresizliğe özgü yükleme biçimi ile arkadaş ilişkilerindeki başarısızlık arasında bir bağlantının olup olmadığı ve öğrenilmiş çaresizliğe özgü yükleme biçimini ortadan kaldırmada sosyal beceri ve sosyal başarı eğitimlerinden hangisinin daha etkili olduğu incelenmiştir, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarında okuyan toplam 472 denek üzerinde yapılan bu çalışmada ölçme araçları olarak Öğrenilmiş Çaresizlik Ölçeği ve Sosyometri Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, sosyal beceri eğitiminin arkadaş ilişkilerinde başarının arttırılmasında, sosyal başarı eğitiminden daha etkili olduğu görülmektedir.

Cassidy (1988) sosyo-ekonomik düzeyi orta olan ailelerden gelen 52 tane altı yaşındaki çocuk üzerinde yaptığı bir çalışmada çocukların benlik saygıları ile anne çocuk bağlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. “Cassidy Kukla Görüşme Formu” ve “Harter’ın Algılanan Yeterlilik Ölçeği”’nden Evrensel Benlik Saygısı Alt Ölçeği ile “Harter’ın Küçük Çocuklar İçin Algılanan Yeterlilik ve Sosyal Olarak Kabul Görme Ölçeği”nin kullanıldığı araştırmasında, benlik saygısı ve anne çocuk bağlılığı arasında önemli ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Olumlu kategorisindeki çocukların güvenli bağlılık ilişkisi, mükemmel kategorisindeki çocukların ya güvenli ya güvensiz ya da kaçınmacı bağlılık ilişkisi, olumsuz kategorisindeki çocukların güvensiz ya da kontrollü bağlılık ilişkisi geliştirdikleri saptanmıştır.

Elias ve Clabby (1992) Bir sosyal bilincin gelişmesi ve sosyal sorunları çözme projesi geliştirmişlerdir. Projenin uygulandığı New Jersey’deki okulların 6.sınıflarındaki öğrenciler, öğretmen, arkadaş görüşleri ve okul sicilleri aracılığıyla projeye katılmayanlarla kıyaslanarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; başkalarının duygularına karşı duyarlılığın artışı, davranışların sonuçlarını daha iyi anlama, kişiler arası durumları tartma ve uygun hareketleri planlama yeteneğinde artış, daha yüksek öz saygı, sosyalleşmeye daha açık davranışlar, sosyal sorunları çözme ve sosyal bilinçte gelişme görülmüştür. Denekler liseye kadar izlenmiş ve eğitim verilen grubun daha düzgün sosyal davranışlar, sınıf içinde ve dışında özdenetim, karar verme becerilerinde düzelme olduğu görülmüştür.

Soyer (1992) sosyal içedönük, sosyal dışadönük ve karışık kişilik özelliğinin bireylerin uyum düzeylerine olan etkisi incelenmiştir. Araştırmada Savaşır tarafından Türk toplumuna uyarlanan "Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) -Sosyal İçedönüklük Alt Ölçeği kullanılarak öğrenciler sosyal içedönük, sosyal dışadönük ve her iki özelliği birden taşıyan karışık grup olarak üç ayrı gruba ayrılmıştır. Öğrencilerin uyum düzeylerini saptamak için Özgüven tarafından geliştirilen "Hacettepe Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde bulunan Eğitim Fakültesine bağlı bölümlere devam eden Random yolu ile seçilmiş 221

öğrenci üzerinde yapılmıştır. Karışık" kişilik özelliği gösteren öğrencilerin Genel, Sosyal ve Kişisel Uyum düzeyleri,"Sosyal İçe Dönüklere" Sosyal içedönük erkeklere göre daha yüksek "Sosyal Dışadönüklere göre" ise daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca araştırma bulguları Sosyal Dışadönük öğrencilerin "Genel,Sosyal ve Kişisel Uyum düzeylerinin", Sosyal İçedönüklere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.Karışık kişilik özelliği gösteren "erkek" öğrencilerin "Genel, Sosyal ve Kişisel Uyum" düzeylerinin sosyal içedönük erkeklere göre daha yüksek olduğu,kız öğrencilerin "Genel Uyum" düzeylerinin ise Sosyal içedönük kızlara göre daha yüksek olduğu, "Sosyal ve Kişisel Uyum" düzeyleri arasında ise önemli bir fark olmadığı gözlenmiştir.Sosyal Dışadönük hem kız hem erkek öğrencilerin "Genel, Sosyal ve Kişisel Uyum" düzeylerinin Karışık ve Sosyal İçedönük kız ve erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sosyal içedönük, dışadönük ve karışık dişilik özelliği gösteren kız ve erkek öğrencilerin "Kişisel, Sosyal ve Genel uyum" düzeyleri aynı kişilik özelliği içinde ele alındığında önemli farkların olmadığı gözlenmiştir.

Dinçer (1995) araştırmasında, anaokuluna devam eden 5 yaş grubu çocuklara kişiler arası problem çözme becerilerinin kazandırılmasında, problem çözme eğitiminin etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 1994 yılında TC. Ziraat Bankası Kreş ve Yuvası'na devam eden 5 yaş grubu çocuklardan 34'ü kız ve 40'ı erkek olmak üzere toplam 74 çocuk katılmıştır. Bu çocukların 38'i deney ve 36'sı kontrol grubunu oluşturmuştur. Araştırma ön test - eğitim - son test düzeninde yürütülmüştür. Eğitim aşaması, ondört hafta her gün çocuklarla belirli bir süre çalışmayı gerektiren bir program şeklinde düzenlenmiştir. Toplanan verilerin istatistiksel analizinde betimsel tablolarda deney ve kontrol grupları arasındaki fark "Ki - Kare Önemlilik Testi" ile değerlendirilmiştir. Diğer tablolardaki sonuçlar "İki Eş Arasındaki Farkın Önemlilik Testi" ve "İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi" ile incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için de "Pearson Korelasyon Testi" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, anaokuluna devam eden 5 yaş grubu çocuklara kişiler arası problem çözme becerilerinin kazandırılmasında problem çözme eğitiminin etkili olduğu görülmüştür. Araştırmaya

alınan 5 yaş grubu çocukların akran ve anne ile ilgili problem durumuna verdikleri çözüm sayılarının ve kullandıkları kategori sayılarının ortalamaları incelendiğinde, eğitimden sonraki test sonuçlarında deney grubunda kontrol grubuna nazaran daha belirgin bir artış bulunmuştur. Ayrıca ön test - son test puanları arasındaki farklılığa bakıldığında ise iki grup arasındaki farkın son test için önemli olduğu bulunmuştur. Araştırmaya alınan çocukların akran ve anne ile ilgili problem durumuna verdikleri çözüm olmayan cevap sayılarında hem deney hem de kontrol grubunda eğitimden sonraki test sonuçlarında önemli bir düşüş olduğu bulunmuştur. Araştırmaya alınan çocukların anne ile ilgili problem durumuna verdikleri tüm cevapları tekrar etme sayılarının deney grubu ve son test için önemli olduğu bulunmuştur. Verilen kişiler arası problem çözme eğitimi sonucunda anne ile ilgili problemlere getirilen çözümlerdeki artışın, verilen cevapları tekrar etme sayılarını etkilediği söylenebilir.

Tüy (1999) 3-6 yaş arasındaki işitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceri ve problem davranışları yönünden karşılaştırmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 3-6 yaş arasındaki 60 işitme engelli ve 474 işiten çocuktan oluşmuştur. Sosyal beceri ve problem davranışı değerlendirmek için, Merrell tarafından geliştirilmiş “Okul Öncesi ve Anasınıfı Davranış Ölçekleri” kullanılmıştır. Veriler, t- testi, korelasyon ve varyans analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, her iki grup arasında sosyal becerinin sosyal etkileşim boyutunda farklılık ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca yaşlara göre sosyal beceri düzeylerinde yaşıyla büyümesiyle sosyal beceri puanının artması şeklinde bir ilişki bulunurken, cinsiyet ve işitme engelli olup olmama değişkenlerinin sosyal beceri puanları üzerinde bir etkisi ortaya konmuştur.

Çimen (2000) anaokuluna devam eden beş-altı yaş çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerini incelemek ve psiko-sosyal gelişimde bazı değişkenlerin farklılık yaratıp yaratmadığını incelemiştir. Araştırmaya Ankara’daki üniversitelere bağlı beş anaokuluna devam eden, beş- altı yaşlarında toplam 180 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmada

çocukların kendilerine ve ailelerine ilişkin özellikleri saptamak için “Genel Bilgi Formu”, çocukların psiko-sosyal gelişim düzeylerini saptamada “Uyumsal Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler tek yönlü varyans analizi ve Duncan Testi ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar yaşın, cinsiyetin, annenin çalışma durumunun, bilgisayar ve atari kullanma durumunun çocuğun psiko-sosyal gelişimine ait çeşitli alt boyutlarda farklılık yarattığını ortaya koymuştur.

Kocayörük (2000) ilköğretimin II. Kademesinde I., II. ve III. sınıfta okuyan öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmede dramının etkisini araştırmıştır. Bunun için önce araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Ölçeği ön test olarak uygulanmış, testten en düşük puan alan 34 öğrenciden 16'sı deney, 18'i de kontrol grubuna alınmıştır. Deney grubundaki öğrencilere 1,5 saatlik 10 oturumdan oluşan “Drama Eğitim Programı” ile temel sosyal beceriler öğretilmiş, kontrol grubuna ise herhangi bir eğitim verilmemiştir. Eğitim Programı tamamlandığında her iki gruba aynı ölçek tekrar uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test ölçümlerinden elde ettikleri puanlara split plot desene uygun tekrarlanmış ölçümler için çift yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak “Drama Eğitim Programının” temel sosyal becerileri kazandırmada etkili olduğu bulunmuştur.

Gürşimşek (2001) okul öncesi eğitime aile katılımı ve psikososyal gelişimle ilgili araştırmasında, ailenin eğitim sürecine katılım düzeylerinin çocukların psiko sosyal gelişimleri açısından bir farklılaşma yaratıp yaratmadığının incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 2001-2002 bahar yarıyılında İzmir ili merkez ilçe sınırları içinde eğitim öğretim sürdüren dört okul öncesi eğitim kurumuna devam etmekte olan 98 kız ve 102 erkek olmak üzere, 5 ve 6 yaş grubundan oluşan toplam 200 öğrenci ve bu öğrencilerin aileleri oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Aile Katılım Ölçeği” ve okul öncesi çocuklar için “Davranış Gözlem Formu” kullanılmıştır. Ailenin eğitim sürecine katılım düzeyi ile çocukların öğretmenlerce gözlenen psiko-sosyal gelişim düzeyleri arasında olumlu yönde bir ilişki olmasına karşın, bu bulgu istatistiksel olarak

desteklenmemiştir. Aile Katılım Ölçeğinden elde edilen bulgular, ailenin eğitim sürecine katılımının ev ve okul yaşantılarının birbirini desteklemesine dayalı bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

Avcıoğlu (2002), okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi araştırmasında, işbirlikçi öğrenme yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların dinleme becerileri, sözel açıklama becerileri ve kişiler arası becerileri öğrenmelerinde etkili olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırmaya, 2002-2003 öğretim yılında, Bolu il merkezinde bulunan 54 okul öncesi eğitim kurumu arasından seçilen Dağkent Kızıoğlu Eğitim Vakfı İlköğretim Okulu Anasınıfı'na devam eden öğrencilerden 4-6 yaş grubunda bulunan 14 öğrenci katılmıştır. Ana sınıfı öğrencilerinin gözlemlerine dayanarak, bütün öğrenciler için Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğini (4-6 yaş) doldurmaları sağlanarak, öğrencilerin gereksinim duydukları üç öncelikli sosyal beceri belirlenmiştir. Hedeflenen dinlenme becerileri, sözel açıklama becerileri ve kişiler arası becerilerinin öğretimini gerçekleştirmek için, işbirlikçi öğrenme öğretim planları geliştirilmiştir. Geliştirilen öğretim planı, haftada 2 gün 40 dakikalık oturumlar şeklinde uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, işbirlikçi öğrenme yöntemi doğrultusunda geliştirilmiş olan sosyal beceri öğretim programının, öğrencilerin hedef sosyal becerileri öğrenmelerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Lindsey (2002) okul öncesi çocukların arkadaşlıkları ve akranlarının kabulü: Sosyal Beceriyle Bağlantısı'nı içeren bu çalışmada çocukların karşılıklı arkadaşlık statülerinin ve akranlarının kabulünü, çocukların sosyal becerileriyle bağlantılı olarak incelenmiştir. Okulöncesi çocuklarla (166 tane üç ila altı yaş arası çocuk, ortalama yaş: 62 aylık) sosyometrik işlemler kullanılarak görüşülmüş ve öğretmenler çocukların saldırganlığını ve akranlarının becerilerini ölçmüştür. Çocukların karşılıklı "en çok sevilen" oylamalarına dayanarak, çocukların %73'ünün en azından bir tane karşılıklı

arkadaşlığı ve %27'sinin de iki ya da daha fazla karşılıklı arkadaşlığı olduğu bulunmuş. En azından bir tane karşılıklı arkadaşlığı bulunan çocuklar akranları tarafından daha fazla sevilmekte ve öğretmenleri tarafından da karşılıklı arkadaşlığı olmayanlara göre daha fazla becerikli olarak değerlendirilmiştir. İki yıldan daha uzun süre izlenen 36 çocukla yapılan boylamasına analiz, birinci yılda en azından bir tane karşılıklı arkadaşlığı olan çocukların, (çocukların birinci yılda akranlarının kabulünün seviyesi kontrol edildikten sonra bile) akranları tarafından ikinci yılda karşılıklı arkadaşlığı olmayanlara göre daha fazla sevildiklerini göstermiştir. Ayrıca, hem koşut zamanlı hem de boylamsal analizler, karşılıklı arkadaş olan çocukların saldırganlık seviyesi, akranlık seviyesi ve akranlarının kabulü anlamında birbirlerine benzer olduklarını göstermiştir. Bu çalışmanın sonucunda karşılıklı arkadaşlığın okulöncesi yıllarda bile çocukların sosyal gelişimlerinde önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Powless ve Eliot (2002), Amerika'da risk altındaki gruplara yönelik olarak hazırlanan ve uygulanan bir program olan Head Start kapsamında toplam 100 anaokulu öğrencisinden oluşan gruba sosyal beceri eğitimi uygulamıştır. Çalışma sonucunda yapılan analizler verilen eğitimin istendik sosyal davranışların görülmesinde etkili olduğunu göstermiştir.

Yüksel (2002), üniversite öğrencilerinin utangaçlıklarının önemli yordayıcılarını belirlemektir. Betimsel türden bir çalışma olan bu araştırma Gazi Üniversitesinin Gazi Eğitim Fakültesinde okuyan 202 öğrenciyi kapsamaktadır. Veriler, Utangaçlık Ölçeği, UÇLA Yalnızlık Ölçeği, Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ve Geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir. Öğrencilerin utangaçlıklarını açıklamada çoklu regrasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, üniversite öğrencileri için özsaygı, algılanan akademik başarı durumu ve annenin eğitim düzeyinin; utangaçlığın önemli yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Özsaygı ve utangaçlık arasında negatif ve orta düzeyde bir ilişkinin olduğu ($r=-.61$), diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r=-.48$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Yalnızlık ile utangaçlık arasında

pozitif ve orta düzeyde ($r=.46$) bir ilişki vardır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde, bu korelasyonun $r=.07$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Annenin eğitim düzeyi ile utangaçlık puanları arasında negatif ve orta düzeyde ($r=-.22$) bir ilişki vardır. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde hesaplanan korelasyon değeri ise $-.20$ dir. Baba eğitimi düzeyi ile utangaçlık arasında negatif ve düşük bir ilişkinin olduğu ($r=-.03$) görülmektedir. Diğer değişkenler kontrol edildiğinde hesaplanan korelasyon değeri ise $.09$ dur. Algılanan akademik basan ve utangaçlık arasında negatif ve düşük bir ilişkinin olduğu ($r=-.16$) ve diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $-.15$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Colwell ve Lindsey,(2003) Öğretmen-Çocuk Etkileşimleri ve Okul Öncesi Çocukların Kendilerini ve Akranlarını Algılamaları'nı incelediği çalışmada dört aylık bir süre boyunca kırk yedi beyaz, orta sınıf okul öncesi çağıdaki çocuk (yirmi yedi erkek, yirmi kız; kırk Avrupa-Amerikalı, iki Latin Amerikalı, iki Afrika-Amerikalı, üç Asyalı) okul öncesinde içeri ve dışarı faaliyetleri sırasında gözlemlenmiştir. Çocukların öğretmenlerle etkileşim içinde geçirdikleri zaman, aynı zamanda çocukların işbirliğine yönelik davranışları, duygusal ifadeler, ve öğretmenlere yönelik saldırgan tutumları değerlendirilmiştir. Buna ek olarak, çocukların kendilerini ve akranlarını nasıl algıladıkları görüşülerek değerlendirilmiştir. Sonuçlar kızların erkeklere göre öğretmenlerle etkileşim içinde daha fazla zaman geçirdiklerini ve erkeklere göre öğretmenlerle daha uyumlu ve olumlu etkileşimler içinde olduklarını ortaya çıkarmıştır. Bağlantı analizleri öğretmen-çocuk etkileşiminin kalitesinin erkeklerin ve kızların kendilerini ve akranlarını algılamalarıyla farklı şekilde bağlantılı olduğunu göstermiştir. Çocukların kendilerini ve başkalarını anlamaları için öğretmen ve çocuk arasındaki etkileşimin önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Denham, ve diğ (2003) Okulöncesi Çağda Duygusal Beceri: Sosyal Becerinin Bir Yolu Mu? adlı araştırmasında Okulöncesi çocukların duygusal anlamlılıkları, duygu düzenlemeleri ve duygu bilgileri kalıpları değerlendirilmiştir. Bunların sosyal beceriye

katkıları koşut zamanlı olarak ve zaman içinde örtülü değişken modellemesiyle değerlendirilmiştir. Anahtar sonuçların yaş ve cinsiyet yönünden ılımlılığı da ortaya çıkarılmıştır. Hem koşut zamanlı hem de anaokulundaki sosyal becerilere katkıda bulunan duygusal beceri 143 çocuk üzerinde, 3 ila 4 yaşındaki çocuklar üzerinde değerlendirilmiştir. Okulöncesi çağıın başlarında bile, duygusal becerinin sosyal beceriye katkılarının uzun dönem etkileri vardır. Anaokulu yıllarında, bu çocuklardan sadece 104'ü ile tekrar iletişim kurabilmiş ancak anaokulunda da çalışmalara devam eden çocuklar ile devam etmeyenler arasında 3 – 4 yaşlarındayken yapılan çalışmada ölçülen değişkenlerde hiçbir fark bulunamamıştır.

Yükselen (2003) araştırmasında, zihinsel engelli çocuk ve adölesanların sosyal yeterlilik ve problem davranışlarının anne-baba ve öğretmen yönünden karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan özel eğitim kurumları arasından seçilen on iki kurum ve bu kurumlara devam eden 4-18 yaş grubundaki toplam 156 zihinsel engelli çocuk ve adölesanların anne-baba ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Karşılaştırmalı tipte tanımlayıcı nitelikli araştırmada, örneklemini oluşturan zihinsel engelli çocuk ve adölesanların gelişimsel düzeylerini belirlemede Elizabeth Munsterberg Koppitz'in "Bir Adam Çiz" testi; sosyal yeterlilik ve problem davranışların değerlendirilmesinde ise "Nisonger Çocuk Davranış Değerlendirme Formu" (Nisonger ÇDDF)'nin anne-baba uyarlaması ve öğretmen uyarlaması kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde, zihinsel engelli çocuk ve adölesanların (Nisonger ÇDDF) anne-baba ve öğretmen uyarlamalarından elde edilen sosyal yeterlilik ve problem davranış değerleri tek yönlü varyans analizi kullanılarak aldıkları eğitim şekli, eğitim süresi ve yaş grupları değişkenleri ile karşılaştırmıştır. Varyansları homojen ve istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0.05$) bulunan alt ölçekler ikişerli olarak post-hoc testlerinden TUKEY-HSD ile, varyansları homojen olmayan alt ölçekler ise ikişerli olarak Mann Whitney-U testi ile karşılaştırılmıştır. Nisonger ÇDDF'nin anne-baba ve uyarlamaları üzerinde cinsiyet değişkeninin incelenmesinde t testi kullanılmış ve cinsiyetin her iki uyarlamadaki alt ölçeklerden elde edilen sonuçlar üzerinde etkisinin

istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Nisonger ÇDDF anne-baba uyarlaması ile öğretmen uyarlaması arasındaki fark t testi ile incelenmiştir. Buna göre Nisonger ÇDDF'nin olumlu sosyal bölümündeki Uyumsal Sosyal alt ölçeği ile problem davranış bölümündeki Davranış Problemi, Güvensiz/Kaygılı ve Hiperaktif alt ölçeklerinde anne-baba ve öğretmen uyarlamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Dinç ve Gültekin, (2004) Okul öncesi eğitimin 4-5 yaş çocuğun sosyal gelişime etkileri konusunda öğretmen görüşlerinin ortaya çıkarılmasını amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2000-2001 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde MEB'e bağlı anaokullarına devam eden 4-5 yaş çocukları ve onlara eğitim veren öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan 4-5 yaş çocuklarının toplam sayısı 162, öğretmenlerin ise, 12 dir. 4-5 yaş çocuklarının sosyal gelişim düzeylerini saptamak amacıyla "Davranış Dereceleme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, anaokuluna devam eden 4-5 yaş çocuklarının sosyal gelişim düzeylerinin ortanın üstünde gelişmiş olduğunu göstermektedir. Çocukların ölçekten aldıkları puan ortalamalarının yaş, cinsiyet ve okula devam sürelerine göre değişip değişmediği araştırılmış ve sonucunda; okul öncesi eğitimin, çocuğun yaşına göre sosyal gelişimine etkisine ilişkin bulgular 5 yaş grubu çocuğun 4 yaş grubu çocuğuna göre sosyal yönden daha gelişmiş olduğu, cinsiyetine göre sosyal gelişime etkisine ilişkin yorumlara bakıldığında kız çocukların erkek çocuklara oranla sosyal yönden daha gelişmiş olduğu bulunmuştur. Okula devam süresine göre, sosyal gelişime etkisine ilişkin bulgu ve yorumlara bakıldığında anasınıfına 2 yıl devam eden çocukların sosyal yönden daha gelişmiş olduğu bulunmuştur.

Ekinci Vural (2006) araştırmasında geliştirilen aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programı ile ailelerden destek alan bir yaklaşımla okul öncesi eğitim almakta olan 6 yaş grubu çocukların temel sosyal becerilerinin desteklenmesi ve geliştirilmesini amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini İzmir ilinde devlet okullarında okul öncesi eğitimi

alan 6 yaş grubu çocuklar ve ebeveynleri oluşturmaktadır. (20 öğrenci ve ebeveyn kontrol, 20 öğrenci ve ebeveyn deney grubu) Araştırmanın modeli öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen olarak belirlenmiştir. Her iki grubun öğretmenleri tarafından, Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar İçin Psikolojik Gözlem Formu doldurulmuş, çocukların ailelerine ise Aile Katılım Ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Kontrol grubunda günlük eğitim öğretim aktivitelerinde herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Sekiz haftalık program uygulamasının sonunda deney ve kontrol gruplarına aynı ölçekler son test olarak uygulanmış ve toplanan veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda; Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan grupta yer alan ailelerin Aile Katılım Ölçeğinden aldıkları son-test puanlarının kontrol grubunda yer alan ailelerin aynı ölçekten aldıkları son-test puanlarına göre anlamlı derecede artış gösterdiği görölmüştür. Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan grupta yer alan çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin; Kişiler Arası İlişkiler, Sözel Açıklama Becerileri, Dinleme Becerileri ve Kendini Kontrol Etme Becerileri alt ölçeklerinden aldıkları son-test puanlarının kontrol grubunda yer alan çocukların aynı ölçekten aldıkları son-test puanlarına göre anlamlı derecede artış gösterdiği görölmüştür. Deney grubunda yer alan çocukların öntest-sontest puanlarının karşılaştırılması sonucunda ölçeğin her boyutu için anlamlı fark elde edilmiştir. Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan grupta yer alan çocukların Psikolojik Gözlem Formunun, psikososyal gelişim alt boyutundan aldıkları son-test puanlarının kontrol grubunda yer alan çocukların aynı ölçekten aldıkları son test puanlarına göre anlamlı derecede artış gösterdiği yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

2. ARAşTIRMANIN AMACI

Uyumlu ilişkiler içinde, güvenli bir aile ortamında sevgi ve anlayışla büyüyen çocuk olgunlaşır, kişilik kazanır, kendi kendine yeterli duruma gelir. Çocuk sevildikçe güven duygusu pekişir, ailesi tarafından desteklendikçe benlik saygısı artar. Ailesinden

anlayış gördükçe hoşgörülü olmayı, sorumluluk aldıkça bağımsız davranmayı öğrenir (İkizoğlu,1993:2).

Yeterli sevgi ve sevecenlik içinde, duygusal ve sosyal etkileşimin güçlü olduğu aile ortamında büyüyen çocuklar, gelişmeleri için gerekli deneyimleri elde ederek mutlu bir ergen olma yolundadır. Böyle bir ortamda; anne-babalar çocuklarına daha fazla karar verme ortamları oluşturarak, kendi davranışlarının sorumluluğunu üstlenmelerine fırsat verirken, disiplin ise, katı cezadan çok, akıl yürütmeyi ve açıklamayı içerir. Dolayısıyla, aile içinde sosyal ve duygusal etkileşim bakımından başarılı bir çocukluk dönemi geçiren bireyin, arkadaşça ilişkilerini sürdürerek, ergenlik dönemi problemlerini daha kolayca çözebileceği kabul edilebilir (Öksüz, 2002:1).

Çocukluk çağında aile ortamında karşılaşılan olumsuz tutum ve davranışlar neticesinde duygusal süreçler çerçevesinde çocuklarda çeşitli bunalımlar, tedirginlikler, çeşitli faaliyetlere karşı zevk ve ilgi azlığı gibi görüngeler ortaya çıkabilir. Bu nedenle çocuğun kendini ne derece ifade ettiği ve bu ifade sırasında duygularını bastırıp bastırmadığına dikkat edilmelidir. Çocuklukta görülen yaşam bozuklukları ileri yaşlarda bireye, küçük olaylardan büyük sorun çıkarma, nedensiz üzüntü, denetim kaybı ve çabuk öfkelenme, içine kapanıklık, güvensizlik ve dünyaya açılmama gibi sorunları yaşatabilir (Usta, 2004:1).

Çocuklar kendi duygularını ve diğer insanların duygularını kolaylıkla yorumla yapabilmekte ve çevrelerindeki insanların, özellikle onlar için değerli olan bireylerin duygu durumundan etkilenmektedirler. Anne, baba, öğretmen, arkadaş gibi çocuk açısından son derece önemli olan sosyal çevre, çocuğun kendisini iyi ya da kötü, değerli ya da değersiz hissetmesine sebep olmaktadır. Çocukların kendilerine saygı duymalarında ebeveynlerin özellikle annelerinin önemli rolü olduğu bilinmektedir (Çelik ve diğ.2002:29-39).

Çocuğun gelişiminde belirleyici rol oynayan okul öncesi dönemde annelerin çocuğuna göstermiş olduğu tutum, çocuğun ilerideki hayatında geliştireceği sosyal ve diğer gelişim özellikleri açısından son derece önem taşımaktadır. Anaokuluna devam eden 5- 6 yaş grubu çocuklar arasında, annelerin tutumlarının çocuğun sosyal gelişimini ne yönde etkilediğiyle ilgili ilişkinin bulunması amacıyla bu araştırma yapılmıştır.

2.1.Alt Amaçlar

Araştırmada şu alt amaçlara ulaşmak istemiştir.

1. Araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik özellikleri devam ettiği okul türüyle beraber,
 - a) Çocuğun cinsiyeti,
 - b) Çocuğun yaşı,
 - c) Kardeş sayısı,
 - d) Çocuğun doğum sırası,
 - e) Annenin öğrenim durumu,
 - f) Babanın öğrenim durumu,
 - g) Annenin yaşı,
 - h) Babanın yaşı,
 - i) Annenin mesleği,
 - j) Babanın mesleğine göre, nasıldır?
2. Annelerin çocuklarına karşı tutumları
 - a) Devam ettiği okul türüne göre
 - b) Çocuğun cinsiyetine,

- c) Çocuğun yaşına,
- d) Kardeş sayısı,
- e) Çocuğun doğum sırası
- f) Annenin öğrenim durumu
- g) Babanın öğrenim durumu
- h) Annenin yaşı
- i) Babanın yaşı
- j) Annenin mesleği
- k) Babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Çocukların sosyal uyum ve becerileri

- a) Devam ettiği okul türüne göre
- b) Çocuğun cinsiyetine,
- c) Çocuğun yaşına,
- d) Kardeş sayısı,
- e) Çocuğun doğum sırası
- f) Annenin öğrenim durumu
- g) Babanın öğrenim durumu
- h) Annenin yaşı
- i) Babanın yaşı
- j) Annenin mesleği
- k) Babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Annelerin aile tutum ölçeğine verdikleri yanıtlara ilişkin toplam puanları ile sosyal uyum ölçeğine verdikleri yanıtlara ilişkin toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bireyin eğitsel yaşantı alanlarından "Aile"; bireyin doğumuyla başlayan eğitim çabaları için ilk ve etkili bir basamaktır. Eğitimcilerin ve psikologların görüşlerine göre; "0-6 yaş arası dönem" çocuğun kişiliğinin ilk temellerinin biçimlendiği bir dönem olarak ifade edilmektedir.

Doğumdan itibaren ilk yıllar şahsiyetin biçimlenmesinde olduğu kadar, belirli yönde tutum geliştirmede ve davranış kalıpları kazanmada da en önemli dönemi oluşturmaktadır. İnsanlar tutumlara sahip olarak doğmazlar. İsteklerin tatmin edilmesi sürecinde oluşan tutumlar zaman içinde değişme ve gelişme gösterir ve bireyin, sosyal norm ve kültürel değerlerini de yansıtır (Ömeroğlu, 1996:74-75).

Olumlu sosyal davranışların büyük kısmı aile içindeki öğrenmeye ve aile bireyleri tarafından sağlanan modellerin örnek alınmasına dayanmaktadır. Aile bireylerinin çocukla olan etkileşimi çocuğun aile içindeki yerini belirler. Çocuk ilk sosyal deneyimlerini aile bireyleriyle etkileşimi sonucu kazanır (Baran, 2005: 9-15).

Birey dünyaya geldiği zaman sosyal olmayan bir varlıktır. Fakat toplum, öyle bir gruptur ki, bu sosyal olmayan varlıkları içine girdiği andan itibaren, kedisine benzetmeye, yani sosyalleştirmeye çalışır. Bireylerin, toplumu benimsemesi, sosyalleşmesi, toplumun devamı için gereklidir. Bir toplum bireylerine dilini, ahlakını, geleneklerini, değerlerini benimsetemezse yaşayamaz (Erkal,1987:71-72).

Çocuğun kişiliğinin oluşumunda genetik özelliklerinin yanı sıra çevresel etkenlerin de öneminin olduğu bilinmektedir. Çevresel koşulların düzenlenmesinde de anne ve babanın payının azımsanmayacağı gerçeği ise göz ardı edilemez. Çocuğun toplumsallaşmasında ailenin önemi büyüktür. Çocuklara huzurlu ve sevgi dolu bir aile ortamının hazırlanması ile geleceğe yönelik sağlıklı nesiller yetiştirilebilir. Aile toplumun çekirdeği ve temelidir. Sağlam ve güçlü bir toplum ancak güçlü ve düzenli ailelerden oluşur. Çocuğun toplumun değer yargılarına ve niteliklerine uygun bir birey

olarak yetiştirilmesi için ailenin katkısı gerekmektedir. Çünkü çocuk ailesi yanında kendini güvende hisseder, bu güvenin desteği ile dışa açılır, dünyayı keşfeder ve başka insanlarla da iletişim kurar. Özellikle yaşamın ilk yıllarında ana-baba ile ilişkilerin çocuğun ilerdeki yaşamsal davranışlarını etkilediği bilinmektedir. Kişiliğin pek belirlenmemiş bir dönemi olan yaşamın ilk yıllarını olumsuz koşullar içinde geçirmiş olan bireylerin bu yaşantı bozukluklarını yetişkin yaşamlarına yansıttıkları gözlemlenen olguların başında gelmektedir. Çocukluk çağında aile ortamında karşılaşılan olumsuz tutum ve davranışlar neticesinde devinimsel süreçler çerçevesinde çocuklarda yorgunluk, aşırı uyku veya uykusuzluk, klasik uyusukluk, motivasyon eksikliği, iştahsızlık, nedensiz ağlamalar ve pasif davranış gibi görüngeler ortaya çıkabilir (Usta,2004:1-3-7).

Anne baba ve çocuk arasındaki tüm küçük etkileşimlerin duygusal bir alt yazısı vardır. Bu mesajların yıllar içinde tekrarlanması sürecinde çocuklar duygusal tavır ve yeteneklerinin özünü oluştururlar. Anne baba ve çocuk arasındaki tavırlar çocuğun hayatının herhangi bir alanında yaptığı şeyleri iyi ya da kötü etkileyecektir. (Goleman, 1998:247)

Çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde yaşama iyi uyum sağlaması ayrı bir öneme sahiptir. Çocukların kazanması gereken becerilerden biri de sosyal becerilerdir. Erken yıllardan itibaren değişik yöntemlerle çocuklara becerilerin birikimli olarak kazandırılması gerekmektedir. Çocuk gelişirken aile, arkadaşlar, okul ve diğer toplumsallaşma kaynaklarından doğrudan ya da dolaylı etkilenecek bu becerileri kazanır. (Kapıkıran ve diğ.. 2006:25).

Aile, bireyin doğumdan önce başlayan ve doğumdan sonraki ilk gelişim yıllarını da kapsayacak şekilde etkisini sürdüren, çocuğun toplumsallaşmasında ilk ve en önemli kurumdur. Ailenin sergilediği tutum çocuğun tüm gelişim alanları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiye sahiptir. Çocuğun ihtiyaçlarını karşılarken ana babaların benimsedikleri

ana babalık tutumları, çocukların başkalarıyla kuracakları ilişki biçimlerine, kendilerini algılamalarına ve değerlendirmelerine, sorunlarla baş etmelerine yön verecektir. Anne baba tutumlarının çocuğu ne yönde etkileyeceğı ve anne babaların bu amaçla bilinçlendirilmesi için, anne baba tutumlarına yönelik eğitim programlara yol gösterici olması açısından önemlidir.

Her bireyin bir diğeri etkilediğı ana baba, çocuk ve kardeşler alt sistemlerinden oluşan sosyal bir sistem olan aile, çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak durumundadır. Yeterli oranda sosyalleşemeyen birey topluma uyum sağlamada zorluk çekecektir. Bu da diğeri gelişim alanları üzerinde olumsuz etkiye sebep olacaktır. Bu çalışmada anne tutumlarının çocuğun sosyal gelişim alanına olumlu ve olumsuz etkisi incelenmiştir. Yetişen bireylerin toplumsallaşmada, problem yaşamaması sağlıklı bir kişilik gelişiminin oluşabilmesi için, sosyal gelişimlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi önemlidir.

Araştırmamızda anne tutumlarının bu alanlardan sadece sosyal gelişime etkileri incelenmiştir. Bu nedenle anasınıfına devam 5-6 yaş grubu öğrencilerin anne tutumlarının sosyal gelişimlerine olan etkisi üzerinde tartışma olanağı sağlayacağı ve anne tutumlarının çocuğun gelişimini ne yönde etkileyeceğinin karşılaştırılması açısından önemlidir.

3.1.Varsayımlar

Araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu’nun ” istenilen nitelikleri ölçtüğü varsayılmaktadır.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğı (PARI)” nin annelerin çocuklarına karşı tutumlarını ölçmede yeterli olacağı varsayılmaktadır.

“Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğinin” okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ölçmede yeterli olacağı varsayılmaktadır.

Annelerin “Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeğini” ve “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)” yanıtlarken objektif davrandıkları var sayılmaktadır.

Ankara iline bağlı, merkez ilçeleri evreninden alınan örneklem sayısının evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

3.2.Sınırlılıklar

Araştırmanın uygulaması 2005-2006 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

Bu araştırma, Ankara ilindeki ilköğretim kurumlarına bağlı merkez ilçelerinde bulunan (Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak, Yenimahalle) “Özel ve Devlet anaokulları ve anasınıflarında” eğitim gören 5-6 yaş grubu çocukların anneleri ile sınırlıdır.

Araştırmada incelenen annelerin çocuk yetiştirme tutumları, Aile Hayatı ve Çocuk yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) ve Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği’nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

4. YÖNTEM

Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisi olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmada anneler tarafından doldurulan, aile ve çocuğa ait demografik verileri belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen “Genel Bilgi Formu” , annelerin ocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için Schaefer ve Bell tarafından 1958 yılında A.B.D’ nde geliştirilen, Ayhan Le Compte ve Serap zer tarafından 1978 yılında Türkçe’ye uyarlanan “Aile Hayatı ve ocuk Yetiştirme Tutum leği” (PARI), ocukların sosyal uyum ve becerilerini belirlemek için de Prof. Dr. Esra MEROğLU ve Yrd. Doç. Dr. Adalet KANDIR tarafından 2005 yılında geliştirilen “Sosyal Uyum ve Beceri leği” kullanılmıştır.

4.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın amacı, anasınıfına devam 5-6 yaş grubu öğrencilerin anne tutumlarının sosyal gelişimlerine olan etkisini incelemek olduğundan, betimsel bir araştırmadır.

Betimsel araştırmalar, eğitim araştırmalarında en çok kullanılan araştırma biçimidir. Araştırmacılar genellikle geniş bir grup insanın belli bir konuyla ilgili fikirleriyle ilgilenirler ve bunları ortaya çıkarmak için konuyla ilgili çok sayıda soru sorup, bireylerden cevaplarını alırlar. Veriler önceden belirlenmiş olan kitleden seçilen örneklemden, aynı zamanda toplandığından araştırmamız kesitsel bir betimlemedir (Frankel, Wollen, 2003).

4.2.Evren ve rnekleme

Ankara iline bağlı merkez ilçelerinde bulunan resmi ve özel anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların anneleri araştırma evrenini oluşturmuştur. Evrenin büyüklüğü nedeni ile örnekleme seçilme yoluna gidilmiş ve “Random rnekleme Yöntem”i kullanılmıştır. Öncelikle Ankara Valiliğinden Ankara ili merkez ilçelerinin

listeleri alınmıştır. Araştırmanın evren ve örnekleminin belirlenmesinde Ankara ili merkez ilçelerine yer verilmiştir.

Tablo 5. MEB 2005-2006 Eğitim Öğretim Yılı İçin Ankara’da Örneklem Grubuna Giren İlçelerde Bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na Bağlı Resmi ve Özel Anaokulu Sayıları

Ankara Merkez İlçe Adı	Resmi Anaokulu Okul Sayısı	Özel Anaokulu Okul Sayısı	TOPLAM
Altındağ	48	1	49
Çankaya	97	36	133
Keçiören	77	9	86
Mamak	73	1	74
Yenimahalle	72	19	91
TOPLAM	367	66	433

Ankara ili merkez ilçelerinde resmi anaokulu okul sayısı 367, özel anaokulu okul sayısı 66 olmak üzere toplam, 433 adet okul bulunmaktadır.

Devlet okulları ve özel okullar için iki ayrı araştırma tasarımı yapılmış ve iki ayrı örneklem seçimi yapılmıştır. Örnekleme dahil edilen ilçeler; Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak, Yenimahalle’dir.

Devlet okulları için;

Birinci araştırma evrenini, 2005–2006 öğrenim döneminde, Ankara merkezdeki İlköğretim (22923) ve Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü’ne (3227) bağlı anaokullarına devam eden öğrencilerinin toplam sayısı (N):26150’dir.

Evren (N): 26150, Hata Payı : ± 0.05 , güven Sınırı: % 95, olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda örneklem büyüklüğümüz anaokuluna devam eden öğrencilerin annesi, n: 370 kişi olarak hesaplanmıştır. 19 (*geri dönüş sıkıntısı nedeniyle 19 yerine 25 okul seçilmiştir*) okuldan her okulda 20 öğrencinin ebeveynleri olacak şekilde anket uygulamasının gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Okullar rastgele sayılar tablosu kullanılarak “Basit Rasgele Örneklem” yöntemiyle seçilmiştir.

Özel okullar için;

İkinci araştırma evrenini, 2005–2006 öğrenim döneminde, Ankara merkezdeki İlköğretim (1345) ve Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü’ne (1427) bağlı anaokullarına devam eden öğrencilerinin toplam sayısı (N):2772’dir.

Evren (N): 2772, Hata Payı : ± 0.05 , Güven Sınırı: % 95, olarak belirlendiğinde örneklem büyüklüğümüz anaokuluna devam eden öğrencilerin annesi, n: 330 kişi olarak hesaplanmıştır. 17 (*geri dönüş sıkıntısı nedeniyle 17 yerine 22 okul seçilmiştir.*) okuldan her okulda 20 öğrenci olmak üzere anket uygulaması gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Okullar rastgele sayılar tablosu kullanılarak “Basit Rasgele Örneklem” yöntemiyle seçilmiştir.

Toplam olarak örneklemimiz özel ve devlet anaokulları için 700 kişi olarak belirlenmiştir.

Örneklem seçiminde kullanılan listeler (çerçeve) T.C. Milli Eğitim Bakanlığından temin edilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Ankara İli Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gidilerek, Ankara ili içerisindeki devlete bağlı resmi anaokulları ile özel anaokullarının isimleri, adresleri, telefonları ve öğrenci sayıları Excel dosyası olarak alınmıştır. Seçilen örnekleme göre, ilçelerden gerekli izin yazıları İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış, araştırmanın içeriğinin incelenmesi için tez önerisi, alınan izin belgesiyle M.E.B bağlı, EARGED' e (Eğitimi Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı) gidilerek uygulama yapmak üzere, onay yazısı alınmıştır. Ankara ili merkez ilçelerde (Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak, Yenimahalle) bulunan 22 özel anaokuluna, 25 resmi devlet anaokuluna veri toplama yöntemi olarak belirlenen, annelerin ve çocukların yetiştikleri ortamın demografik bilgilerini elde etmek amacıyla, "KİŞİSEL BİLGİ FORMU" annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için "AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ" (PARI) ile çocuklarının sosyal uyumlarını belirlemek için de "SOSYAL UYUM ÖLÇEĞİ" ulaştırılmıştır. Ölçekler araştırmacı tarafından okullara gidilerek, müdürlerle görüşme yapılarak, annelerin ölçekleri nasıl doldurması gerektiği hakkında öğretmenlere gerekli bilgiler verildikten sonra, uygulama başlatılmış, toplam 1357 adet ölçek dağıtılmıştır. 1357 adet ölçekten 700 adet ölçek doldurulmuş şekilde geri dönmüştür.

Araştırmada veri toplama aracı olarak,

1. Genel bilgi formu
2. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)
3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği kullanılmıştır.

1. Genel bilgi formu

Araştırmada veri toplama aracı olarak ailelerin demografik özelliklerini belirlemek için, araştırmacı tarafından geliştirilen "Genel Bilgi Formu" (anket) kullanılmıştır. Annenin dolduracağı bu formda çocuğa ve aileye yönelik sorular

bulunmaktadır. Genel bilgi formu tek bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde toplam 11 madde bulunmaktadır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan annelere 5-6 yaş grubu çocuklarının yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, anne yaşı, baba yaşı, annenin öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, annenin mesleki durumu, babanın mesleki durumu, çocuğun devam ettiği kurum türü, bilgisi bulunmaktadır.

Ölçeğin ilk bölümündeki kişisel bilgi formunda yer alan maddeler, annelerin yazılı olarak dolduracağı ve işaretleyeceği şekilde düzenlenmiştir.

2. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği - Parent Attitude Research Instrument (PARI)

Anne-babaların çocuklarıyla olan ilişkilerini ve onlara karşı tutumlarını değerlendirmek amacıyla Schaefer ve Bell tarafından 1958 yılında A.B.D’nde geliştirilmiştir. 23 alt ölçekten oluşan tümü 115 maddelik ölçek, Güney Le Compte, Ayhan Le Compte ve Serap özer tarafından 1978 yılında Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmasında ölçek önce Türkçe’ye çevrilmiş madde anlaşılabilirliği saptanmıştır. Türkçe’ye çevrildiğinde anlam kaybına neden olabilecek itemler ölçekten çıkarılarak toplam item sayısı 60 olarak saptanmıştır. Ebeveynler üzerinde denenen ölçeğin anlaşılabilen kısımları anlaşılır maddeler haline getirilmiştir.

Ölçek 60 madde ve 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçekler,

1.Aşırı kontrolcü annelik (16 madde),

Bu bölümde 16 item (1,3,4,7,11,12,14,26,27,28,32,34,36,46,51,57) vardır. Burada aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan çalışkan ve bağımlı olmasını isteme, annenin fedakarlığı ve çocuğun bunu anlaması gerekliliğine inanma yer almaktadır.

2. Demokratik tutum ve eşitlik tanıma (9 madde),

9 item yer almaktadır. (2,13,18,22,29,37,44,45,59) Çocuğa eşit haklar tanıma, fikirlerini açıkça belirtmesini destekleme, onunla arkadaşlık etme ve bir çok şeyi paylaşma konuları bulunmaktadır.

3.Ev kadınlığı rolünü reddetme (13 madde) ,

13 item (6,9,16,17,21,23,31,38,41,42,49,52,55) bulunur. Çocuklarla uzun süre kalmaktan hoşlanmamak, sinirlilik, yeni doğan bebeğin bakımından korkmak gibi konular yer almaktadır.

4. Karı-koca geçimsizliği (6 madde),

6 item (8,19,33,40,48,54) den oluşmaktadır. Bu bölüm karı koca arasındaki anlaşmazlığın çocuk yetiştirmedeki rolü, kocanın düşüncesizliği, anneye yardımcı olmayışı gibi konuları içermektedir.

5.Artık boyut ya da sıkı disiplin (16 madde) dir.

16 item (5,10,15,20,24,25,30,35,39,43,47,50,53,56,58,60) yer almaktadır. Sıkı disipline inanma, çocuğu zorlama, anne babasının kesin hakimiyetine inanma gibi konuları içermektedir. (Dinçer, 1993:30-31)

Yanıtlanması, her madde için, Hiç uygun bulmuyorum (1 puan), Biraz uygun buluyorum (2 puan), Oldukça uygun buluyorum (3 puan), Çok uygun buluyorum (4 puan), şıklarından birinin seçilmesi ve işaretlenmesi istenir.

Puanlaması, Çok uygun buluyorum (4), Oldukça uygun buluyorum (3), Biraz uygun buluyorum (2), Hiç uygun bulmuyorum (1) şeklinde olmaktadır. Ancak 2, 29 ve 44 maddelere verilen yanıtlar tersine puanlanır. Her boyutun temsil ettiği alttest için ayrı puan elde edilir.

Puanların yorumlanması, her alt test toplam puanın yüksekliği, o boyutta yansıtılan tutumun onaylandığını gösterir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Le Compte ve arkadaşları (1978) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği .58 ile .88 arasında bulunmuştur. (Öner, 1993:538-541)

3. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği

Sosyal Uyum Becerileri Ölçeği, Prof. Dr. Esra ÖMEROĞLU ve Yrd. Doç. Dr. Adalet KANDIR tarafından 2005 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışmaları da yine Prof. Dr. Esra ÖMEROĞLU ve Yrd. Doç. Dr. Adalet KANDIR tarafından yapılmıştır. Ölçek anne baba ya da öğretmenlerle görüşülerek doldurulmaktadır. Anneler tarafından doldurulan ölçek, çocukların sosyal uyum ve becerilerine ilişkin davranışları ölçen 32 sorudan oluşmaktadır. Ölçek 3 alt boyuttan oluşmuştur. Alt ölçekler, sosyal uyum, sosyal uyumsuzluk, sınırlı sayıda sosyal uyumdur. Ölçekte çocuklarda sosyal uyum ve becerilere ilişkin davranışlarıyla ilgili cevaplar “her zaman” (3), “bazen” (2), “hiçbir zaman” (1), olarak derecelendirilmiş ve işaretleme yaparak doldurmaları sağlanmıştır. Ölçek maddelerinden 16’sı Faktör 1’ de

yüklenmiştir. Faktör 1 altında en yüksek yükleme değerine sahip olan maddeler arasında “arkadaşlarıyla iletişim kurma başarısı” “kolaylıkla arkadaş edinme” ve “kendini karşısındakinin yerine koyarak onu anlamaya çalışma” yer almıştır. Söz konusu maddelerle ilgili betimlenen davranışların “sosyal uyum ve becerinin” varlığını ortaya koyduğu bulunmuştur. Bu nedenle Faktör 1 Sosyal Uyum ile tanımlanmıştır. Ölçekte yer alan 11 madde ise Faktör 2’nin altında toplanmıştır. Bunların içinde “kurallara gereken özeni göstermeme”, “arkadaşlarıyla kavga etme” ve “başkalarının sözünü kesme” en yükleme değerine sahip olan maddeler olmuştur. Tanımlanan davranışlar, sosyal uyumsuzluğun bir ölçütü olarak ele alınmış ve Faktör 2’nin “sosyal uyumsuzluğu” ölçtüğü kabul edilmiştir. Ölçek maddelerinden 5 tanesi, Faktör 3’de toplanmıştır. “Arkadaşlık etmek yerine yalnız olmayı tercih etme”, “tanımadığı ortamlarda uzun süre sıkılganlık çekme”, “arkadaş seçerken cinsiyet tercihinde bulunma”, “arkadaşlarının evine gitme”, “aynı arkadaş ile birlikte olmayı tercih etme” yer almıştır. Bu maddelerin; belirli bir arkadaş grubu içinde sosyal uyum becerisi sergileyen, ancak yeni ortamlara bu beceriyi taşıyamayan çocukların davranışlarını ölçtüğü bulunmuştur. Bu bulgudan yola çıkarak, Faktör 3 “sınırlı sosyal uyum becerisi” olarak tanımlanmıştır. Üç faktörden elde edilen puanların güvenilirliği için Cronbach Alpha katsayısı Faktör 1 için, .90, Faktör 2 için .77, Faktör 3 için .54 ve ölçeğin tamamı için .90 bulunmuştur. İç tutarlılık analizi sonuçları, Faktör 1 için, .86, Faktör 2 için .77, Faktör 3 için .14 ve ölçeğin tamamı için .86 bulunmuştur.

4.4.Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 9.0 paket programı ile yapılmıştır. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğindeki 2., 29. ve 44. sorular tersine kodlanarak puanlandırılmıştır.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik özellikleri devam ettiği okul türüyle beraber, çocuğun cinsiyetine, çocuğun yaşına, kardeş sayısına, çocuğun doğum

sırasına, annenin öğrenim durumuna, babanın öğrenim durumuna, annenin yaşına, babanın yaşına, annenin mesleğine, babanın mesleğine göre, sıklık ve yüzde tabloları aracılığı ile yorumlanmıştır.

Annelerin çocuklarına karşı tutumlarının; çocuğun devam ettiği okul türüne cinsiyeti çocuğun yaşına göre farklılıkları T testi ile, çocuğun kardeş sayısı, doğum sırası, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin yaşı, babanın yaşı, annenin ve babanın mesleğine göre farklılıkları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Alt grup sayıları 2 olan değişkenler için T testi, alt grup sayısı 2’den fazla olan değişkenler için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda farklılık çıkan gruplar arasında; farklılığın ne yönde olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırma yöntemlerinden Tukey ve Tamhane kullanılmıştır. Homojen varyanslı gruplarda Tukey, heterojen varyanslı gruplarda Tamhane sonuçları dikkate alınmıştır. Grup ortalamaları arasında 0,05 anlamlılık aranmıştır.

Çocukların sosyal uyum ve becerilerinin; çocuğun devam ettiği okul türü, cinsiyeti, yaşına göre farklılıkları T testi ile, kardeş sayısı, çocuğun doğum sırası, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, anne ve babanın yaşı, annenin mesleği, babanın mesleğine göre farklılıkları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Alt grup sayıları 2 olan değişkenler için T testi, alt grup sayısı 2’den fazla olan değişkenler için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda farklılık çıkan gruplar arasında; farklılığın ne yönde olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırma yöntemlerinden Tukey ve Tamhane kullanılmıştır. Homojen varyanslı gruplarda Tukey,

heterojen varyanslı gruplarda Tamhane sonuçları dikkate alınmıştır. Grup ortalamaları arasında 0,05 anlamlılık aranmıştır.

Annelerin çocuklarına karşı tutumları ile çocukların sosyal uyum ve becerileri arasındaki ilişki; tüm öğrenciler için ve devam edilen okul türü göz önüne alınarak özel okul ve devlet okulu öğrencileri için ayrı ayrı incelenmiştir. Uygulanan korelasyon analizi sonucunda boyutlar arası ilişkilerde 0,05 anlamlılık aranmıştır.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışma, özel ve resmi devlet anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların annelerinin tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerisine etkisini incelemek amacı ile yapılmıştır.

Ankara merkez ilçelerde bulunan 25 devlet, 22 özel okul olmak üzere toplam 47 okulda okuyan 700 öğrencinin annesine Kişisel Bilgi Formu, PARI ve Sosyal Uyum Ölçeği uygulanmış, bulgular ve tartışma bölümü bu 700 veriden elde edilen sonuçlara göre oluşturulmuştur.

Araştırma dört bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde annelerin ve çocukların demografik özellikleri, ikinci bölümde annelerin çocuklarına karşı tutumları, üçüncü bölümde ise çocuğun sosyal uyum ve becerileri, dördüncü bölümde ise boyutlar arası ilişkiler incelenmiştir.

Araştırmada demografik özelliklere ilişkin bulgular, Tablo 6- Tablo 13 arasında, annelerin çocuklarına sergiledikleri tutumlara ilişkin bulgular, Tablo 14- Tablo 24 arasında, çocukların sosyal uyum ve becerilerine ilişkin bulgular, Tablo 25- Tablo 35 arasında, boyutlar arası ilişkilere yönelik bulgular, Tablo 36- Tablo 38 arasında verilmiştir.

5.1. Ailelerin ve Çocuklarının Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 6. Okul Türüne Göre Çocuğun Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Çocuğun devam ettiği anaokulu				Toplam	
	Özel anaokulu		Devlet anaokulu			
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kız	146	44,24	191	51,62	337	48,14
Erkek	184	55,76	179	48,38	363	51,86
Toplam	330	100,00	370	100,00	700	100,00

Tablo 6 incelendiğinde, özel anaokuluna giden çocukların %44,24'ü kız, %55,76'sı erkektir. Devlet anaokuluna giden çocukların %51,62'si kız, %48,38'i erkektir. Genel toplamda erkek çocuklar çoğunluktadır.

Tablo 7. Okul Türüne Göre Çocuğun Yaş Dağılımı

Yaş	Çocuğun devam ettiği anaokulu				Toplam	
	Özel anaokulu		Devlet anaokulu			
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
5	187	56,67	53	14,32	240	34,29
6	143	43,33	317	85,68	460	65,71
Toplam	330	100,00	370	100,00	700	100,00

Tablo 7 incelendiğinde, özel anaokuluna giden çocukların %56,67'si 5 yaşında, %43,33'ü 6 yaşındadır. Devlet anaokuluna giden çocukların %85,68'i 6 yaşında, %14,32'si 5 yaşındadır. Özel anaokulunda 5 yaş grubu çocukların sayısı, devlet anaokulunda 6 yaş grubu çocukların sayısından daha fazladır. Toplamda ise 6 yaş öğrencilerinin sayısı, 5 yaş öğrencilerinden fazladır.

Araştırmamızı incelediğimizde, özel okullarda 5 yaş grubunda daha fazla öğrenci olduğunu görüyoruz, devlet ve özel okul toplamında ise 6 yaş grubu öğrencilerinin sayısı daha fazladır bunun sebebi olarak, sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe özel anaokullarına gönderme oranının arttığını, okul öncesi eğitime verilen önemin artması ve daha erken yaşlarda çocuklara eğitime yönlendirmeleri olarak açıklayabiliriz.

Tablo 8. Okul Türüne Göre Çocuğun Kardeş Sayısı Dağılımı

Kardeş Sayısı	Çocuğun devam ettiği anaokulu				Toplam	
	Özel anaokulu		Devlet anaokulu			
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tek çocuk	124	37,58	127	34,32	251	35,86
1 kardeş	139	42,12	174	47,03	313	44,71
2 ve daha fazla	67	20,30	69	18,65	136	19,43
Toplam	330	100,00	370	100,00	700	100,00

Tablo 8 incelendiğinde, özel anaokuluna giden çocukların %42,12'sinin 1 kardeşi vardır, %37,58'inin kardeşi bulunmamaktadır, %20,30'unun 2 ve daha fazla kardeşi vardır. Devlet anaokuluna giden çocukların %47,03'ünün 1 kardeşi vardır, %34,32'sinin kardeşi bulunmamaktadır, %18,65'inin 2 ve daha fazla kardeşi vardır. Özel ve devlet anaokulunda çocukların en fazla 1 kardeşi olduğu bunu tek çocuğun izlediği, 2 ve daha fazla kardeşi olanların sayısının az olduğu görülmektedir. Bunun ekonomik faktörlerin ailelerde 1 veya 2'den fazla çocuk sahibi olmak istemediğinden kaynaklandığını düşünebiliriz. Ayrıca devlet okullarında da resmi okullarda da öğrenci katılım oranları incelendiğinde, 1 kardeşi olan çocukların çoğunlukta olduğunu görüyoruz. Bunu tek çocuklar izlemekte ve sonuncu olarak 2 ve daha fazla kardeşi olan çocuklar yer almaktadır.

Örneklelimizde bulunan 5-6 yaş grubu çocukların büyük çoğunluğunun tek kardeşi olduğu görülmektedir. 2 ve daha fazla çocuk sayısının devlet ve özel okullarda en az oranda olmasının ekonomik şartlar sebebiyle çok çocuk yapmanın mümkün olmaması bu nedenle daha az çocuk yapma eğilimi içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 9. Okul Türüne Göre Çocuğun Doğum Sırası Dağılımı

Doğum Sırası	Çocuğun devam ettiği anaokulu				Toplam	
	Özel anaokulu		Devlet anaokulu			
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İlk çocuk	191	57,88	206	55,68	397	56,71
Ortanca ya da ortancalardan biri	32	9,70	33	8,92	65	9,29
Son çocuk	107	32,42	131	35,41	238	34,00
Toplam	330	100,00	370	100,00	700	100,00

Tablo 9 incelendiğinde, özel anaokuluna giden çocukların %57,88'i sıra olarak ilk çocuk, %32,42'si son çocuk, %9,70'i ortanca ya da ortancalardan biri olduğu, devlet anaokuluna giden çocukların %55,68'i sıra olarak ilk çocuk, %35,41'i son çocuk, %8,92'si ortanca ya da ortancalardan biri olduğu görülmektedir.

Araştırmamız incelendiğinde devlet ve özel okullarda, ilk çocukların oranının fazla olduğu bulunmuştur.

Tablo 10. Okul Türüne Göre Anne Baba Öğrenim Durumu Dağılımı

Anne Baba Öğrenim Durumu		Çocuğun devam ettiği anaokulu				Toplam	
		Özel anaokulu		Devlet anaokulu			
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Anne Öğrenim	Okur yazar-ilkokul	18	5,45	66	17,84	84	12,00
	Ortaokul	30	9,09	39	10,54	69	9,86
	Lise ve dengi okul	102	30,91	147	39,73	249	35,57
	Yüksekokul	117	35,45	91	24,59	208	29,71
	Yüksek lisans ve üstü	63	19,09	27	7,30	90	12,86
Toplam		330	100,00	370	100,00	700	100,00
Baba Öğrenim	Okur yazar-ilkokul	9	2,73	30	8,11	39	5,57
	Ortaokul	10	3,03	45	12,16	55	7,86
	Lise ve dengi okul	81	24,55	137	37,03	218	31,14
	Yüksekokul	148	44,85	120	32,43	268	38,29
	Yüksek lisans ve üstü	82	24,85	38	10,27	120	17,14
Toplam		330	100,00	370	100,00	700	100,00

Tablo 10 incelendiğinde, özel anaokuluna giden çocukların %35,45'inin annesi yüksekokul mezunu, %30,91'inin lise mezunu, %19,09'unun yüksek lisans ve üstü mezunu, %9,09'unun ortaokul mezunu, %5,45'inin ilkokul mezunudur. Devlet anaokuluna giden çocukların %39,73'ünün annesi lise mezunu, %24,59'unun yüksekokul mezunu, %17,84'ünün ilkokul mezunu, %10,54'ünün ortaokul mezunu, %7,30'unun yüksek lisans ve üstü mezunudur

Özel okula giden çocukların %44,85'inin babası yüksekokul mezunu, %24,85'inin yüksek lisans ve üstü mezunu, 24,55'inin lise mezunu, %3,03'ünün ortaokul mezunu, %2,73'ünün ilkokul mezunudur. Devlet okuluna giden çocukların

%37,03'ünün babası lise mezunu, %32,43'ünün yüksekokul mezunu, %12,16'sının ortaokul mezunu, %10,27'sinin yüksek lisans ve üstü mezunu, %8,11'inin ilkokul mezunudur.

Araştırmamızda özel okullarda okuyan öğrencilerin anne ve babaları çoğunlukla yüksek okul mezunu, devlet okulunda okuyan öğrencilerin anne ve babalarının lise mezunu oldukları görülmüştür. Sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe eğitim seviyesi de yükselmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe ve annelerin çocuklarına yönelik tutumlarının olumlu yönde etkilendiği de araştırmamız bulguları tarafından desteklenmektedir.

Tablo 11. Okul Türüne Göre Anne Baba Yaş Dağılımı

Anne-Baba Yaş Dağılımı		Çocuğun devam ettiği anaokulu				Toplam	
		Özel anaokulu		Devlet anaokulu			
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Anne Yaş	30 ve daha az	75	22,73	118	31,89	193	27,57
	31-35	122	36,97	130	35,14	252	36,00
	36-40	90	27,27	84	22,70	174	24,86
	41 ve üstü	43	13,03	38	10,27	81	11,57
Toplam		330	100,00	370	100,00	700	100,00
Baba Yaş	30 ve daha az	22	6,67	44	11,89	66	9,43
	31-35	74	22,42	108	29,19	182	26,00
	36-40	133	40,30	110	29,73	243	34,71
	41 ve üstü	101	30,61	108	29,19	209	29,86
Toplam		330	100,00	370	100,00	700	100,00

Tablo 11 incelendiğinde, özel anaokuluna giden çocukların %36,97'sinin annesi 31-35 yaş grubunda, %27,27'sinin annesi 36-40 yaş grubunda, %22,73'ünün annesi 30

ve daha az yaşıta, %13,03'ünün annesi 41 ve daha fazla yaşıta. Devlet anaokuluna giden çocukların %35,14'ünün annesi 31-35 yaş grubunda, %31,89'unun annesi 30 ve daha az yaşıta, %22,70'inin annesi 36-40 yaş grubunda, %10,27'sinin annesi 41 ve daha fazla yaşıta.

Özel anaokuluna giden çocukların %40,30'unun babası 36-40 yaş grubunda, %30,61'inin babası 41 ve daha fazla yaşıta, %22,42'sinin babası 31-35 yaş grubunda, %6,67'sinin babası 30 ve daha az yaşıta. Devlet anaokuluna giden çocukların %29,73'ünün babası 36-40 yaş grubunda, %29,19'unun babası 41 ve daha fazla yaşıta, %29,19'unun babası 31-35 yaş grubunda, %11,89'unun babası 30 ve daha az yaşıta.

Araştırmamız incelendiğinde annelerin çoğunlukla 31-35 yaş arası olduğu, babalarınsa 36-40 yaş arasında olduğu bulunmuştur.

Tablo 12. Okul Türüne Göre Anne Meslek Durumu Dağılımı

Meslek Durumu		Çocuğun devam ettiği anaokulu				Toplam	
		Özel anaokulu		Devlet anaokulu			
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Annenin Meslek Durumu	Ev Hanımı	139	42,12	229	61,89	368	52,57
	İşçi	11	3,33	16	4,32	27	3,86
	Memur	54	16,36	44	11,89	98	14,00
	Profesyonel Meslek	109	33,03	68	18,38	177	25,29
	Serbest Meslek	17	5,15	13	3,51	30	4,29
Toplam		330	100,00	370	100,00	700	100,00

Tablo 12 incelendiğinde, özel anaokuluna giden çocukların %42,12'sinin annesi ev hanımı, %33,03'ünün annesi profesyonel meslek sahibi (Doktor, Mühendis,

İşletmeci, Öğretmen, Akademisyen, Uzman), %16,36'sının annesi memur, %5,15'inin annesi serbest meslek sahibi, %3,33'ünün annesi işçidir. Devlet anaokuluna giden çocukların %61,89'unun annesi ev hanımı, %18,38'inin annesi profesyonel meslek sahibi, %11,89'unun annesi memur, %4,32'sinin annesi işçi, %3,51'inin annesi serbest meslek sahibidir. Araştırmamız incelendiğinde, annelerin çoğunluğunun ev hanımı olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Okul Türüne Göre Baba Meslek Durumu Dağılımı

Meslek Durumu		Çocuğun devam ettiği anaokulu				Toplam	
		Özel anaokulu		Devlet anaokulu			
		Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Babanın Meslek Durumu	İşçi	23	6,97	83	22,43	106	15,14
	Memur	41	12,42	69	18,65	110	15,71
	Profesyonel Meslek	202	61,21	141	38,11	343	49,00
	Serbest Meslek	64	19,39	77	20,81	141	20,14
Toplam		330	100,00	370	100,00	700	100,00

Tablo 13 incelendiğinde, özel anaokuluna giden çocukların %61,21'inin babası profesyonel meslek sahibi (Doktor, Mühendis, İşletmeci, Öğretmen, Akademisyen, Uzman), %19,39'unun babası serbest meslek sahibi, %12,42'sinin babası memur, %6,97'sinin babası işçidir. Devlet anaokuluna giden çocukların %38,11'inin babası profesyonel meslek sahibi, %22,43'ünün babası işçi, %20,81'inin babası serbest meslek sahibi, %18,65'inin babası memurdur.

Araştırma bulgularımız incelendiğinde, babaların çoğunluğunun profesyonel meslek sahibi (Doktor, Mühendis, İşletmeci, Öğretmen, Akademisyen, Uzman) olduğu

görülmektedir. Bu oranın özel anaokullarında çok yüksek olması (%61,21), sosyo ekonomik düzeyin yükselmesiyle beraber ailelerin eğitime verdikleri önemin artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.2. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 14. Okul Türüne Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları

Boyutlar	Okul Türü	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
TOPLAM	1. Özel	330	2,405	0,405	677	0,843	0,399
	2. Devlet	370	2,380	0,381			
Aşırı Koruyucu Annelik	1. Özel	330	2,541	0,545	698	-1,108	0,268
	2. Devlet	370	2,587	0,544			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. Özel	330	3,094	0,376	698	-0,426	0,670
	2. Devlet	370	3,106	0,366			
Ev Kadınlığını Reddetme	1. Özel	330	2,164	0,524	698	2,294	0,022*
	2. Devlet	370	2,075	0,497			
Karı - Koca Geçimsizliği	1. Özel	330	2,187	0,662	698	1,710	0,088
	2. Devlet	370	2,103	0,635			
Baskı ve Disiplin	1. Özel	330	2,158	0,614	661	1,001	0,317
	2. Devlet	370	2,114	0,544			

*P<0,05

Tablo 14 incelendiğinde özel anaokuluna giden çocuklar ve devlet anaokuluna giden çocuklar arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir. Araştırmamız incelendiğinde, fark çıkan tek grup olan “Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu” nun özel okullarda çocuğu okuyan annelerde daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun örneklemimizde bulunan özel okulda çocuğu okuyan annelerin çoğunluğunun Tablo 12’de görüldüğü gibi %57,88’nin çalışıyor olmasından çocuğuna yeterince vakit ayıramamasından ve çocukla ilgili konularda eşinden yeterince destek alamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; özel anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,405$) ile devlet anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,380$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; özel anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,541$) ile devlet anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,587$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; özel anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=3,094$) ile devlet anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=3,106$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; özel anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,164$) ile devlet anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,075$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Özel anaokuluna giden çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,164$), devlet anaokuluna giden çocukların ortalamasından ($\bar{X}=2,075$) daha yüksektir.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; özel anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,187$) ile devlet anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,103$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; özel anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,158$) ile devlet anaokuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,114$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Argun (1995) anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının ortaokul öğrencilerinin denetim odağı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çocukların içsel-dışsal

denetimli oluşları ile anne-baba tutumları, belirlenen bazı değişkenlere göre karşılaştırılmıştır. Aralarındaki ilişki istatistiksel olarak incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini ortaokul 2 sınıfa giden 250 öğrenci ve onların anne babalarından oluşmuştur. Öğrencilerin içsel ve dışsal denetimli oluşları Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği ile anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ile ölçülmüştür. Kişisel özelliklerini saptamak için çocuklara ve anne-babalara ayrı olarak Kişisel Bilgi Formları Uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde “Varyans Analizi” tekniği ile “F ve t testi” kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, anne-baba tutumları ile çocukların cinsiyetleri ve yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir. Ancak, öğrencilerin okudukları okullar özel okullar ve devlet okulu ayrımı ile anne-baba tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Özellikle çocukların denetim odağının, annelerin ev kadınlığını reddetme ile baskı ve disiplin boyutlarında, babaların ise baskı ve disiplin boyutlarında etkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçların araştırmamızda, ev kadınlığını reddetme boyutuyla benzer sonuçlar olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Cinsiyete Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
TOPLAM	1. Kız	337	2,377	0,388	698	-0,942	0,346
	2. Erkek	363	2,405	0,397			
Aşırı Koruyucu Annelik	1. Kız	337	2,554	0,542	698	-0,507	0,613
	2. Erkek	363	2,575	0,547			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. Kız	337	3,117	0,375	698	1,098	0,272
	2. Erkek	363	3,086	0,366			
Ev Kadınlığını Reddetme	1. Kız	337	2,088	0,491	698	-1,455	0,146
	2. Erkek	363	2,144	0,529			
Karı - Koca Geçimsizliği	1. Kız	337	2,118	0,666	698	-0,962	0,336
	2. Erkek	363	2,166	0,633			
Baskı ve Disiplin	1. Kız	337	2,117	0,568	698	-0,788	0,431
	2. Erkek	363	2,151	0,587			

*P<0,05

Tablo 15 incelendiğinde kız çocuklar ve erkek çocuklar arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki boyutlara verilen cevaplar bakımından fark bulunmamaktadır.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=2,377$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=2,405$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=2,554$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=2,575$) arasında, “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=3,117$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=3,086$) arasında, “Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=2,088$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=2,114$) arasında, “Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=2,118$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=2,166$) arasında, “Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=2,117$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=2,151$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Razon (1983) araştırmasında annenin çalışmasının 9 yaş çocuğunun okul başarısı üzerindeki etkilerini incelemiştir. 176 çocuğa aile tutumları testi ve çocuk anksiyete ölçeği uygulanmıştır. Okul başarısında cinsiyet faktörünün etkili olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca erkeklerin kızlara göre daha disiplinsiz ve yaramaz olduğu ve erkek çocukların kızlara göre daha sık ceza aldığı görülmektedir.

Öztürk (1990) araştırmasında “demokratik” ve “otoriter” olarak algılanan ana-baba tutumlarının öğrencilerin bağımsızlık, duygularını anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 1987-1988 ders yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencileri oluşturmuştur (1200 öğrenciden 400’ü). Araştırmada öğrencilerin

bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeyleri “Edwards Kişisel Tercih Envanteri” ile ana-babaların “demokratik” ve “otoriter” tutumları “Ana-baba Tutum Ölçeği” ile ölçülmüştür. Ana-baba tutumlarına göre oluşturulan öğrenci gruplarının bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerine ilişkin puanların ortalamaları karşılaştırılmış, ortalamalar arası farkların önem denetimleri T Testi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, Ana-babalarını “demokratik” olarak algılayan kız öğrencilerle, ana-babalarını “demokratik” olarak algılayan erkek öğrenciler karşılaştırıldığında ve ana babalarını “otoriter” olarak algılayan erkek öğrencilerle ana babalarını “otoriter” olarak algılayan kız öğrenciler karşılaştırıldığında bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık, kendini suçlama ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ana-babalarını “demokratik” olarak algılayan kız öğrencilerle, ana-babalarını otoriter olarak algılayan kız öğrenciler karşılaştırıldığında ve ana-babalarını “demokratik” olarak algılayan erkek öğrencilerle, ana babalarını “otoriter” olarak algılayan erkek öğrenciler karşılaştırıldığında, demokratik aile kızları ve erkeklerinin, bağımsızlık, duyguları anlama, yakınlık, başatlık düzeyleri daha yüksek buna karşın kendini suçlama ve saldırganlık düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Annelerin tutumlarını incelediğimizde, kız ya da erkek olmasına göre boyutlar açısından fark olmadığı görülmektedir. Bu sonuç araştırma bulgularımızı desteklemektedir.

Keskin (2004) toplumun orta-üst ekonomik statüdeki ailelerinden örneklenen ve yaş ortalaması 6,9 olan 34'ü (%38) kız ve 56'sı (%62) erkek, toplam 90 çocuğun; yaş, cinsiyet, bilişsel yetenek ve anaokuluna gidiyor olmasının, annenin ev kadınlığı tutumuna etkilerini araştırmıştır. Demokrat annenin bir o kadar baskıcı olduğu ve bu iki tutumun anne koruyuculuğu ile pozitif korelasyon gösterdiği, örneğin anne; erkeklere, kız çocuğuna olduğundan daha koruyucu, demokrat ve baskıcı, diğer yandan, anaokuluna gitmeyen (annenin yakın koruma alanı içinde olan) erkeğin annesi daha az koruyucu ve ev kadınlığını daha fazla benimsediği bulunmuştur. Erkek annelerinin eşler arası uyumsuzluktan daha çok yakındığı ve çocuğun yaşı, başarısı ile ters orantılı olarak

ev kadınlığını reddettikleri. Diğer yandan, eşler arası uyumsuzluk, annenin koruyucu ve baskıcı tutumunu arttırırken, demokrat tutumunu azalttığı ve ev kadınlığını reddetmesini kolaylaştırdığı bulunmuştur. Erkek çocuğu olan annelerin, eşler arası uyumsuzluktan daha çok yakındığı ve çocuğun yaşı ve başarısı ile ters orantılı olarak ev kadınlığını reddettiği bulunmuştur.

Bu bulgular araştırma yapılan örneklem grubuna göre sonuçların değiştiğini göstermektedir. Bu da annelerin cinsiyete göre farklı tutumlar sergilemelerinde diğer değişkenlerinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 16. Yaşa Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları

Boyutlar	Yaş Grubu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
TOPLAM	1. 5 yaş	240	2,406	0,394	698	0,704	0,482
	2. 6 yaş	460	2,384	0,392			
Aşırı Koruyucu Annelik	1. 5 yaş	240	2,525	0,535	698	-1,424	0,155
	2. 6 yaş	460	2,586	0,549			
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. 5 yaş	240	3,067	0,397	441	-1,698	0,090
	2. 6 yaş	460	3,119	0,355			
Ev Kadınlığını Reddetme	1. 5 yaş	240	2,193	0,492	698	2,838	0,005*
	2. 6 yaş	460	2,078	0,517			
Karı - Koca Geçimsizliği	1. 5 yaş	240	2,179	0,614	698	1,052	0,293
	2. 6 yaş	460	2,124	0,666			
Baskı ve Disiplin	1. 5 yaş	240	2,172	0,621	439	1,182	0,238
	2. 6 yaş	460	2,115	0,554			

*P<0,05

Tablo 16 incelendiğinde 5 ve 6 yaşındaki çocuklar arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularımız çocukların yaşı küçüldükçe, annelerde ev kadınlığını reddetme boyutunda artış olduğunu göstermektedir. Ev kadınlığını reddetmenin yaşa bağlı olarak küçük yaştaki çocukların daha fazla ilgi beklemesinin annede tükenmişlik hissi yaratmasından kaynaklandığını düşünebiliriz.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,406$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,384$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,525$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,586$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=3,067$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=3,119$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,193$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,078$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. 5 yaşındaki çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,193$) 6 yaşındaki çocukların ortalamasından ($\bar{X}=2,078$) daha yüksektir.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,179$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,124$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,172$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,115$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Tapçan (2002) araştırmasında, ebeveyn tutumları ile ilköğretim 6-7 ve 8. sınıf öğrencilerinin denetim odağı ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın evrenini, 1999-2000 öğretim yılında Balıkesir ili merkez ilçelerinde bulunan toplam 35 ilköğretim okuluna devam eden 6-7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Ömeklem random olarak

belirlenen 3 farklı okula devam eden toplam 600 öğrenciden oluşmuştur. Çalışmada, öğrencilerin denetim odağını ölçmek için Nowicki ve Strickland'ın (1973) "Denetim Odağı Ölçeği", ebeveynlerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme ile ilgili tutumlarını belirlemek için Schafer ve Bell'in (1958) "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği", araştırmanın diğer bağımsız değişkenleri hakkında bilgi almak için "Bilgi Formları" kullanılmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi, f ve t testi istatistikleri ile Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ebeveyn tutumları ile çocukların cinsiyetleri arasında aşırı annelik boyutu yönünden anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ebeveyn tutumları ile çocukların yaşları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu araştırmamız sonuçlarından ev kadınlığını reddetme boyutuyla farklılık göstermektedir.

Tablo 17. Kardeş Sayısına Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. Tek	251	2,339	0,390	2 697	7,536	0,001	1-3* 2-3*
	2. 1 kardeş	313	2,387	0,392				
	3. 2 ve fazla	136	2,499	0,378				
Aşırı Koruyucu Annelik	1. Tek	251	2,475	0,533	2 697	8,213	0,000	1-3*
	2. 1 kardeş	313	2,577	0,547				
	3. 2 ve fazla	136	2,705	0,532				
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. Tek	251	3,130	0,383	2 697	3,351	0,036	1-3*
	2. 1 kardeş	313	3,108	0,367				
	3. 2 ve fazla	136	3,030	0,346				
Ev Kadınlığını Reddetme	1. Tek	251	2,074	0,510	2 697	4,056	0,018	1-3*
	2. 1 kardeş	313	2,104	0,518				
	3. 2 ve fazla	136	2,225	0,487				
Karı - Koca Geçimsizliği	1. Tek	251	2,122	0,661	2 697	2,765	0,064	
	2. 1 kardeş	313	2,109	0,660				
	3. 2 ve fazla	136	2,259	0,590				
Baskı ve Disiplin	1. Tek	251	2,054	0,571	2 697	8,605	0,000	1-3* 2-3*
	2. 1 kardeş	313	2,125	0,580				
	3. 2 ve fazla	136	2,306	0,555				

*P<0,05

Tablo 17 incelendiğinde tek çocuğa, 2 çocuğa ve 3 ve daha fazla çocuğa sahip aileler arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Aşırı Koruyucu Annelik”, “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma”, “Ev Kadınlığını Reddetme” ve “Baskı ve Disiplin” boyutlarına verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; tek çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,339$) ile 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,499$) arasında, 2 çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,387$) ile 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,499$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama 3 ve daha fazla çocuklu ailelerde ($\bar{X}=2,499$), en düşük ortalama tek çocuklu ailelerdedir ($\bar{X}=2,339$).

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; tek çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,475$) ile 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,705$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama 3 ve daha fazla çocuklu ailelerde ($\bar{X}=2,705$), en düşük ortalama tek çocuklu ailelerdedir ($\bar{X}=2,475$).

Bu durum çocuk sayısının artmasıyla annelerin çocuklarına ayırdıkları zamanın ve ilginin azalması, artan çocuk sayısı ile beraber çocuklarını dış etkenlerden gelecek zararlı etkenlere karşı yeterince koruyamadığını düşündüğünden aşırı koruyucu annelik sergilediği söylenebilir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; tek çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=3,130$) ile 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=3,030$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama tek çocuklu ailelerde ($\bar{X}=3,130$), en düşük ortalama 3 ve daha fazla çocuklu ailelerdedir ($\bar{X}=3,030$).

Bu durum, tek çocuğa sahip olan ailelerin, çocuklarına ailede alınan kararlara dahil etmesi artmakta bu sebeple, tek çocuklara daha demokrat tutum sergiledikleri düşünülmektedir.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; tek çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,074$) ile 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,225$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama 3 ve daha fazla çocuklu ailelerde ($\bar{X}=2,225$), en düşük ortalama tek çocuklu ailelerdedir ($\bar{X}=2,074$).

Bu durum çocuk sayısının artmasıyla, annenin aile hayatının getirdiği sorumlulukları yeterince yerine getirememesi, bunun da aile bireyleri arasında sorumluluk paylaşımı olmamasından kaynaklandığı düşünülebilir.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; tek çocuğa, 2 çocuğa ve 3 ve daha fazla çocuğa sahip aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Tek çocuğa sahip ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,122$), 2 çocuğa sahip ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,109$), 3 ve daha fazla çocuğa sahip ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,259$)’dur.

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; tek çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,054$) ile 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,306$) arasında, 2 çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,125$) ile 3 ve daha fazla çocuğa sahip olan aileler ($\bar{X}=2,306$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama 3 ve daha fazla çocuklu ailelerde ($\bar{X}=2,306$), en düşük ortalama tek çocuklu ailelerdedir ($\bar{X}=2,054$).

Bu durum annelerin çocuk sayısının artmasıyla beraber çocuklarına gösterdikleri tahammülün azalması ve baskı uyguladıkları şeklinde açıklanabilir.

Ömeroğlu (1996), okul öncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını (anne tutumlarının demografik bilgilere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bir araştırma) incelediği araştırmasında, verileri, Kasım 1993-Nisan 1994 tarihleri arasında Of ilçesine bağlı Saraçlı, Fındıkoba ve Meyvalı köylerindeki 50 anne ile İstanbul'un Fatih ilçesindeki 53 anneye uygulanan anket ve PARI ölçeğiyle elde etmiştir. Veriler frekans dağılımları olarak özetlenmiş ve tablolaştırılmıştır. PARI ölçeğinden elde edilen anne tutumlarına ilişkin puanların anketten elde edilen demografik bilgilere göre farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ve varyans analizi teknikleriyle istatistiksel olarak çözümlenmiştir. Çocuk sayısı (Toplam 103 kişiden, 36 tanesinin, 1, 33 tanesinin 2, 20 tanesinin 3, 7 tanesinin 4, 7 tanesinin 4'ten çok) değişkenine göre koruyucu annelik için varyans analizi sonuçları incelendiğinde, koruyucu annelik tutumu, demokratik annelik tutumu, ev kadınlığını reddetme tutumu, eş geçimsizliği tutumu, baskıcı annelik tutumu, annelerin kaç çocuğu olduğuna göre farklılık göstermemektedir. 4 ve 4'ten fazla çocuğu olan anneler, 1 ve 2 çocuklu annelere göre daha baskıcı annelik tutumuna sahiptirler. Çocuk sayısı çoğaldıkça anneler daha baskıcı olmaktadır.

Özcan (1996), araştırmasında çocuğun içinde büyüdüğü ve bütün hayat boyunca taşıdığı aile ortamındaki etkileri en olumlu olanlara çevirmek için bir şeyler yapmanın gerekliliğinden yola çıkarak, kendine saygısı, özgüveni yüksek, mutlu, başarılı, aktif ve çevresi ile uyumlu bireyler yetiştirmenin olumlu anne baba tutumları ile sağlanıp sağlanamayacağı ilkökul 5. sınıf öğrencilerinin özgüvenleri, akademik başarıları ve anne baba tutumları arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini, İstanbul ili, Beşiktaş ve Sarıyer ilçe sınırlarındaki öğrenim gören öğrenciler ve onların anne babaları oluşturmuştur. Bu evren üzerinden yine ilkökul 5. sınıflarda okuyan 426 öğrenci seçilmiş ve örneklem oluşturulmuştur. Veri toplama araçları olarak, özgüveni ölçmek için Piers Haris tarafından geliştirilen çocuklarda öz kavramı WIFAM ölçeğiyle, öğrencilerin anne babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarını belirlemek üzere ise PARI testi kullanılmıştır. Öğrencilerin ve ailelerin çeşitli sosyo kültürel özelliklerini

belirlemek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket kullanılmıştır. Sonuçta akademik başarının anne-baba tutumu ve cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği, çocuk sayısına göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonucu akademik başarının tek çocuklu ailelerin çocuklarında yüksek olduğu bulunmuştur. Ailedeki çocuk sayısı özelliğine göre sürekli değişkenler incelendiği zaman akademik başarı ve anne baba tutumlarının farklılıklar gösterdiği gözlenmiştir. Tek çocuklu ailelerde öğrencilerin akademik başarıları en yüksektir. Çocuk sayısı fazlaştıkça akademik başarı düşme göstermektedir. Ailedeki çocuk sayısına göre aşırı koruyucu anne baba tutumları istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir. Çocuk sayısı fazlaştıkça anne babalar daha fazla koruyucu tutum göstermektedirler. Aynı durum karı-koca geçimsizliği, ev kadınlığı rolünü reddetme özelliği ve baskı ve disipline dayalı anne-baba tutumları içinde geçerlidir. Ancak demokratik anne baba tutumları ailedeki çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır. Öğrenciler hem genel özgüvenleri ve hem de çeşitli özellikler açısından özgüven alt boyutları ailedeki çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.

Çocuk sayısı arttıkça, annelerin tutumlarının olumsuz yönde diğer araştırmalarla bunu desteklemektedir.

Tablo 18. Çocuğun Doğum Sırasına Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Çocuk Sırası	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. İlk	397	2,373	0,401	2 697	3,484	0,031	1-2*
	2. Orta	65	2,511	0,363				
	3. Son	238	2,390	0,382				
Aşırı Koruyucu Annelik	1. İlk	397	2,530	0,549	2 697	2,878	0,057	
	2. Orta	65	2,693	0,499				
	3. Son	238	2,590	0,545				
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. İlk	397	3,108	0,373	2 697	0,884	0,414	
	2. Orta	65	3,043	0,390				
	3. Son	238	3,105	0,361				
Ev Kadınlığını Reddetme	1. İlk	397	2,101	0,525	2 697	2,969	0,052	
	2. Orta	65	2,264	0,495				
	3. Son	238	2,105	0,489				
Karı - Koca Geçimsizliği	1. İlk	397	2,126	0,661	2 697	2,768	0,063	
	2. Orta	65	2,323	0,615				
	3. Son	238	2,121	0,631				
Baskı ve Disiplin	1. İlk	397	2,116	0,591	2 697	2,983	0,051	
	2. Orta	65	2,301	0,562				
	3. Son	238	2,120	0,554				

*P<0,05

Tablo 18 incelendiğinde çocukların doğum sırası olarak ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki boyutlara verilen cevaplar bakımından farklılık bulunmamaktadır.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; ilk çocuklar ($\bar{X}=2,373$) ile ortanca çocuklar ($\bar{X}=2,511$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama ortanca çocuklarda ($\bar{X}=2,511$), en düşük ortalama ilk çocuklardadır ($\bar{X}=2,373$).

Ailede ilk çocuklar hem çok sevilir, hem de sıkı denetim altına alınır. Çocuğun üstüne olumlu ya da olumsuz her bakımdan düşme vardır. Anne baba, çocuktan diğer

kardeşlerden beklenilenden çok fazlasını ister ve daha fazla sorumluluk almasını bekler (Güneysu, Bilir, 1988:127). Ortanca çocuk Ortanca çocuk kendinden büyük ve kendinden sonra doğan kardeş arasında sıkışıp kalmıştır. Kendi önünde daha önce birtakım güçler kazanmış birinin bulunuşu ikinci çocuk için güçlü bir uyaran rolünü oynar. Ortanca çocuklar özellikle ilk çocukluk yılları boyunca kıskançlık ve rekabet duyguları içindedirler. Sık sık önceleri anne-baba, daha sonra da öğretmenleri tarafından büyük kardeşleriyle karşılaştırılırlar ve bu da çoğu zaman aşağılık duymalarına sebep olur (Onur, 1993). Araştırmamızda anne tutumu toplam puanlar açısından çocuğun doğuş sırasından etkilenmektedir. Ancak, ortanca çocuklara, ilk çocuklara oranla daha olumlu tutumların sergilendiği bulunmuştur. Litaritür araştırma bulgularımızı desteklememektedir. Bunun sebebi olarak, doğum sırasını etkileyen başka değişkenlerin olduğu düşünülmektedir.

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,530$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,693$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,590$)’dır.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=3,108$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=3,043$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=3,105$)’tir.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,101$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,264$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,105$)’tir.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,126$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,323$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,121$)’dir.

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,116$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,301$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,120$)’dir.

Volling ve Belsky (1992) anne-çocuk, baba çocuk ve karşılıklı kardeş ilişkilerini araştırmışlardır. Araştırma 2 çocuğu olan 30 aile üzerinde yapılmıştır. İki çocuktan ilk doğanlar 6, diğeri daha küçük yaştadır. İlk doğan çocuk 12-13 aylıkken anne-çocuk, baba-çocuk ilişkisi gözlenmiş, çocuk 3 yaşına geldiğinde yeniden değerlendirme yapılmıştır. Sonuçta kardeşler arasında kavga ve gerginliğin büyük oranda anne-bebek ilişkisinden kaynaklandığı bulunmuştur. Diğer yandan kardeşler arasındaki sosyal iletişimdeki kolaylık ve şefkat duyguları babalıkla birleştirilmiştir. Ailelerin ilk doğan çocuklarıyla olan erken iletişim deneyimlerinin kardeşler arasındaki iletişimin kalitesini arttırdığı bulunmuştur.

Mangır ve diğ. (1995), ilkokul 5. sınıfa devam eden 10-11 yaşları arasındaki fiziksel yönden istismar edilen ve edilmeyen çocukların ana-baba tutumlarını algılayış şekillerini incelemişlerdir. Örneklem olarak 715 çocuk alınmış. Brofensrenner Ana-Baba Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Sonuç olarak, çocuğun doğuş sırası ile fiziksel istismarı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. İlk çocukların fiziksel istismara daha fazla maruz kaldıkları, ortanca çocukların en az istismara uğradığı bulunmuştur. Bu bulgu araştırma bulgumuzla benzerlik göstermektedir.

Tablo 19. Anne Öğrenim Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Anne Öğrenim	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. İlkokul	84	2,551	0,351	4 695	26,470	0,000	1-4*
	2. Ortaokul	69	2,519	0,316				1-5*
	3. Lise	249	2,475	0,381				2-4*
	4. Yüksekokul	208	2,314	0,401				2-5*
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	2,093	0,284				3-4*
Aşırı Koruyucu Annelik	1. İlkokul	84	2,918	0,473	4 695	38,093	0,000	3-5*
	2. Ortaokul	69	2,758	0,421				4-5*
	3. Lise	249	2,661	0,475				1-3*
	4. Yüksekokul	208	2,442	0,562				1-4*
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	2,109	0,452				1-5*
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. İlkokul	84	3,058	0,323	4 695	3,004	0,018	2-4*
	2. Ortaokul	69	3,047	0,397				2-5*
	3. Lise	249	3,074	0,370				3-4*
	4. Yüksekokul	208	3,122	0,372				3-5*
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	3,206	0,371				
Ev Kadınlığını Reddetme	1. İlkokul	84	2,144	0,516	4 695	4,895	0,001	1-5*
	2. Ortaokul	69	2,187	0,496				2-5*
	3. Lise	249	2,183	0,521				3-5*
	4. Yüksekokul	208	2,088	0,522				
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	1,924	0,413				
Karı - Koca Geçimsizliği	1. İlkokul	84	2,233	0,723	4 695	7,200	0,000	1-5*
	2. Ortaokul	69	2,225	0,605				2-5*
	3. Lise	249	2,241	0,640				3-5*
	4. Yüksekokul	208	2,087	0,650				4-5*
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	1,854	0,532				
Baskı ve Disiplin	1. İlkokul	84	2,353	0,455	4 695	30,760	0,000	1-4*
	2. Ortaokul	69	2,361	0,476				1-5*
	3. Lise	249	2,276	0,562				2-4*
	4. Yüksekokul	208	2,001	0,610				2-5*
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	1,677	0,340				3-4*

*P<0,05

Tablo 19 incelendiğinde annenin ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Aşırı Koruyucu Annelik”, “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma”, “Ev Kadınlığını Reddetme”, “Karı – Koca Geçimsizliği” ve “Baskı ve Disiplin” boyutlarına verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; annenin ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,551$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,314$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,093$) arasında, annenin ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,519$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,314$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,093$) arasında, annenin lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,475$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,314$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,093$) arasında, annenin yüksekokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,314$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,093$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin ilkokul mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,551$), en düşük ortalama annenin yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,093$).

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,918$) ile lise mezunu olduğu ($\bar{X}=2,661$), yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,442$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,109$) arasında, annenin ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,758$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,442$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,109$) arasında, annenin lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,661$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,442$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,109$) arasında, annenin yüksekokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,442$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,109$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin ilkokul mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,918$), en düşük ortalama annenin yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,109$).

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,144$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,924$) arasında, annenin ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,187$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,924$) arasında, annenin lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,183$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,924$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin ortaokul mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,187$), en düşük ortalama annenin yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=1,924$).

“Karı – Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,233$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,854$) arasında, annenin ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,225$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,854$) arasında, annenin lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,241$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,854$) arasında, annenin yüksekokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,087$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,854$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin lise mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,241$), en düşük ortalama annenin yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=1,854$).

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,353$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,001$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,677$) arasında, annenin ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,361$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,001$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,677$) arasında, annenin lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,276$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,001$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,677$) arasında, annenin yüksekokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,001$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,677$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin ortaokul mezunu olduğu

ailelerde ($\bar{X}=2,361$), en düşük ortalama annenin yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=1,677$).

Annenin eğitim seviyesi düştükçe aşırı koruyucu anneliği, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı-koca geçimsizliği ve baskı ve disiplin artmaktadır. Bunu eğitim seviyesinin düşüklüğünün, annenin sağlıklı çocuk yetiştirme tutumları konusunda bilinçlenememesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=3,074$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=3,206$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=3,206$), en düşük ortalama annenin ortaokul mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=3,047$).

Eğitim seviyesi yükseldikçe çocuklarına demokratik tutum sergilemeleri artmaktadır. Eğitim seviyesinin yükselmesi, kişilerin davranışlarında olumlu gelişmeler meydana getirmektedir. Annelerin eğitim seviyesinin yükselmesiyle, çocuklarına sergileyecekleri doğru tutumları daha bilinçli şekilde sergiledikleri düşünülmektedir.

Mızrakçı (1994), annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi ve hangi faktörlerin söz konusu tutumlar üzerinde daha etkin olduğunun ortaya çıkarılması amacıyla yaptığı çalışmada, özel ve kamu kuruluşlarına ait anaokulları aracılığı ile 3-6 yaş arasında çocuğu olan 145 anneye ulaşılarak, kendilerden soru formu aracılığı ile, hem çocuk yetiştirme tutumları hem de bu tutumlara olası etkileri düşünülen faktörler konusunda bilgi toplamıştır. Araştırmanın sonucunda, çocuk yetiştirme tutumları üzerinde en etkin faktörün eğitim düzeyi olduğu, eğitim düzeyi yükseldikçe kişilerin yetkin yaklaşıma eğilimleri artarken, otoriter, koruyucu ve ilgisiz olarak nitelenen diğer tutumlara eğilimlerinin azaldığı belirlenmiştir. Annelerin kendi yetiştiriliş tarzları da tutumları üzerinde etkili olmaktadır. Çocukların mizacının anne

tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı sayılabilecek etkileri olmadığı belirlenmiştir. Annelerin çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeylerinin de tutumlar üzerinde etkili olduğu ve eğitim konusunda olduğu gibi, bilgi düzeyindeki artışın da yetkin çocuk yetiştirme tutumlarına eğilimi arttırdığı belirlenmiştir. Anne tutumlarında en etkili faktörün anne eğitim düzeyi olduğunu bulmuş, anne eğitim düzeyi arttıkça koruyucu tutumun azaldığını, eşlerin ilişkilerinin olumlu yönde geliştiği sonucuna ulaşmıştır.

Nazlı (1997), araştırmasında, bazı değişkenlere göre aile fonksiyonlarında bir değişiklik olup olmadığını incelemiştir. Veri toplama aracı olarak, Aile Değerlendirme Ölçeği ve Aile Bilgi Formu kullanılmıştır. Ölçek 1996 yılında Muğla ilinde 520 aile üyesine uygulanmıştır. Elde edilen bulgular üzerinde aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız gruplar için iki ortalama arasındaki farkın t testi, tek yönlü varyans analizi sonucu anlamlı olduğunda hangi grupların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğuna bakmak için grup ortalamalarının t testi kullanılmıştır. Annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe tüm aile fonksiyonlarının daha sağlıklı olduğu bulunmuştur.

Tortumluoğlu (1999) annelerin aile kavramını algılaması ve bunun çocuk yetiştirme tutumu üzerine etkisini incelediği araştırmasında evrenini Erzurum Büyükşehir Belediyesi il sınırları içerisinde yaşayan 5-19 yaş grubu çocuğa sahip anneler oluşturmaktadır. Erzurum Büyükşehir Belediyesine bağlı Yenişehir, Dadaşkent, Kazım Karabekir ve Yakutiye belde belediye sınırlarında yer alan sağlık ocaklarından birer tanesi basit rastgele örnekleme yöntemi ile örneğe alınmıştır. Veriler, sosyodemografik özellikleri içeren anket formu, Aile ortamı ve Aile Hayatı Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçekleri kullanılarak toplanmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirmesinde korelasyon, varyans analizi ve t testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre annelerin eğitim düzeyleri düşük, çoğunlukla ev hanımı ve 30-41 yaş grubunda olduğu saptanmıştır. Eşlerinin ise çoğunluğunu lise mezunu olanlar ve serbest çalışanlar oluşturmaktadır. Anne ve babaların eğitim durumları yükseldikçe annelerin

aile ortamını daha az denetim ve daha fazla aşırı annelik tutumu içinde algıladıkları saptanmıştır.

Ergün (2003), Metin Sabancı Spastik Çocuklar, Gençler Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, fizyoterapi ve eğitim programlarına Cerebral Palsy’li çocuklarını getiren annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirmek amacıyla, araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırmanın evrenini ve örneklemini, Metin Sabancı Spastik Çocuklar, Gençler Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, haftalık fizyoterapi ve eğitim programlarına Cerebral Palsy’li çocuklarını getiren 146 anne oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında “Bilgi Formu” ve “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği” (PARI), kullanılmıştır. Verilerin değerlendirmesinde, Student’s t testi, ANOVA, Kruskal-Wallis one way ANOVA ve Bonferroni testi teknikleri kullanılmıştır. Sonuç olarak, annelerin aldığı puanlar arkadaşlık, eşitlik, paylaşma boyutunda (AEPB) en yüksekken, bunu sırayla aşırı kontrollü anne boyutu (AKAB), karı-koca geçimsizliğinin çocuk yetiştirme rolünü destekleme boyutu (KKGB), baskı ve disiplin boyutu (BDB) takip etmektedir. En düşük puanlar ev kadınlığı rolünü reddetme boyutunda (EKRRB) alınmıştır. Annelerin öğrenim durumu, annelerin çocukların yetiştirilmesi ve bakımı ile ilgili eşi ile arasında sorun yaşama durumu ve annelerin çocuk yetiştirme hakkındaki bilgilerini edindikleri kaynak ile PARI’nin alt boyutları arasında anlamlı farklıklar saptanmıştır. Annelerin öğrenim durumu ile aşırı kontrollü anne alt boyutu, arkadaşlık, eşitlik, paylaşma alt boyutu ve baskı ve disiplin alt boyutunda öğrenim durumlarına göre ileri derecede anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Okul eğitimi almamış olan annelerin daha kontrolcü ve baskıcı olduğu; öğrenim düzeyi arttıkça bunun azaldığı, annelerin çocuklarına daha az baskı uyguladıkları görülmüştür. Bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Tablo 20. Baba Öğrenim Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Baba Öğrenim	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. İlkokul	39	2,520	0,374	4 695	11,006	0,000	1-5*
	2. Ortaokul	55	2,555	0,378				2-4*
	3. Lise	218	2,455	0,356				2-5*
	4. Yüksekokul	268	2,360	0,416				3-4*
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	2,230	0,349				3-5*
Aşırı Koruyucu Annelik	1. İlkokul	39	2,785	0,520	4 695	17,637	0,000	4-5*
	2. Ortaokul	55	2,819	0,519				1-4*
	3. Lise	218	2,702	0,482				1-5*
	4. Yüksekokul	268	2,484	0,557				2-4*
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	2,310	0,502				2-5*
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. İlkokul	39	3,132	0,371	4 695	2,869	0,022	3-4*
	2. Ortaokul	55	3,053	0,328				3-5*
	3. Lise	218	3,068	0,370				
	4. Yüksekokul	268	3,089	0,374				
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	3,198	0,369				
Ev Kadınlığını Reddetme	1. İlkokul	39	2,176	0,479	4 695	1,855	0,117	
	2. Ortaokul	55	2,207	0,525				
	3. Lise	218	2,131	0,481				
	4. Yüksekokul	268	2,125	0,545				
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	2,013	0,484				
Karı - Koca Geçimsizliği	1. İlkokul	39	2,374	0,694	4 695	4,786	0,001	1-5*
	2. Ortaokul	55	2,326	0,667				2-5*
	3. Lise	218	2,198	0,656				3-5*
	4. Yüksekokul	268	2,093	0,617				
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	1,995	0,642				
Baskı ve Disiplin	1. İlkokul	39	2,255	0,527	4 695	11,280	0,000	1-5*
	2. Ortaokul	55	2,376	0,586				2-4*
	3. Lise	218	2,226	0,520				2-5*
	4. Yüksekokul	268	2,113	0,614				3-5*
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	1,868	0,509				4-5*

*P<0,05

Tablo 20 incelendiğinde babanın ilkök, ortaok, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Aşırı Koruyucu Annelik”, “Demokratik Tutum ve Eşitlik

Tanıma”, “Karı – Koca Geçimsizliği” ve “Baskı ve Disiplin” boyutlarına verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; babanın ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,520$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,230$) arasında, babanın ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,555$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,360$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,230$) arasında, babanın lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,455$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,360$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,230$) arasında, babanın yüksekokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,360$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,230$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın ortaokul mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,555$), en düşük ortalama babanın yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,230$).

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,785$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,484$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,310$) arasında, babanın ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,819$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,484$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,310$) arasında, babanın lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,702$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,484$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,310$) arasında, babanın yüksekokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,484$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,310$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın ortaokul mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,819$), en düşük ortalama babanın yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,310$).

Eğitim seviyesinin yükselmesiyle beraber aşırı koruyuculuk boyutunda azalma olduğu düşünülmektedir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=3,068$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=3,198$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=3,198$), en düşük ortalama babanın ortaokul mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=3,053$).

Eğitim seviyesinin yükselmesiyle beraber demokratik tutumun arttığı araştırma bulgumuz tarafından desteklenmektedir.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babanın ilkokul mezunu olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,176$), babanın ortaokul mezunu olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,207$), babanın lise mezunu olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,131$), babanın yüksekokul mezunu olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,125$), babanın yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,013$)’tür.

“Karı – Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,374$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,995$) arasında, babanın ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,326$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,995$) arasında, babanın lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,198$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,995$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın ilkokul mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,374$), en düşük ortalama babanın yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=1,995$).

Eğitim seviyesi düştükçe karı-koca geçimsizliğinin arttığı araştırmamız tarafından desteklenmektedir.

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın ilkokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,255$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,868$) arasında, babanın ortaokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,376$) ile yüksekokul mezunu olduğu ($\bar{X}=2,113$) ve yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,868$) arasında, babanın lise mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,226$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,868$) arasında, babanın yüksekokul mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=2,113$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu aileler ($\bar{X}=1,868$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın ortaokul mezunu olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,376$), en düşük ortalama babanın yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=1,868$).

Şendoğdu (2000), anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının anne babalarını algılamaları ile anne-babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 150 çocuk (80 kız, 70 erkek) örneklem olarak alınmıştır. Örneklem alt, orta ve üste sosyo ekonomik düzeydeki üç okuldan 50 şer çocuk olarak seçilmiştir. Veri toplamada, PARI, Bilgi Formu ve Aile Tutumları Testi kullanılmıştır. Anne ve babanın eğitim düzeyi arttıkça aşırı koruyuculuk düzeyinde azalma olduğu saptanmıştır. Aşırı koruyucu annelik boyutu ile babanın eğitim düzeyi arasındaki ilişki önemli bulunmuştur. Anne babaların eğitim düzeyleri düştükçe daha fazla baskı- disiplin uyguladıkları görülmüştür.

Çağatay (2003) araştırmasında alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 6,9,12 yaş grubu çocuklarına uygulanan fiziksel cezanın anne baba tutumlarını algılamalarını ve çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Araştırmanın evrenini Ankara ili merkez ilçelerindeki resmi ilköğretim ve anasınıflarına devam eden 6,9,12 yaş çocukları ile anne babaları oluşturmaktadır. Örneklemi oluşturmak için her ilçede alt ve üst sosyo ekonomik düzeyi temsil eden okullardan random yöntemi ile belirlenen 196 çocuk ve anne babaları katılmıştır. Araştırmaya alınan çocuklara Kişisel Bilgi Formu,

Jackson Aile Tutumları Testi, Fiziksel Ceza Ölçeği; anne ve babalara ise Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği uygulanmıştır. Veriler SPSS programı kullanılarak elde edilmiştir. Çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin, anne babanın eğitim durumunun, sosyo-ekonomik düzeyinin, çocuk sayısının, fiziksel ceza almalarında bütünüyle etkili olduğu saptanmıştır. Anne baba tarafından fiziksel ceza uygulanması çocukların anne baba tutumlarını algılamalarını etkilediği tespit edilmiştir.

Poyraz ve Özyürek (2005), okul öncesi 5-6 yaş çocukların problem davranışları ve ebeveynlerin disiplin yöntemlerini inceledikleri çalışmada araştırmanın evrenini Karabük ili Safranbolu ilçesinde, anaokulu veya ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Küme yöntemi ile şehirde bulunan bir anaokulu ve rastgele seçilen iki ilkokul bünyesinde bulunan ana sınıfı öğrenci velilerinden 66'sı örneklem olarak alınmıştır. Örneklem, 2002-2003 öğretim yılı itibarıyla Safranbolu şehir merkezinde okul öncesi eğitim kurumuna kayıtlı toplam çocuk sayısı (n=194) dikkate alındığında evrenin yaklaşık %34'ünü oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak 24 soruluk anket, sınıf öğretmenleriyle görüşülerek öğrenci velilerine dağıtılmıştır. Ana sınıfına devam eden çocukların ebeveynlerinden 56, anaokuluna devam eden çocukların ebeveynlerinden 30 anket geri alınmış, hata payını azaltmak amacıyla 36 ana sınıfı ve 30 anaokulu öğrencisinin ebeveynlerinin anket bulguları değerlendirmeye alınmıştır. Ankete katılan ebeveynlerin %57,57'si çocuklarına karşı tutumlarını demokratik olarak belirtmişlerdir. Eğitim düzeyi arttıkça demokratik davranma oranın da arttığı görülmüştür. Bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Eşlerin eğitim seviyesi yükseldikçe, annelerin çocuklarına sergiledikleri tutum da olumlu yönde etkilemektedir. Babaların eğitim seviyesi düştükçe, annelerin aşırı koruyucu annelik demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığını reddetme, karı koca geçimsizliği ve baskı ve disiplin boyutlarında ortalamaların yükseldiği görülmektedir. Eğitim seviyesinin düşüklüğünün çocuklara sergilenen tutumları da olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 21. Anne Yaş Grubuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Anne Yaş	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. 30 ve altı	193	2,420	0,386	3 696	1,200	0,309	
	2. 31-35 arası	252	2,404	0,390				
	3. 36-40 arası	174	2,348	0,392				
	4. 41 ve üstü	81	2,374	0,416				
Aşırı Koruyucu Annelik	1. 30 ve altı	193	2,650	0,515	3 696	4,452	0,004	1-3* 2-3*
	2. 31-35 arası	252	2,587	0,528				
	3. 36-40 arası	174	2,449	0,575				
	4. 41 ve üstü	81	2,545	0,563				
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. 30 ve altı	193	3,110	0,384	3 696	3,709	0,011	1-4* 2-4*
	2. 31-35 arası	252	3,135	0,342				
	3. 36-40 arası	174	3,097	0,385				
	4. 41 ve üstü	81	2,979	0,372				
Ev Kadınlığını Reddetme	1. 30 ve altı	193	2,071	0,504	3 696	0,767	0,513	
	2. 31-35 arası	252	2,143	0,504				
	3. 36-40 arası	174	2,132	0,525				
	4. 41 ve üstü	81	2,115	0,522				
Karı - Koca Geçimsizliği	1. 30 ve altı	193	2,074	0,644	3 696	1,085	0,355	
	2. 31-35 arası	252	2,167	0,655				
	3. 36-40 arası	174	2,158	0,651				
	4. 41 ve üstü	81	2,200	0,634				
Baskı ve Disiplin	1. 30 ve altı	193	2,216	0,537	3 696	2,090	0,100	
	2. 31-35 arası	252	2,114	0,588				
	3. 36-40 arası	174	2,072	0,581				
	4. 41 ve üstü	81	2,140	0,622				

*P<0,05

Tablo 21 incelendiğinde annenin 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Aşırı Koruyucu Annelik” ve “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutlarına verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; annenin 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annenin 30 yaş ve

altında olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,420$), annenin 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,404$), annenin 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,348$), annenin 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,374$)'tür.

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin 30 yaş ve altında olduğu aileler ($\bar{X}=2,650$) ile 36-40 yaş grubunda olduğu aileler ($\bar{X}=2,449$) arasında, annenin 31-35 yaş grubunda olduğu aileler ($\bar{X}=2,587$) ile 36-40 yaş grubunda olduğu aileler ($\bar{X}=2,449$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin 30 yaş ve altında olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,650$), en düşük ortalama annenin 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,449$).

30 yaş ve altındaki annelerin genç yaşta anne olmalarından dolayı tecrübelerinin azlığından çocuklarına karşı daha koruyucu oldukları düşünülmektedir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin 30 yaş ve altında olduğu aileler ($\bar{X}=3,110$) ile 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler ($\bar{X}=2,979$) arasında, annenin 31-35 yaş grubunda olduğu aileler ($\bar{X}=3,135$) ile 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler ($\bar{X}=2,979$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerde ($\bar{X}=3,135$), en düşük ortalama annenin 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,979$).

Annenin yaşıyla çocuğun yaşı arasındaki fark büyüdükçe, demokratik davranma oranının azaldığı bulunmuştur. Bunun sebebinin yaşla beraber iletişim kalitesinin azalması olduğu düşünülmektedir.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annenin 30 yaş ve altında olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,071$), annenin 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması

($\bar{X}=2,143$), annenin 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,132$), annenin 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,115$)'tir.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annenin 30 yaş ve altında olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,074$), annenin 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,167$), annenin 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,158$), annenin 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,200$)’dür.

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annenin 30 yaş ve altında olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,216$), annenin 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,114$), annenin 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,072$), annenin 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,140$)’dır.

Özyürek, (2004) Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların, çocuklarına karşı tutumlarının yerleşim birimi ve demografik özelliklere göre oluşan farklılıkları incelenmiştir. Örneklem, 2000 Yılı D.İ.E. Karabük ili 5-6 yaş nüfusu bilgileri dikkate alınarak ve rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Kırsalda yaşayan 117 ve kentte yaşayan 264 olmak üzere 5-6 yaş grubu çocuğa sahip 381 anne baba araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada Aile Bilgi Formu ve anne-baba tutumlarını belirlemek için PARI kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki farklılıkları belirlemek için çift boyutlu ve çift yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Anne babaların çocuklarına karşı tutumları, yaşanan bölgenin kırsal bölge veya kent olmasına göre anlamlı farklılıklar göstermiştir. Kırsal bölgedeki anne ve babaların kentsel bölgedeki anne ve babalara göre daha koruyucu ve daha katı disiplin tutumlarını benimsedikleri belirlenmiştir. Genel olarak kırsal ve kentte yaşayan annelerin babalara göre daha

demokratik tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Anne PARI puanları ile annelerin yaşları arasında ve anne yaşı ve yerleşim biriminin ortak etkisine göre anlamlı bir fark yoktur. Bu da anne tutumlarının annelerin yaşından etkilenmediğini göstermektedir. Anne yaşı ve PARI'nın her üç alt boyutunda annelerin aldıkları puanlar arasındaki fark anlamsızdır ve annenin aşırı koruyuculuk, demokratik/eşitlik ve katı/sert tutumlarının anne yaşından etkilenmediği görülmektedir. Bu bulgu araştırmamızı desteklememektedir.

Ocakcı, Ayyıldız, Kulakçı (2006) araştırmasında, Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin sosyoekonomik düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları üzerine etkisini incelemiştir. Araştırmanın evrenini Zonguldak İlinde yaşayan, 0-6 yaş çocuğu olan anneler oluşturmaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsünün 2000 yılı verilerine göre Zonguldak İli 0-6 yaş çocuk nüfusu 66.760 dır. Örneklem sayısı %95 güven aralığında, prevelans bilinmediği durumlarda kullanılan formülle 382 olarak bulunmuştur. Örneklem %10'u (38 birey) yedek olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemine, Zonguldak Belediyesi'nden alınan veriler doğrultusunda, Zonguldak İl merkezinde bulunan ekonomik, sosyokültürel özellikler ve gelişmişlik düzeyine göre farklı özelliklere sahip semtlerinden olan Dilaver düşük, Terakki orta, ve Bahçelievler üst sosyo-ekonomik düzeyi temsil edecek şekilde tabakalanarak örnekleme alınmıştır. Sosyoekonomik düzeylere göre seçilen mahallelerdeki sokaklar küme kabul edilerek Bahçelievler Mahallesinden 4, Terakki Mahallesinden 5, Dilaver Mahallesinden 7 küme çalışmaya alınmıştır. Veriler anket formu ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından ilgili literatür incelenerek hazırlanan anketin birinci bölümü; demografik bilgiler ve annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyebilecek etkenleri içeren sorulardan oluşmaktadır. Aile Yaşamı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği-Parental Attitude Research Instrument (PARI) kullanılmıştır. Örneklem dışında kalan, 0-6 yaş çocuğu olan 40 annenin evine gidilerek yüz yüze görüşme yöntemiyle anket formunun ön uygulaması yapılmıştır. Katılımcılara ait değişkenlerin PARI tutum ölçeğinin alt boyutlarına göre gruplararası anlamlılık düzeylerine baktığımızda; annelerin yaşı küçüldükçe koruyucu, ev kadınlığını

reddedici ve otoriter tutum puan ortalamaları artmaktadır. Bu sonuç, araştırma bulgularımızı desteklemektedir.

Araştırmamızda fark çıkan grupları incelediğimizde, genç annelerin, ileri yaşlardaki annelere göre, çocuklarına aşırı koruyucu davrandıkları görülmektedir. Aynı zamanda daha genç yaştaki annelerin, daha ileri yaştaki annelere göre daha demokratik tutum içinde oldukları görülmektedir. Genç yaştaki annelerin yeterli deneyimleri olmadığı için çocuk yetiştirme konusunda daha çok kaygılı bu duyguyla aşırı koruyucu davrandıkları, aynı zamanda günümüzün şartlarında çocuklarına sağlıklı gelişim imkanı sağlayabilmek için daha demokrat tutum sergiledikleri düşünülmektedir.

Tablo 22. Baba Yaş Grubuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Baba Yaş	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. 30 ve altı	66	2,433	0,413	3 696	0,804	0,492	
	2. 31-35 arası	182	2,357	0,371				
	3. 36-40 arası	243	2,393	0,388				
	4. 41 ve üstü	209	2,406	0,409				
Aşırı Koruyucu Annelik	1. 30 ve altı	66	2,634	0,549	3 696	0,917	0,432	
	2. 31-35 arası	182	2,600	0,490				
	3. 36-40 arası	243	2,534	0,565				
	4. 41 ve üstü	209	2,550	0,563				
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. 30 ve altı	66	3,122	0,413	3 696	2,210	0,086	
	2. 31-35 arası	182	3,096	0,380				
	3. 36-40 arası	243	3,140	0,339				
	4. 41 ve üstü	209	3,052	0,379				
Ev Kadınlığını Reddetme	1. 30 ve altı	66	2,093	0,527	3 696	2,706	0,044	2-4*
	2. 31-35 arası	182	2,030	0,488				
	3. 36-40 arası	243	2,147	0,484				
	4. 41 ve üstü	209	2,165	0,550				
Karı - Koca Geçimsizliği	1. 30 ve altı	66	2,125	0,618	3 696	2,654	0,048	2-4*
	2. 31-35 arası	182	2,043	0,653				
	3. 36-40 arası	243	2,150	0,644				
	4. 41 ve üstü	209	2,227	0,652				
Baskı ve Disiplin	1. 30 ve altı	66	2,232	0,560	3 696	1,310	0,270	
	2. 31-35 arası	182	2,082	0,535				
	3. 36-40 arası	243	2,124	0,588				
	4. 41 ve üstü	209	2,162	0,606				

*P<0,05

Tablo 22 incelendiğinde babanın 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Ev Kadınlığını Reddetme” ve “Karı - Koca Geçimsizliği” boyutlarına verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

Fark çıkan grupları incelediğimizde, babanın yaşının ilerlemesiyle birlikte, annelerin ev kadınlığını reddetme ve karı-koca geçimsizliği boyutlarında ortalamalarının

yüksek çıktığını görmekteyiz. Babaların yaşının büyük olması anneleri sergiledikleri tutum yönünden olumsuz etkilemektedir. Bunu yaşla beraber babaların çocuklarına olan ilgisinin azalması ve annelerin sorumlulukları tek başına almaları sebebiyle, tükenmişlik hissetmesiyle açıklayabiliriz.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; babanın 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babanın 30 yaş ve altında olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,433$), babanın 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,357$), babanın 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,393$), babanın 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,406$)’dır.

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babanın 30 yaş ve altında olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,634$), babanın 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,600$), babanın 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,534$), babanın 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,550$)’dir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babanın 30 yaş ve altında olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,122$), babanın 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,096$), babanın 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,140$), babanın 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,052$)’dir.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin 31-35 yaş grubunda olduğu aileler ($\bar{X}=2,030$) ile 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler ($\bar{X}=2,165$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin 41

yaş ve üzerinde olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,165$), en düşük ortalama annenin 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,030$).

Babanın yaşının artmasıyla, annenin ev kadınlığını reddettiği bulunmuştur.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin 31-35 yaş grubunda olduğu aileler ($\bar{X}=2,043$) ile 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler ($\bar{X}=2,227$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,227$), en düşük ortalama annenin 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,043$).

Babanın yaşının ileri olmasının, karı koca geçimsizliğini arttırdığı bulunmuştur.

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babanın 30 yaş ve altında olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,232$), babanın 31-35 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,082$), babanın 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,124$), babanın 41 yaş ve üzerinde olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,162$)’dir.

Tablo 23. Anne Meslek Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne Meslek	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P	
TOPLAM	1. Ev Hanımı	368	2,475	0,351	4 695	23,617	0,000	1-4*
	2. İşçi	27	2,615	0,353				1-5*
	3. Memur	98	2,446	0,430				2-4*
	4. Profesyonel	177	2,198	0,369				2-5*
	5. Serbest	30	2,130	0,384				3-4*
Aşırı Koruyucu Annelik	1. Ev Hanımı	368	2,714	0,489	4 695	31,336	0,000	3-5*
	2. İşçi	27	2,803	0,373				1-4*
	3. Memur	98	2,627	0,542				1-5*
	4. Profesyonel	177	2,240	0,525				2-4*
	5. Serbest	30	2,252	0,500				2-5*
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. Ev Hanımı	368	3,086	0,362	4 695	1,762	0,135	3-4*
	2. İşçi	27	3,012	0,355				1-4*
	3. Memur	98	3,083	0,363				1-5*
	4. Profesyonel	177	3,160	0,391				2-4*
	5. Serbest	30	3,070	0,362				2-5*
Ev Kadınlığını Reddetme	1. Ev Hanımı	368	2,147	0,493	4 695	4,688	0,001	2-4*
	2. İşçi	27	2,346	0,545				2-5*
	3. Memur	98	2,171	0,580				
	4. Profesyonel	177	2,024	0,471				
	5. Serbest	30	1,912	0,570				
Karı - Koca Geçimsizliği	1. Ev Hanımı	368	2,203	0,650	4 695	6,075	0,000	1-4*
	2. İşçi	27	2,337	0,616				2-4*
	3. Memur	98	2,239	0,617				3-4*
	4. Profesyonel	177	1,974	0,634				
	5. Serbest	30	1,910	0,631				
Baskı ve Disiplin	1. Ev Hanımı	368	2,261	0,513	4 695	26,474	0,000	1-4*
	2. İşçi	27	2,526	0,576				1-5*
	3. Memur	98	2,210	0,663				2-4*
	4. Profesyonel	177	1,837	0,527				2-5*
	5. Serbest	30	1,741	0,447				3-4*

*P<0,05

Tablo 23 incelendiğinde annenin ev hanımı, işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olduğu aileler arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Aşırı Koruyucu Annelik”, “Ev Kadınlığını Reddetme”, “Karı –

Koca Geçimsizliği” ve “Baskı ve Disiplin” boyutlarına verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

Profesyonel meslek sahibi annelerin, ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az aşırı koruyucu olduğu, serbest meslek sahibi annelerinde ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az aşırı koruyucu olduğu, serbest meslek sahibi annelerinde ev hanımı işçi ve memurlara göre daha az aşırı koruyucu olduğu, işçilerin profesyonel ve serbest mesleğe göre ev kadınlığını daha çok reddettiği, profesyonel meslek sahibi annelerin ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az baskı ve disipline edici olduğu, serbest meslekte çalışan annelerin ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az baskı ve disipline edici olduğu bulunmuştur. Ev hanımı annelerin sürekli çocuklarıyla olmasının aşırı koruyuculuğu, profesyonel mesleklerde çalışan annelere göre artırdığı söylenebilir. Ev kadınlığını reddetme profesyonel meslek sahibi annelerde en düşük çıkmaktadır. Bu durum annelerin eğitim düzeyi ile ve çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmek istemeleriyle açıklanabilir. Karı koca geçimsizliği, en az serbest meslek ve profesyonel meslek sahibi annelerde görülmektedir. Ev hanımı işçi ve memurlarda ise daha fazla gözlenmektedir. Baskı ve disiplin en az profesyonel ve serbest meslekte görülmekte, en fazla ev hanımı ve memurlarda gözlenmektedir. Bu sonuçlar annenin çalışıp çalışmama ve eğitim seviyesi ile açıklanabilir. Tablo 19’da görüldüğü gibi, eğitim seviyesinin yükselmesi annelerin tutumlarını olumlu yönde etkilenmektedir. Ayrıca çalışmayan annelerin genel anlamda daha olumsuz tutumlar sergilediği de araştırma bulgularında görülmektedir. Annelerin çalışmasının çocuklarıyla daha uyumlu ilişkiler kurmayı kolaylaştırdığı diğer araştırma bulgularıyla da desteklenmektedir.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; annenin ev hanımı olduğu aileler ($\bar{X}=2,475$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=2,198$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,130$) arasında, annenin işçi olduğu aileler ($\bar{X}=2,615$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=2,198$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,130$) arasında, annenin memur olduğu aileler

($\bar{X}=2,446$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=2,198$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,130$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin işçi olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,615$), en düşük ortalama annenin serbest meslek sahibi olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,130$).

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin ev hanımı olduğu aileler ($\bar{X}=2,714$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=2,240$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,252$) arasında, annenin işçi olduğu aileler ($\bar{X}=2,803$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=2,240$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,252$) arasında, annenin memur olduğu aileler ($\bar{X}=2,627$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=2,240$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,252$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin işçi olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,803$), en düşük ortalama annenin profesyonel meslek sahibi olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,240$).

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin ev hanımı, işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annenin ev hanımı olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,086$), annenin işçi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,012$), annenin memur olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,083$), annenin profesyonel meslek sahibi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,160$), annenin serbest meslek sahibi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=3,070$)’dır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin işçi olduğu aileler ($\bar{X}=2,346$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=2,024$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=1,912$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin işçi olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,346$), en düşük ortalama annenin serbest meslek sahibi olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=1,912$).

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin ev hanımı olduğu aileler ($\bar{X}=2,203$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=1,974$) arasında, annenin işçi olduğu aileler ($\bar{X}=2,337$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=1,974$) arasında, annenin memur olduğu aileler ($\bar{X}=2,239$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=1,974$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin işçi olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,337$), en düşük ortalama annenin serbest meslek sahibi olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=1,910$).

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annenin ev hanımı olduğu aileler ($\bar{X}=2,261$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=1,837$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=1,741$) arasında, annenin işçi olduğu aileler ($\bar{X}=2,526$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=1,837$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=1,741$) arasında, annenin memur olduğu aileler ($\bar{X}=2,210$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu ($\bar{X}=1,837$) ve serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=1,741$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin işçi olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,526$), en düşük ortalama annenin serbest meslek sahibi olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=1,741$).

Özeri (1994) annenin çocuk yetiştirme tutumlarının çocuğun suça yönelik adalet gelişimi ve göreve yönelik adalet gelişimini etkileyip etkilemediğini belirlemek amaçlanmıştır. Veriler, İstanbul ili içinde yaşayan 0;5-5;12 yaşında çocuğa sahip rastgele örnekleme yoluyla seçilmiş 100 anneye aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği (PARI), bu annelerin 5 yaşındaki çocuklarına ise Piaget’nin yapmış olduğu araştırmadan yola çıkılarak oluşturulan suça yönelik adalet ölçeği ile göreve yönelik adalet ölçeği kullanılmıştır. Annelerin tutumları ve çocuktaki suça ve göreve yönelik adalet gelişimlerinden elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirilmiş ve anne tutumları ile adalet gelişimleri arasında ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan annelerde, en fazla demokratik tutumun olduğu belirlenmiştir. Çocukların suça yönelik adalet gelişiminde tazmin etme adaletinin, göreve yönelik

adalet gelişiminde ise itaat adaletini belirgin olduğu belirlenmiştir. Anne tutumlarında, annenin çalışıp çalışmamasına göre farklılaşma görülmesine rağmen bu farklılaşmanın anlamı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Çalışmayan annelerin, çocuklarına çalışan annelere oranla daha fazla koruyucu tutum uyguladıkları görülmüştür. (çalışan anne: %7.69 çalışmayan anne: %29.07) Bunun yanında çalışan annelerin, çocuklarına çalışmayanlara göre daha demokratik oldukları bulunmuştur. Bu sonuç araştırma bulgularımızı büyük oranda desteklemektedir.

Tablo 24. Baba Meslek Durumuna Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Baba Meslek	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. İşçi	106	2,493	0,362	3 696	8,294	0,000	1-3* 3-4*
	2. Memur	110	2,384	0,395				
	3. Profesyonel	343	2,326	0,387				
	4. Serbest	141	2,481	0,395				
Aşırı Koruyucu Annelik	1. İşçi	106	2,754	0,500	3 696	13,398	0,000	1-3* 3-4*
	2. Memur	110	2,574	0,525				
	3. Profesyonel	343	2,447	0,537				
	4. Serbest	141	2,704	0,541				
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	1. İşçi	106	3,084	0,350	3 696	3,055	0,028	2-3*
	2. Memur	110	3,014	0,395				
	3. Profesyonel	343	3,134	0,377				
	4. Serbest	141	3,101	0,340				
Ev Kadınlığını Reddetme	1. İşçi	106	2,139	0,484	3 696	1,062	0,365	
	2. Memur	110	2,134	0,554				
	3. Profesyonel	343	2,084	0,514				
	4. Serbest	141	2,168	0,490				
Karı - Koca Geçimsizliği	1. İşçi	106	2,259	0,653	3 696	2,901	0,034	-
	2. Memur	110	2,091	0,615				
	3. Profesyonel	343	2,090	0,643				
	4. Serbest	141	2,225	0,673				
Baskı ve Disiplin	1. İşçi	106	2,277	0,539	3 696	8,087	0,000	1-3* 3-4*
	2. Memur	110	2,149	0,574				
	3. Profesyonel	343	2,034	0,575				
	4. Serbest	141	2,261	0,574				

*P<0,05

Tablo 24 incelendiğinde babanın işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olduğu aileler arasında “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğindeki “Aşırı Koruyucu Annelik”, “Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma”, “Karı – Koca Geçimsizliği” ve “Baskı ve Disiplin” boyutlarına verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; babanın işçi olduğu aileler ($\bar{X}=2,493$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,326$) arasında, babanın profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,326$) ile serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,481$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın işçi olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,493$), en düşük ortalama babanın profesyonel meslek sahibi olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,326$).

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın işçi olduğu aileler ($\bar{X}=2,754$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,447$) arasında, babanın profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,447$) ile serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,704$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın işçi olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,754$), en düşük ortalama babanın profesyonel meslek sahibi olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,447$).

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın memur olduğu aileler ($\bar{X}=3,014$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=3,134$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın profesyonel meslek sahibi olduğu ailelerde ($\bar{X}=3,134$), en düşük ortalama babanın memur olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=3,014$).

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olduğu aileler arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babanın işçi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,139$),

babanın memur olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,134$), babanın profesyonel meslek sahibi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,084$), babanın serbest meslek sahibi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,168$)’dir.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ikili karşılaştırmalar sonucunda farklılık bulunamamıştır. Babanın işçi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,259$), babanın memur olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,091$), babanın profesyonel meslek sahibi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,090$), babanın serbest meslek sahibi olduğu ailelerin ortalaması ($\bar{X}=2,225$)’tir.

“Baskı ve Disiplin” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babanın işçi olduğu aileler ($\bar{X}=2,277$) ile profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,034$) arasında, babanın profesyonel meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,034$) ile serbest meslek sahibi olduğu aileler ($\bar{X}=2,261$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın işçi olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,277$), en düşük ortalama babanın profesyonel meslek sahibi olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,034$).

Berber (1990) sosyo-ekonomik faktörlerin, ana-baba tutumlarının ve öğrencilerin özlük niteliklerinin, okul başarılarına etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 1989-1990 öğretim yılında Konya il merkezinde tesadüfi olarak seçilen genel liselerden; Gazi, Karatay ve 60.Yıl liselerinin son sınıflarındaki 246 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, öğrencilerin okul başarıları, okul idarelerinden alınan lise I ve lise II not ortalaması, Ana-baba tutumları, Ana-baba tutum Ölçeği ile öğrenciler ve aileleri ile ilgili bazı özlük bilgileri ise bilgi formu ile toplanmıştır. Önem kontrolleri değişken sayısına göre F veya t testi ile yapılmıştır. Ana-baba tutumunun, demokratik ve otoriter olması ile okul başarısı arasında yapılan karşılaştırmada, herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Anne mesleği çocukların okul başarısını önemli düzeyde etkilemezken, baba mesleği çocukların okul başarısını etkilemektedir. Uygulanan T testi sonucunda ana tutumunun

demokratik ve otoriter olması başarı puanının anlamlı seviyede yüksek veya düşük olmadığını göstermektedir.

İşçilerin profesyonel mesleklere göre, serbest meslektekilerin de profesyonel mesleğe göre daha aşırı koruyucu olduğu, profesyonel meslekteki annelerin memurlara göre daha demokratik tutum sergiledikleri, işçilerin profesyonel mesleğe göre, serbest mesleğin de profesyonel mesleğe göre daha baskıcı ve disipline edici olduğu bulunmuştur. Tablo 20’de görüldüğü gibi, eğitim seviyesi yükseldikçe olumlu tutumların geliştiği araştırmamız bulguları tarafından da desteklenmektedir.

5.3. Çocukların Sosyal Uyum ve Becerilerine İlişkin Bulgular

Tablo 25. Okul Türüne Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları

Boyutlar	Okul Türü	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
TOPLAM	1. Özel	330	2,241	0,173	641	3,790	0,000*
	2. Devlet	370	2,195	0,143			
Sosyal Uyum	1. Özel	330	2,531	0,274	645	-0,299	0,765
	2. Devlet	370	2,537	0,229			
Sosyal Uyumsuzluk	1. Özel	330	1,963	0,253	636	5,971	0,000*
	2. Devlet	370	1,858	0,206			
Sınırlı Sosyal Uyum	1. Özel	330	1,924	0,325	698	3,375	0,001*
	2. Devlet	370	1,842	0,316			

*P<0,05

Tablo 25 incelendiğinde özel okula giden çocuklar ve devlet okuluna giden çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki “Sosyal Uyumsuzluk” ve “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutlarına verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; özel okula giden çocuklar ($\bar{X}=2,241$) ile devlet okuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,195$) arasında anlamlı fark

olduğu görülmektedir. Özel okula giden çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,241$), devlet okuluna giden çocukların ortalamasından ($\bar{X}=2,195$) daha yüksektir.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; özel okula giden çocuklar ($\bar{X}=2,531$) ile devlet okuluna giden çocuklar ($\bar{X}=2,537$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; özel okula giden çocuklar ($\bar{X}=1,963$) ile devlet okuluna giden çocuklar ($\bar{X}=1,858$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Özel okula giden çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,963$), devlet okuluna giden çocukların ortalamasından ($\bar{X}=1,858$) daha yüksektir.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; özel okula giden çocuklar ($\bar{X}=1,924$) ile devlet okuluna giden çocuklar ($\bar{X}=1,842$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Özel okula giden çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,924$), devlet okuluna giden çocukların ortalamasından ($\bar{X}=1,842$) daha yüksektir.

Varlı (1999) araştırmasında özel ve devlet ilköğretim okullarında öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin benlik kavramı düzeyleri arasında fark olup olmadığının belirlenmesi ve benlik kavramını etkileyen değişkenlerin saptanmasını amaçlamıştır. Araştırmada toplam denek sayısı 460 öğrenci olup, araştırmanın verilerini toplamak amacıyla; Piers-Harris Çocuklar İçin geliştirilmiş Benlik Kavramı Ölçeği” , “Ana-Baba Tutum Ölçeği” ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Veri toplama araçları araştırmacı tarafından örnekleme seçilen okullara gidilerek uygulanmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde; t testi, tek yönlü varyans analizi, Scheffe testi, korelasyon testi ve Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların öğrenim gördükleri okulun devlet ya da özel okul olma özelliğine göre benlik kavramı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur.

Atılğan, (2001) , Okul öncesi eğitimi alan ve almayan öğrencilerin, farklı değişkenler açısından sosyal beceri özelliklerinin karşılaştırması yapmıştır. Araştırma tarama modelinde olup, araştırmanın evreni Konya ili sınırları içerisindeki özel ve resmi ilköğretim okullarından oluşmaktadır. Örneklemeye alınan öğrenci sayısı 251’dir. Araştırma verilerinin analizinde t testi, varyans analizi (F) ve korelasyon teknikleri kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyal beceri özelliklerini belirlemede Sosyal Beceri Özellikleri listesinden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin sosyal beceri özellikleri ve bireysel özellikleri arasında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Özel veya resmi ilköğretim okullarına devam etmelerine göre öğrencilerin sosyal beceri özellikleri arasında anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmamızda özel okula giden çocukların sosyal uyumsuzluk yönünden devlet okuluna gidenlere göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğunu görüyoruz. Ayrıca, sınırlı sosyal uyum becerilerinde özel okula giden çocukların ortalaması, devlet okuluna gidenlere göre daha yüksek çıkmıştır. Özel okula giden çocukların ailelerinin, devlet okuluna giden ailelerin çocuklarına göre daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu düşünülmektedir. Özel okula giden çocuklara aileleri tarafından gereğinden fazla imkan verilmesi, çocuğun çoğu konuda hazır konmasına ve daha fazla uyumsuzluk göstermesine sebep olduğu düşünülmektedir.

Tablo 26. Cinsiyete Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları

Boyutlar	Çocuğun Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
TOPLAM	1. Kız	337	2,219	0,152	698	0,274	0,784
	2. Erkek	363	2,215	0,166			
Sosyal Uyum	1. Kız	337	2,553	0,242	698	1,960	0,050
	2. Erkek	363	2,516	0,259			
Sosyal Uyumsuzluk	1. Kız	337	1,890	0,236	698	-1,911	0,056
	2. Erkek	363	1,924	0,234			
Sınırlı Sosyal Uyum	1. Kız	337	1,870	0,328	698	-0,849	0,396
	2. Erkek	363	1,890	0,318			

Tablo 26 incelendiğinde kız çocuklar ve erkek çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki boyutlara verilen cevaplar bakımından farklılık bulunmamaktadır.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=2,219$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=2,215$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=2,553$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=2,516$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=1,890$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=1,924$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; kız çocuklar ($\bar{X}=1,870$) ile erkek çocuklar ($\bar{X}=1,890$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Güçray (1989) araştırmasında, bazı özlük nitelikleri, çocuk yuvasına ilişkin bazı değişkenler ve ana baba ile ana baba yerine geçen bireylerin tutumlarının çocuklar tarafından algılanma biçiminin ailesi yanında ve yuvada kalan 9-10-11 yaş çocuklarının öz-saygı gelişimi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapmıştır. Araştırmanın evrenini, Ankara ve Adana illerinde merkez ve merkeze yakın Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu yuvalarında ve ailelerinin yanında kalan çocuklar oluşturmuştur. Ailelerinin yanında kalan çocuklar yuva çocuklarının devam ettiği ilkokullardan seçilmiştir. Örneklem yuvalarda kalan 242, ailelerinin yanında kalan 341 çocuktan oluşturuldu. Özsaygıyı belirlemek için “Coopersmith Self-Esteem Inventory” kullanılmış, anne babaların ve anne baba yerine geçen kişilerin tutumlarını ölçmek için tutum ölçeği hazırlanmıştır. Yetişkinlerin tutumları hakkında bilgiler doğrudan çocuktan alınmış, ölçekte yetişkin tutumları demokratik”, “otoriter” ve “ilgisiz” olmak üzere üç farklı kategoriye ayrılmıştır Gruplar arası farkın önem kontrolü “t” testi, çok yönlü ve tek yönlü varyans analizi ile yapılmıştır. Sonuç olarak, araştırma bulguları, yuvada

kalmanın çocuğun öz saygısını olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir. Cinsiyet, yaş, kardeş sayısı ve doğum sırası değişkenlerinin ise, öz-saygı üzerinde önemli ayırt edici etkileri olmadığı görülmüştür.

Hawking (1992) sosyal ilişkilerdeki kaliteyi artırmak için bir Sosyal Gelişim Projesi geliştirmiştir. Seattle Bölgesi'nin ilk ve ortaokullarında bağımsız testler ve nesnel standartlar kullanarak, bu programın uygulanmadığı okullarla kıyaslanıp, değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, erkekler daha az saldırgan, kızlar kendine zarar vermeye daha az eğilimli, aileyle ve okulla daha olumlu ilişkiler, uyuşturucuya başlama, daha az suç işleme okuldan uzaklaştırma ve disiplin cezalarında azalma, standart başarı puanlarında artma olduğu görülmüştür.

Gülay (2004) çalışmasında korunmaya muhtaç ve ailesi yanında yaşayan 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini incelemiştir. Araştırmanın örneklem grubunu, 57'si korunmaya muhtaç çocuk ve 57'si ailesi ile yaşayan olmak üzere toplam 114 çocuk oluşturmuştur. Çocukların sosyal becerileri araştırmacı tarafından oluşturulan "6 Yaş Çocukları İçin Sosyal beceri Formu" ile değerlendirilmiştir. Ayrıca çocukların demografik bulgularının yer aldığı " Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Sosyal Beceri Formlarını korunmaya muhtaç çocuklar için grup sorumluları, ailesinin yanında yaşayan çocuklar için ise anaokulu öğretmenleri doldurmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler Ki-Kare, Fisher Kesin Ki-Kare ve Likelihood Ratio Ki-Kare istatistiksel analizleri ile değerlendirilmiştir. Sosyal becerilerin gerçekleştirilme sıklığında genel olarak cinsiyetler arasında farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte, 1 tane beceride (iltifat etme) hem ailesi ile yaşayan hem de korunmaya muhtaç çocuklarda cinsiyet farklılığı görülmüştür. Korunmaya muhtaç çocuklarda 1 tane beceride (yardım isteme) cinsiyetler arasında farklılık ortaya çıkmıştır. Ailesi ile yaşayan çocuklarda ise 9 beceride (konuşmayı başlatma ve sürdürme, dinleme, soru sorma, teşekkür etme, amacına uygun olarak bir işe yoğunlaşma, bağımsız çalışma, küçük gruplarda (2-5 çocuk) çalışma, (ikna etme, uzlaşma) cinsiyet farklılığı tespit edilmiştir. Farklılığın bulunduğu becerilerin

tamamında, kız çocukları erkek çocuklarına göre becerileri daha sık kullanmaktadırlar. Araştırmanın bulguları, çocukların sosyal becerileri kullanma sıklıklarında, aile ile yaşama değişkeninin etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma bulgumuzda çocukların sosyal uyumları cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Ancak diğer araştırmaları incelediğimizde, farklı sonuçlar bir arada bulunmaktadır. Bunun sebebi olarak ailede kız ve erkek çocukların dağılımları ve ailenin cinsiyete göre beklentilerinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 27. Yaşa Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının T Testi Sonuçları

Boyutlar	Çocuğun Yaş Grubu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P
TOPLAM	1. 5 yaş	240	2,223	0,162	698	0,777	0,438
	2. 6 yaş	460	2,214	0,158			
Sosyal Uyum	1. 5 yaş	240	2,527	0,257	698	-0,506	0,613
	2. 6 yaş	460	2,537	0,248			
Sosyal Uyumsuzluk	1. 5 yaş	240	1,933	0,226	698	2,090	0,037*
	2. 6 yaş	460	1,894	0,239			
Sınırlı Sosyal Uyum	1. 5 yaş	240	1,889	0,312	698	0,526	0,599
	2. 6 yaş	460	1,876	0,328			

*P<0,05

Tablo 27 incelendiğinde 5 ve 6 yaşındaki çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki “Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,223$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,214$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,527$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=2,537$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=1,933$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=1,894$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. 5 yaşındaki çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,933$), 6 yaşındaki çocukların ortalamasından ($\bar{X}=1,894$) daha yüksektir.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; 5 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=1,889$) ile 6 yaşındaki çocuklar ($\bar{X}=1,876$) arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Bacanlı ve Erdoğan,(2003) Matson çocuklarda sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması çalışmasıyla, 12-14 yaş grubundaki çocuklarda sosyal beceri düzeyi ile sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet ve yaş arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırmasını 12-14 yaşları arasında, 244 erkek, 282 si kız toplam 526 öğrenciden oluşan bir örneklem üzerinde yapılmıştır. Araştırmada ölçekten alınan toplam puanların cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür. Bulgular cinsiyet ve sosyo ekonomik düzeyin olumlu sosyal davranışlar üzerinde ortak etkiye sahip olduğunu gösterirken, olumsuz sosyal davranışların yaşa göre farklılaştığı gözlenmiştir.

Kapıkıran ve ark (2006) okul öncesi öğrencilerinde sosyal becerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Öğrencilerin sosyal becerileri öğretmenlerin algılarına dayalı olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada kullanılan Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ) farklı sosyal beceri ölçeklerinden yararlanılarak geliştirilmiştir. 343 öğrenci için doldurulmuştur. Öğrencilerin 196'sı kız ve 147'si erkektir. Öğrenciler 4-6 yaşları arasında değişmektedir. Varyans analizi sonuçlarına göre, sosyal beceri, iletişim ve uyum alt boyutlarında yaşlar arasında fark saptanmıştır. Kızların erkeklerden uyum puanlarının daha düşük olduğu kaydedilmiştir. Çocukların sosyal becerileri ilişkin ANOVA sonuçlarına göre, sosyal beceri puanları çocuğun yaşı açısından fark yaratmıştır Farkın kaynağına Tukey LSD ile bakılmıştır. 4 yaşındakilerin sosyal beceri açısından 5 yaşındakilerden ve 6 yaşındakilerden daha düşük sosyal beceriye sahip oldukları kaydedilmiştir. 6 yaş

çocuklarının hem 5 yaş çocuklarından iletişim ve uyum alt boyutlarında, 4 yaş çocuklarında iletişim alt boyutunda daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Çekingenlik alt boyutunda gruplar arasındaki fark anlamlı düzeye ulaşmamıştır. Bu bulgu araştırmamızla benzer sonuçlar göstermektedir.

Araştırmamızda yaştan küçük olması çocuklarda sosyal uyumsuzluk yaratmaktadır. 6 yaşındaki çocuk, 5 yaşında olduğundan daha uyumlu bulunmuştur. Yaştan büyümesiyle beraber çocuklarda sosyal uyumun arttığı araştırmamız tarafından da desteklenmektedir. Bunu yaştan büyümesiyle beraber, çocukların daha sosyal davranışlar sergilemesiyle açıklayabiliriz.

Tablo 28. Kardeş Sayısına Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Çocuğun Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. Tek	251	2,217	0,157	2 697	0,132	0,876	
	2. 1 kardeş	313	2,214	0,152				
	3. 2 ve fazla	136	2,223	0,180				
Sosyal Uyum	1. Tek	251	2,544	0,263	2 697	0,300	0,741	
	2. 1 kardeş	313	2,529	0,239				
	3. 2 ve fazla	136	2,527	0,257				
Sosyal Uyumsuzluk	1. Tek	251	1,894	0,229	2 697	0,700	0,497	
	2. 1 kardeş	313	1,912	0,232				
	3. 2 ve fazla	136	1,922	0,255				
Sınırlı Sosyal Uyum	1. Tek	251	1,876	0,318	2 697	0,879	0,416	
	2. 1 kardeş	313	1,870	0,331				
	3. 2 ve fazla	136	1,913	0,311				

* $P<0,05$

Tablo 28 incelendiğinde tek kardeşi, 1 kardeşi, ve 2 ve fazla kardeşi olan çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki boyutlara verilen cevaplar bakımından farklılık bulunmamaktadır.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; tek kardeşi, 1 kardeşi ve 2 ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Tek kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,217$), 1 kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,214$), 2 ve daha fazla kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,223$)’tür.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; tek kardeşi, 1 kardeşi ve 2 ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Tek kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,544$), 1 kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,529$), 2 ve daha fazla kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,527$)’dir.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; tek kardeşi, 1 kardeşi ve 2 ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Tek kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,894$), 1 kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,912$), 2 ve daha fazla kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,922$)’dir.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; tek kardeşi, 1 kardeşi ve 2 ve daha fazla kardeşi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Tek kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,876$), 1 kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,870$), 2 ve daha fazla kardeşi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,913$)’tür.

Uzmen (2001) araştırmasında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi ile ilgili çalışmada deneysel bir çalışma olan araştırmanın örneklemini H.Ü. Gülveren Anaokulu, H.Ü. Beytepe Anaokulu ve özel bir okul öncesi eğitim kurumu olan Yuva Erken Başarı’ya devam eden altı yaş çocukları arasından seçilen toplam 40 çocuk oluşturmuştur. Öntest ve son testte çocukların yardım etme davranışlarını değerlendirmek amacıyla, içinde kalem, küçük kağıtlar, ataçlar, kalemtraş olan bir kutu yere düşürülmüş ve düşürülenleri toplamak için çocukların yardım edip etmedikleri gözlenmiştir. Paylaşma davranışlarını değerlendirmek için, çocuklara beşer tane çıkartma verildikten sonra, hastanede yatan bir çocuk için istediği sayıda çıkartmayı verebileceği söylenmiş ve paylaştıkları çıkartma sayıları kaydedilmiştir. Çocukların

aileleri ve eğitimcilerine, içeriğinde yardım etme ve paylaşma davranışlarını kapsayan soruların bulunduğu birer soru formu iletilmiştir. Deney ve kontrol grubu çocuklarına dördünün içeriğinde yardım etme, dördünün içeriğinde paylaşma davranışları olan resimli kitaplar okunduktan sonra, hikaye hakkında sorular sorulmuş, tartışmalar yapılmış ve çeşitli etkinlikler uygulanmıştır. Kontrol grubu çocuklarına prososyal davranışlardan farklı konular içeren sekiz kitap okunmuş ve hikayeler hakkında sorular sorulmuştur. Araştırma bulgularına göre, çocukların yardım etme ve paylaşma davranışları üzerinde anne, babaların yaşları, öğrenim düzeyleri, mesleklerinin etkili olmadığı, çocukların kardeş sayıları, doğuş sıraları, okula devam etme sürelerinin yardım etme ve paylaşma davranışları üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır.

Kardeş sayısının çocuğun sosyal uyumunda fark yaratmadığı diğer araştırma bulgusuyla da desteklenmektedir. Ancak sosyal uyum ortalama puanlarına baktığımızda tek çocukların daha yüksek sosyal uyumlarının olduğu bulunmuştur. Bunun sebebi olarak ailelerin tek çocukların sosyal uyumsuz olmaması için bu yönde çocuklarının gelişimine daha çok önem vermeleri ve tek çocuğa daha fazla vakit ayırmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 29. Çocuğun Doğum Sırasına Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Çocuk Sırası	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. İlk	397	2,209	0,156	2 697	1,335	0,264	
	2. Orta	65	2,218	0,181				
	3. Son	238	2,230	0,159				
Sosyal Uyum	1. İlk	397	2,519	0,255	2 697	2,484	0,084	
	2. Orta	65	2,518	0,278				
	3. Son	238	2,563	0,235				
Sosyal Uyumsuzluk	1. İlk	397	1,904	0,235	2 697	0,847	0,429	
	2. Orta	65	1,944	0,291				
	3. Son	238	1,904	0,218				
Sınırlı Sosyal Uyum	1. İlk	397	1,882	0,320	2 697	0,063	0,939	
	2. Orta	65	1,867	0,323				
	3. Son	238	1,882	0,327				

*P<0,05

Tablo 29 incelendiğinde sıra olarak ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki boyutlara verilen cevaplar bakımından farklılık bulunmamaktadır.

Bu durum çocuğun sosyal uyumunda diğer değişkenlerin etkili olduğunu kardeş sayısının artması ya da azalmasının toplumda sergileyeceği sosyal davranışları üzerinde etkili olmadığını düşündürmektedir.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,209$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,218$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,230$)’dur.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,519$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,518$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,563$)’tür.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,904$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,944$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,904$)’tür.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ilk, ortanca ve sonuncu çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. İlk çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,882$), ortanca çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,867$), sonuncu çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,882$)’dir.

Kandemir (1991) araştırmasını, Ankara ilinin alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki semtlerini temsil eden Mamak, Yeşilöz, İncirli, Aydınlikevler, Çankaya ve Ayrancı Liselerinde, üçüncü sınıfa devam eden on yedi yaş grubundaki gençler üzerinde yapmıştır. Araştırmanın örneklemini 60'ı kız, 60'ı erkek olmak üzere her okuldan eşit sayıda alınan toplam 120 genç oluşturmuştur. Araştırmanın amacı, gençlerin kendini kabul düzeylerini ve bu düzeyin sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, aile yapısı, annenin öğrenim düzeyi ve babanın öğrenim düzeyinden etkilenip etkilenmediğidir. Araştırmada örnekleme alınan gençlere “Kendini Kabul Envanteri Lise Formu” ile genç ve ailesi hakkında bazı genel bilgileri içeren “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Gençlerin kendini kabulleri açısından cinsiyetler arasında bir fark görülmezken, kardeş sayısı, doğum sırası, aile yapısı ile annenin ve babanın öğrenim düzeyinin gencin kendini kabulü üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etki yaratmadığı saptanmıştır.

Irmak (1995) araştırmasında, beş altı yaş grubu çocuklarda uyum problemlerinin doğuş sırasıyla ilişkisinin olup olmadığı , eğer varsa doğuş sırasına göre nasıl bir yön gösterdiğini saptamayı amaçlamıştır. Özel ve resmi kurum yuvalarındaki 70 beş, 70 altı yaş grubundan, 70 kız ve 70 erkek çocukla çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan anket çocuğun öğretmeni tarafından doldurulmuştur. Anket formu yardımlaşma, paylaşma, işbirliği, kurallara uyma, kıskançlık, inatçılık, yalan söyleme, saldırganlık, liderlik, küsme, yenilgide başkalarını suçlama, rekabet davranışlarının kontrolü için hazırlanmıştır. Anket formu ile beraber Hacettepe Üniversitesi Uyum Ölçeği ve Anne-Babaların Tutumlarını Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi aldıkları puanların karşılaştırılması şeklinde yapılmıştır. Araştırmaya alınan 6 yaş grubundaki büyük çocukların %66 sında, küçük çocukların %95’ inde, tek çocukların %79 unda uyum problemi saptanmıştır. 5 yaş grubundaki büyük çocukların %100’ünde, küçük çocukların % 65’inde, tek çocukların % 40,5’nde uyum problemi saptanmıştır. Uyum problemleri küçük ve büyük çocuklar yönünde toplanmıştır.

Uz Baş (2003) ilköğretim 4. ve 5.sınıf öğrencilerinin sosyal beceri ve okul uyumları ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 2000,2001 öğretim yılında İzmir ilindeki 6 ayrı ilköğretim okulunun 4. ve 5.sınıflarında öğrenim gören 180’i kız, 185’i erkek toplam 365 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin analizinde, Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği (WMC-SYOUÖ), Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği, Sosyometri Testi ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizinde açıklayıcı faktör analizi, pearson momentler çarpımı korelasyonu, tek yönlü varyans analizi, bonferroni testi, dunnett c testi, t testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin sosyal beceri ve okul uyumları ile depresyon puanları arasında negatif anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal beceri ve okul uyumlarının, sosyo-ekonomik düzeyleri, cinsiyetleri, ebeveyn birliktelik durumu ve kardeş sıralamasına göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Öğrencilerin depresyon düzeylerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ve kardeş sıralamasına göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Öğrencilerin gerek sosyal beceri ve okul uyumları, gerekse depresyon düzeyleri ile akademik başarıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Araştırmamızda çocuğun doğum sırası, sosyal uyumu etkilememektedir. Çocuğun doğum sırasının değişmesini, sosyal uyum puanları yönünden incelediğimizde son çocuklarda daha yüksektir. İlk çocuklarda gözlemlenen uyumsuzlukların farkına varılarak, sonuncu çocukta daha deneyimli olunmasının bu sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 30. Anne Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Anne Eğitim	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. İlkokul	84	2,196	0,150	4 695	1,716	0,145	
	2. Ortaokul	69	2,241	0,145				
	3. Lise	249	2,218	0,168				
	4. Yüksekokul	208	2,228	0,164				
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	2,189	0,141				
Sosyal Uyum	1. İlkokul	84	2,494	0,267	4 695	1,494	0,202	
	2. Ortaokul	69	2,528	0,222				
	3. Lise	249	2,526	0,252				
	4. Yüksekokul	208	2,566	0,239				
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	2,525	0,277				
Sosyal Uyumsuzluk	1. İlkokul	84	1,888	0,214	4 695	1,064	0,373	
	2. Ortaokul	69	1,945	0,215				
	3. Lise	249	1,920	0,253				
	4. Yüksekokul	208	1,900	0,244				
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	1,882	0,190				
Sınırlı Sosyal Uyum	1. İlkokul	84	1,905	0,331	4 695	3,603	0,006	2-5*
	2. Ortaokul	69	1,976	0,299				
	3. Lise	249	1,891	0,330				
	4. Yüksekokul	208	1,865	0,319				
	5. Yük. Lis. ve üstü	90	1,791	0,298				

*P<0,05

Tablo 30 incelendiğinde annesi ilkök, ortaok, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; annesi ilkök, ortaok, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi ilkök mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,196), annesi ortaok mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,241), annesi lise mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,218), annesi yüksekokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,228), annesi yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,189)’dur.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi ilkokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,494$), annesi ortaokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,528$), annesi lise mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,526$), annesi yüksekokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,566$), annesi yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,525$)’tir.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi ilkokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,888$), annesi ortaokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,945$), annesi lise mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,920$), annesi yüksekokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,900$), annesi yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,882$)’dir.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi ortaokul mezunu olan çocuklar ($\bar{X}=1,976$) ile yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar ($\bar{X}=1,791$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin ortaokul mezunu olduğu çocuklarda ($\bar{X}=1,976$), en düşük ortalama annenin yüksek lisans ve üstü mezunu olduğu çocuklardadır ($\bar{X}=1,791$).

Fark çıkan tek grup olan sınırlı sosyal uyum boyutunda, annesi ortaokul mezunu olan çocukların annesi y.lisans ve üstü öğrenim durumu olan annelerin çocuklarına göre daha sınırlı sosyal uyum davranışı sergiledikleri bulunmuştur. Annelerin eğitim seviyesi arttıkça çocukların sosyal uyumları artmakta, düştükçe sınırlı sosyal uyum görülmektedir. Bunun sebebi olarak annenin eğitim düzeyi arttıkça, bilgilerinin ve

becerilerinin artması ve çocuklarının daha az sınırlı sosyal uyum davranışı sergilediği düşünülmektedir.

Topaloğlu Becet (1989) araştırmasında “ demokratik” ve “otoriter” olarak algılanan ana-baba tutumları ile cinsiyet, yaş, okul türü ve bazı sosyo-ekonomik faktörlerin öğrencilerin atılganlık düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 1987- 1988 ders yılında Tavşanlı İlçesi lise ve meslek liselerinden rastgele seçilen 412 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, öğrencilerin atılganlık düzeyleri “Ratrus Atılganlık Envanteri” ile ana-babaların “demokratik” veya “otoriter” tutumları “ Ana Baba Tutum Ölçeği” ile öğrenciler ve aileleri ile ilgili bazı bilgileri ise “Bilgi Formu” ile saptanmıştır. Ana-baba tutumlarına, yaş, cinsiyet, okul türü, doğum yeri, ana-baba öğrenim düzeylerine göre ve ana-baba mesleklerine göre oluşturulan öğrenci gruplarının atılganlık puanlarının ortalamaları karşılaştırılmış, ortalamalar arası farkların önem denetimleri “t testi” ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda anne babaların öğrenim düzeyi arttıkça, öğrencilerin atılganlık düzeyleri yükselmektedir. Öğrencilerin atılganlık düzeyleri cinsiyet, ana baba meslekleri, ailelerin gelir düzeyleri, doğum yerleri, yaşları açısından bir farklılık göstermemektedir. Bu bulgu araştırmamızla benzer sonuçlar göstermektedir.

Mangır ve Kandemir (1993)araştırmasında, gençlerin kendini kabul düzeylerini ve bu düzeyin sosyo ekonomik düzey, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, aile yapısı, annenin öğrenim düzeyi ve babanın öğrenim düzeyinden etkilenip etkilenmediğini incelemektedir. Araştırma, Ankara ilinin alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeylerindeki altı lisenin üçüncü sınıfına devam eden onyediy yaş grubundaki gençler üzerinde yapılmıştır. Araştırmaya dahil edilen okullardan her üç sosyo-ekonomik düzeyden ve farklı cinsiyetlerden eşit sayılarda olmak üzere toplam yüzyirmi denek araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma sonucunda; sosyoekonomik düzey ile gencin kendini kabul düzeyi arasındaki farkın önemli olduğu, cinsiyet, kardeş sayısı , doğum sırası, aile yapısı ile annenin ve babanın öğrenim düzeyinin gencin kendini kabulü üzerinde

istatistiksel olarak önemli bir etki yaratmadığı saptanmıştır. Kendini kabul düzeyi ile annelerin öğrenim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak önemsiz olduğu saptanmıştır.

Yılmaz (2000), Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu İle Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkileri incelediği çalışmada, 534 denekten 103 kız ve 85 erkek olmak üzere toplam 188'i ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden, 93 kız ve 80 erkek olmak üzere toplam 173'ü lise 1 ve 2. sınıf öğrencilerinden, 93 kız ve 80 erkek olmak üzere toplam 173'ü üniversite 1.2. ve 3. sınıf öğrencilerinden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Çiftler Arası Uyum Ölçeği” (ÇUÖ), “Anne Baba Tutum Ölçeği” (ABTÖ), “Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği”, “Ergenler İçin Benlik Algısı Ölçeği” ve “Üniversite Öğrencileri İçin Benlik Algısı Ölçeğinden” yararlanılmıştır. Annenin eğitim düzeyi ile akademik başarı, benlik algısının akademik yeterlik, fiziksel görünüm, sosyal onay ve bütünsel özdeğer arasındaki ilişkiler olumludur. Annenin eğitim düzeyi arttıkça denekler kendilerini daha olumlu algılamışlardır. Bu bulgu araştırmamızla benzer sonuçlar göstermektedir.

Tablo 31. Baba Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Baba Eğitim	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. İlkokul	39	2,191	0,132	4 695	1,635	0,164	
	2. Ortaokul	55	2,195	0,128				
	3. Lise	218	2,212	0,167				
	4. Yüksekokul	268	2,235	0,169				
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	2,204	0,141				
Sosyal Uyum	1. İlkokul	39	2,470	0,260	4 695	2,521	0,040	-
	2. Ortaokul	55	2,505	0,238				
	3. Lise	218	2,511	0,258				
	4. Yüksekokul	268	2,568	0,243				
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	2,535	0,252				
Sosyal Uyumsuzluk	1. İlkokul	39	1,901	0,223	4 695	0,654	0,624	
	2. Ortaokul	55	1,881	0,207				
	3. Lise	218	1,916	0,229				
	4. Yüksekokul	268	1,918	0,257				
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	1,885	0,212				
Sınırlı Sosyal Uyum	1. İlkokul	39	1,921	0,318	4 695	0,691	0,598	
	2. Ortaokul	55	1,886	0,319				
	3. Lise	218	1,902	0,300				
	4. Yüksekokul	268	1,866	0,332				
	5. Yük. Lis. ve üstü	120	1,857	0,345				

*P<0,05

Tablo 31 incelendiğinde babası ilkök, ortaok, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki “Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; babası ilkök, ortaok, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası ilkök mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,191$), babası ortaok mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,195$), babası lise mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,212$), babası yüksekokul mezunu olan

çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,235$), babası yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,204$)’tir.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; ikili karşılaştırmalar sonucunda farklılık bulunamamıştır. Babası ilkokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,470$), babası ortaokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,505$), babası lise mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,511$), babası yüksekokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,568$), babası yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,535$)’tir.

Bu bulgu babanın eğitim düzeyi arttıkça, çocuğun sosyal uyumunu arttığını göstermektedir. Eğitim seviyesinin yükselmesi kişilerin davranışlarında olumlu değişiklikler oluşturmaktadır. Bu değişikliklerin sonucunda çocukların davranışları olumlu yönde etkilemekte ve daha sosyal çocukların yetişmesine katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babası ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası ilkokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,901$), babası ortaokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,881$), babası lise mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,916$), babası yüksekokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,918$), babası yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,885$)’tir.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babası ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul ve yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası ilkokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,921$), babası ortaokul mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,886$), babası lise mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,902$), babası yüksekokul mezunu olan

çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,866$), babası yüksek lisans ve üstü mezunu olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,857$)’dir.

Güven (1993) çalışmasında, farklı öğretim programı izleyen meslek lisesi ve genel lise öğrencilerinin benlik kavramı örüntüleri karşılaştırılmış, algıladıkları ana-baba tutumları ve öğretmen davranışları ile yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomi düzey v.b. çeşitli değişkenlerin benlik kavram örüntülerinde etkili olup olmadığı araştırmıştır. Çalışmada öğrencilerin benlik kavramı düzeyleri Offer Benlik İmajı Envanteri (OBİE) ile ölçülmüştür. Gençlerin ana-babalarının onlara karşı tutumlarını elde etmek için Ana-Baba Tutum Envanteri (ABTE) kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin kendilerine ve öğretmen davranışlarına ilişkin bilgiler, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket ile toplanmıştır. Çalışma 182 meslek lisesi öğrencisi, 246 genel lise öğrencisi olmak üzere toplam 428 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde varyans analizi, F testi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda babanın öğrenim düzeyinin benlik kavramının “ Duygusal Durum”, “Vücut ve Benlik İmajı”, “ Sosyal İlişkiler” ve “Psikopatoloji” alt boyutlarında farklılık yarattığı, yüksek öğrenimli babaların çocuklarının aleyhine fark olduğu bulunmuştur. Yüksek öğrenimli anne ve babaların çocuklarının daha düşük öğrenimli anne ve babaların çocuklarına göre daha olumsuz benlik kavramı örüntüsü göstermesi ilginç bir sonuçtur.

Gazeloğlu, (2000) İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin psiko-sosyal gelişimlerine anne-baba tutumlarının etkisini incelemek amacıyla yaptığı araştırmasında, örneklem olarak 300 ilkokul 4.sınıf öğrencisi ve ailesini almıştır. Çocukların psiko-sosyal gelişimlerini ölçmek için Prof. Dr. Fatma Başaran tarafından geliştirilen “Psiko-Sosyal Gelişim Ölçeği” ni ebeveynler cevaplamıştır. Anne-baba tutumunu ölçmek için Suna Polat tarafından geliştirilen “Ana-Baba Tutum Ölçeği” çocuklara uygulanmıştır. Demografik bilgileri ise “ Aile Bilgi Formu” ile elde edilmiştir.Araştırma bulguları; Ki-Kare, Fisher Kesin Ki-Kare istatistiksel analizleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda demokratik tutum uygulayan anne-babaların sayısı ,

otoriter tutum uygulayan anne-babaların sayısına göre daha fazladır. Cinsiyet yönünden anne-baba tutumları arasında bir fark yoktur. Anne babaların eğitim düzeyleri arttıkça demokratik tutum uygulama oranları da artmaktadır. Kız çocukların psiko-sosyal gelişim puanlarının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri arttıkça çocukların psiko-sosyal gelişim ölçeğinde başarılı olma oranlarının da arttığı görülmüştür. Anaokuluna giden çocukların piko-sosyal gelişim ölçeğinde daha başarılı olduğu bulunmuştur. Anne babanın eğitim düzeyi arttıkça çocukların psiko-sosyal gelişim ölçeğinde başarılı olma oranlarının arttığı bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırma bulgularımıza benzer sonuçlar göstermektedir.

Tablo 32. Anne Yaş Grubuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Anne Yaş	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. 30 ve altı	193	2,200	0,160	3 696	2,546	0,055	
	2. 31-35 arası	252	2,233	0,155				
	3. 36-40 arası	174	2,224	0,153				
	4. 41 ve üstü	81	2,189	0,179				
Sosyal Uyum	1. 30 ve altı	193	2,496	0,267	3 696	4,638	0,003	1-3*
	2. 31-35 arası	252	2,551	0,231				
	3. 36-40 arası	174	2,575	0,225				
	4. 41 ve üstü	81	2,483	0,303				
Sosyal Uyumsuzluk	1. 30 ve altı	193	1,915	0,234	3 696	1,305	0,272	
	2. 31-35 arası	252	1,924	0,237				
	3. 36-40 arası	174	1,880	0,227				
	4. 41 ve üstü	81	1,899	0,249				
Sınırlı Sosyal Uyum	1. 30 ve altı	193	1,878	0,321	3 696	0,602	0,614	
	2. 31-35 arası	252	1,897	0,328				
	3. 36-40 arası	174	1,855	0,308				
	4. 41 ve üstü	81	1,888	0,344				

*P<0,05

Tablo 32 incelendiğinde annesi 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olan çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki “Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; annesi 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi 30 yaş ve altında olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,200$), annesi 31-35 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,233$), annesi 36-40 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,224$), annesi 41 yaş ve üzerinde olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,189$)’dur.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi 30 yaş ve altında olan çocuklar ($\bar{X}=2,496$) ile 36-40 yaş grubunda olan çocuklar ($\bar{X}=2,575$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama annenin 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,575$), en düşük ortalama annenin 30 yaş ve altında olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,496$).

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi 30 yaş ve altında olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,915$), annesi 31-35 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,924$), annesi 36-40 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,880$), annesi 41 yaş ve üzerinde olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,899$)’dur.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi 30 yaş ve altında olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,878$), annesi 31-35 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,897$), annesi 36-40 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,855$), annesi 41 yaş ve üzerinde olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,888$)’dir.

Araştırmamızda annesi 30 ve altı yaş grubundaki çocukların sosyal uyum puan ortalamaları, 36-40 yaş grubundaki annelerin çocuklarından, sosyal uyum yönünde daha

düşük bulunmuştur. Annenin yaşının sosyal uyum yönünden fark yarattığı görülmektedir. Bunun sebebi olarak annenin çocuk yetiştirme bilinç düzeyinin 36-40 yaş aralığında kazandığı deneyimler sebebiyle daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Tablo 33. Baba Yaş Grubuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Baba Yaş	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. 30 ve altı	66	2,184	0,157	3 696	2,049	0,106	
	2. 31-35 arası	182	2,207	0,157				
	3. 36-40 arası	243	2,233	0,152				
	4. 41 ve üstü	209	2,218	0,169				
Sosyal Uyum	1. 30 ve altı	66	2,479	0,270	3 696	3,731	0,011	1-3* 2-3*
	2. 31-35 arası	182	2,505	0,264				
	3. 36-40 arası	243	2,572	0,224				
	4. 41 ve üstü	209	2,533	0,258				
Sosyal Uyumsuzluk	1. 30 ve altı	66	1,897	0,226	3 696	0,063	0,979	
	2. 31-35 arası	182	1,910	0,223				
	3. 36-40 arası	243	1,910	0,233				
	4. 41 ve üstü	209	1,907	0,252				
Sınırlı Sosyal Uyum	1. 30 ve altı	66	1,864	0,342	3 696	0,769	0,511	
	2. 31-35 arası	182	1,903	0,319				
	3. 36-40 arası	243	1,859	0,328				
	4. 41 ve üstü	209	1,891	0,314				

*P<0,05

Tablo 33 incelendiğinde babası 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu, ve 41 yaş ve üzerinde olan çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki “Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından fark olduğu görülmektedir.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; babası 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası 30 yaş ve altında olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,184), babası 31-35 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,207), babası 36-40 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,233), babası 41 yaş ve üzerinde olan çocukların ortalaması ($\bar{X}$ =2,218)’dir.

Araştırmamızda baba yaşı 36-40 yaş grubunda olan çocuklarının, 30 ve altı yaş ve 31-35 yaş arasında olanlara göre sosyal uyumları daha yüksek bulunmuştur. Bu yaşta çocuk sahibi olmanın anne ve babaları olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. 36-40 yaş grubu babaların çocukları sosyal uyum yönünden daha genç yaştaki babaların çocuklarına göre daha uyumlu bulunmuştur. Bunun sebebi olarak anne-baba olma yaşının giderek ilerlemesi ve bilinç düzeylerinin yaşla beraber artmasından, çocuklarıyla kurdukları iletişimin kalitesinin artması ve çocuğun sosyal uyumuna bunun yansımaları olduğu düşünülmektedir.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babası 30 yaş ve altında olan çocuklar ($\bar{X}=2,479$) ile 36-40 yaş grubunda olan çocuklar ($\bar{X}=2,572$) arasında, babası 31-35 yaş grubunda olan çocuklar ($\bar{X}=2,505$) ile 36-40 yaş grubunda olan çocuklar ($\bar{X}=2,572$) arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama babanın 36-40 yaş grubunda olduğu ailelerde ($\bar{X}=2,572$), en düşük ortalama babanın 30 yaş ve altında olduğu ailelerdedir ($\bar{X}=2,479$).

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babası 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası 30 yaş ve altında olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,897$), babası 31-35 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,910$), babası 36-40 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,910$), babası 41 yaş ve üzerinde olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,907$)’dir.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babası 30 yaş ve altı, 31-35 yaş grubu, 36-40 yaş grubu ve 41 yaş ve üzerinde olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası 30 yaş ve altında olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,864$), babası 31-35 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,903$), babası

36-40 yaş grubunda olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,859$), babası 41 yaş ve üzerinde olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,891$)’dir.

Tablo 34. Anne Meslek Durumuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Anne Meslek	N	$\bar{X}$	S	sd	t	P	
TOPLAM	1. Ev Hanımı	368	2,212	0,157	4 695	1,292	0,272	
	2. İşçi	27	2,229	0,112				
	3. Memur	98	2,250	0,167				
	4. Profesyonel	177	2,209	0,168				
	5. Serbest	30	2,208	0,135				
Sosyal Uyum	1. Ev Hanımı	368	2,518	0,249	4 695	1,365	0,244	
	2. İşçi	27	2,522	0,211				
	3. Memur	98	2,577	0,238				
	4. Profesyonel	177	2,549	0,265				
	5. Serbest	30	2,504	0,261				
Sosyal Uyumsuzluk	1. Ev Hanımı	368	1,904	0,224	4 695	1,613	0,169	
	2. İşçi	27	1,957	0,280				
	3. Memur	98	1,946	0,273				
	4. Profesyonel	177	1,882	0,231				
	5. Serbest	30	1,933	0,209				
Sınırlı Sosyal Uyum	1. Ev Hanımı	368	1,904	0,316	4 695	1,255	0,286	
	2. İşçi	27	1,889	0,339				
	3. Memur	98	1,864	0,325				
	4. Profesyonel	177	1,841	0,326				
	5. Serbest	30	1,867	0,358				

* $P<0,05$

Tablo 34 incelendiğinde annesi ev hanımı, işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından fark olmadığı görülmektedir.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; annesi ev hanımı, işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi ev hanımı olan çocukların ortalaması

($\bar{X}=2,212$), annesi işçi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,229$), annesi memur olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,250$), annesi profesyonel meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,209$), annesi serbest meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,208$)’dir.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi ev hanımı, işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi ev hanımı olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,518$), annesi işçi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,522$), annesi memur olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,577$), annesi profesyonel meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,549$), annesi serbest meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,504$)’tür.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi ev hanımı, işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi ev hanımı olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,904$), annesi işçi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,957$), annesi memur olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,946$), annesi profesyonel meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,882$), annesi serbest meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,933$)’tür.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; annesi ev hanımı, işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Annesi ev hanımı olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,904$), annesi işçi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,889$), annesi memur olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,864$), annesi profesyonel meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,841$), annesi serbest meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,867$)’dir.

Öğretir (1999) altı yaş çocuklarının sosyal oyun davranışlarıyla anne-baba tutumları arasında; sosyo-ekonomik düzeye, cinsiyete, kardeş durumuna ve annenin çalışma durumuna göre ilişki bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Bu çalışmanın

örneklemini anaokuluna devam eden altı yaşındaki 32 kız ve 32 erkek çocuk oluşturmaktadır. Çocuklar ve ailelerine ilişkin tanıtıcı bilgiler Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir. Çocukların anne baba tutumlarını nasıl yorumladıkları hakkında bilgi toplamak için bilgi toplamak için Aile Tutum Testi, çocukların sosyal oyun davranışlarını doğal ortamında izleyen ve davranışlarını aralıksız kaydedebilen Spesimen Kaydı Yöntemi, ailenin çocuğunu yetiştirirken kullandığı tutumları belirlemek amacıyla Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizleri, bilgisayar S.P.S.S. istatistik programıyla yapılmıştır. Altı yaşındaki çocukların sosyal oyun davranışlarıyla anne-baba tutumlarını sosyo-ekonomik düzeyin, cinsiyetin, kardeş durumunun ve annenin çalışma durumunun etkilediği tespit edilmiştir. Anne-baba tutumlarının çocukların sosyal oyun davranışlarını önemli ölçüde etkilediği görülmektedir.

Demiriz ve Dinçer (2000) araştırmasında, okul öncesi dönem çocuklarının öz bakım becerilerinin annelerinin çalışıp-çalışmama durumlarına göre incelemiştir. Araştırma örneklemine, Ankara il merkezi orta sosyo-ekonomik düzeydeki 5-6 yaş çocuğa sahip 298'i çalışan, 216'sı çalışmayan olmak üzere 514 anne tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilerek alınmıştır. Veriler araştırmacı tarafından "Seattle Testi", "Portage Kontrol Listesi" ve "Denver II Gelişimsel Tarama Test" lerinin öz bakım ile ilgili bölümlerinden yararlanarak geliştirilmiş ve ön denemesi yapılarak düzenlenmiş olan anket formunun anneler tarafından doldurulmasıyla elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgularda, çocukların yemek yeme, giyinme soyunma, temizlik, tuvalet, tertip-düzen, tehlikelerden korunma gibi öz bakım becerileriyle ilgili birçok davranış kazanma düzeyi ile annelerin çalışıp-çalışmama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Çalışan anne çocuklarının öz bakım toplam puanlarının çalışmayan anne çocuklarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgular araştırma sonuçlarımızı desteklememektedir.

Araştırma bulgumuz, çocuğun sosyal uyumunu annenin mesleki durumunun etkilemediğini göstermektedir. Bunun sebebi olarak sosyal uyumu annenin mesleki durumundan çok diğer değişkenlerin etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 35. Baba Meslek Durumuna Göre Sosyal Uyum Ölçeği Boyutlarının Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Baba Meslek	N	$\bar{X}$	S	sd	F	P	Fark
TOPLAM	1. İşçi	106	2,202	0,144	3 696	0,589	0,623	
	2. Memur	110	2,209	0,157				
	3. Profesyonel	343	2,223	0,163				
	4. Serbest	141	2,221	0,163				
Sosyal Uyum	1. İşçi	106	2,515	0,257	3 696	1,083	0,356	
	2. Memur	110	2,512	0,266				
	3. Profesyonel	343	2,551	0,245				
	4. Serbest	141	2,523	0,249				
Sosyal Uyumsuzluk	1. İşçi	106	1,895	0,209	3 696	0,482	0,695	
	2. Memur	110	1,914	0,256				
	3. Profesyonel	343	1,902	0,238				
	4. Serbest	141	1,926	0,231				
Sınırlı Sosyal Uyum	1. İşçi	106	1,868	0,293	3 696	0,166	0,919	
	2. Memur	110	1,884	0,336				
	3. Profesyonel	343	1,877	0,333				
	4. Serbest	141	1,895	0,309				

*P<0,05

Tablo 35 incelendiğinde babanın işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olduğu aileler arasında “Sosyal Uyum” ölçeğindeki boyutlara verilen cevaplar bakımından farklılık bulunmamaktadır.

“Sosyal Uyum” ölçeğinin tümüne verilen cevaplar bakımından; babası işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası işçi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,202$), babası memur olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,209$), babası profesyonel meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,223$), babası serbest meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,221$)’dir.

“Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babası işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası işçi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,515$), babası memur olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,512$), babası profesyonel meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,551$), babası serbest meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=2,523$)’tür.

“Sosyal Uyumsuzluk” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babası işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası işçi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,895$), babası memur olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,914$), babası profesyonel meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,902$), babası serbest meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,926$)’dır.

“Sınırlı Sosyal Uyum” boyutuna verilen cevaplar bakımından; babası işçi, memur, profesyonel meslek sahibi ve serbest meslek sahibi olan çocuklar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Babası işçi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,868$), babası memur olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,884$), babası profesyonel meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,877$), babası serbest meslek sahibi olan çocukların ortalaması ($\bar{X}=1,895$)’tir.

Araştırmamızın sonucunda babanın mesleki durumunun, çocuğun sosyal uyumunu etkilemediği görülmektedir. Bunun sebebi olarak çocuğun sosyal uyumunu etkileyen başka değişkenleri olduğu düşünülmektedir.

5.4. Boyutlar Arası İlişkilere Yönelik Bulgular

Tablo 36. Boyutlar Arası İlişki Sonuçları

Genel	Sosyal Uyum	Sosyal Uyumsuzluk	Sınırlı Sosyal Uyum
Aşırı Koruyucu Annelik	0,081*	0,206*	0,210*
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	0,141*	-0,128*	-0,131*
Ev Kadınlığını Reddetme	-0,064	0,300*	0,211*
Karı - Koca Geçimsizliği	-0,014	0,257*	0,137*
Baskı ve Disiplin	0,059	0,295*	0,235*

*P<0,05

Tablo 36 incelendiğinde;

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutu ile “Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %8,1’lik, “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %20,6’lık, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %21’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %14,1’lik, “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında negatif yönlü %12,8’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında negatif yönlü %13,1’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %30’luk, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %21,1’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %25,7’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %13,7’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Baskı ve Disiplin” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %29,5’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %23,5’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Lamborn ve arkadaşları (1991) Maccoby ve Martin’in dört anababa tutumu temelinde, 14-18 yaş arası yaklaşık 4100 ergeni 4 değişken (psikososyal gelişim, okul başarısı, içselleştirilmiş sıkıntı ve duygusal ve davranışsal bozukluk) açısından karşılaştırmışlardır. Bu dört değişkene göre yapılan karşılaştırmada, anababalarını güvenilir olarak tanımlayan ergenler, psikososyal yeterlilikte en yüksek, psikolojik ve davranışsal bozuklukta ise en düşük puanı almışlardır. Anababalarını ihmalkar olarak tanımlayan ergenler için ise bu durumun tam tersi bulunmuştur. Anababalarını otoriter olarak tanımlayan ergenlerin itaatte ve yetişkinlerin beklentilerine uyumunda iyi puan elde ettikleri, ancak psikososyal ve okul başarısı açısından diğer çocuklardan daha zayıf bir kendilik kavramına sahip oldukları görülmüştür. Hoşgörülü ailelerden gelen ergenler, kendine güven duygusu gösterirlerken ihmalkar ailelere sahip ergenlerden daha fazla madde kullanma ve okula devamsızlık ve okula ilgisizlik göstermişlerdir. Anne ve babalarını ihmalkar olarak tanımlayan ergenlerin kendilerine güvenleri, okul başarısı ve psikososyal uyumu, otoriteye dönük aileden gelen ergenlere göre daha düşük çıkmıştır.

Arı ve Şahin Seçer (2003) araştırmalarında ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisine etkisi incelenmiştir. Araştırma evreni olarak Konya II Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı Hazım Uluşahin İlköğretim Okulu öğrencileri alınmıştır. Örneklem olarak ise bu okulun 6., 7., 8. sınıfına devam eden öğrenciler alınmıştır. Sınıfların şube sayılan birden fazla olduğu için şube seçiminde tesadüfi küme örnekleme yoluna gidilmiştir. Çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi An ve Şahin’in geliştirmiş olduğu psikososyal temelli problem çözme ölçeği ile ölçülmüştür. Ana baba tutumları ise PARI (Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği) ile belirlenmiştir. Psikososyal temelli problem çözme ölçeğinden elde edilen toplam ve alt puan ortalamalarının önem kontrolleri F ve t testleri ile yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, Aşırı koruyucu annelik, çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisini etkilemektedir. Aşırı koruyucu annelik düzeyi azaldıkça çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalaması da yükselmektedir. Demokratik ana baba tutumu, çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisini etkilemektedir. Demokratik davranma düzeyi arttıkça çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalaması da yükselmektedir. Ev kadınlığı rolünü reddetme, çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisini etkilemektedir. Tamamen ev kadınlığı rolünü reddeden anneler ile kısmen ev kadınlığı rolünü reddeden annelerin çocuklarının psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalamaları arasında fark olmasına rağmen 0.05 düzeyinde anlamlı değildir. Ev kadınlığı rolünü reddetme düzeyi azaldıkça çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalamaları da yükselmektedir. Aile içi geçimsizlik, çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisini etkilemektedir. Geçimsizlik arttıkça çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalamaları da düşmektedir. Şiddetli ve kısmen geçimsiz olan ailelerin çocuklarının psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalamaları arasında fark olmasına rağmen 0.05 düzeyinde anlamlı değildir. Baskı disiplin, çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalamalarını etkilemektedir. Baskı-disiplin azaldıkça çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi puan ortalamaları yükselmektedir. Bu sonuçlar araştırma bulgularımızı desteklemektedir.

Olumlu tutumlar çocuğun sosyal uyumunu arttırmakta, olumsuz tutumlar sosyal uyumsuzluğa daha çok neden olmaktadır. Bunun sebebinin anne babanın sergilediği doğru tutumların çocuğun sosyal gelişiminde olumlu etkileri olduğunu söyleyebiliriz. Araştırma bulgularımız tarafından da bu desteklenmektedir.

Tablo 37. Özel Anaokulu İçin Boyutlar Arası İlişki Sonuçları

Özel Anaokulu	Sosyal Uyum	Sosyal Uyumsuzluk	Sınırlı Sosyal Uyum
Aşırı Koruyucu Annelik	0,095	0,327*	0,295*
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	0,212*	-0,227*	-0,211*
Ev Kadınlığını Reddetme	-0,069	0,321*	0,237*
Karı - Koca Geçimsizliği	0,013	0,308*	0,155*
Baskı ve Disiplin	0,073	0,406*	0,308*

*P<0,05

Tablo 37 incelendiğinde;

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %32,7’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %29,5’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %21,2’lik, “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında negatif yönlü %22,7’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında negatif yönlü %21,1’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %32,1’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %23,7’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %30,8’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %15,5’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Baskı ve Disiplin” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %40,6’lık, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %30,8’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Şakır (1987). Araştırmasında, H.Ü. Devlet Konservatuarına devam eden 14-18 yaş grubundaki öğrencilerin sosyal uyumlarıyla ana baba tutumları arasında ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın evrenini H.Ü. Devlet Konservatuarına devam eden 14-18 yaşları arasındaki 100 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, ölçekleri doldurtma imkanı bulunabilen 66 öğrenciden meydana gelmiştir. Veri toplama aracı olarak, Hacettepe Kişilik Envanteri ve Ana Baba Tutum Ölçekleri kullanılmıştır. Sonucunda, öğrencilerin sosyal uyumlarının yüksek olması ile annelerinin demokratik tutumları arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Annelerin demokratik tutumu, sosyal uyumu arttırmaktadır.

Uğur (1998) araştırmasında, anasınıfı eğitiminin sosyalleşmedeki rolü ve öğrencileri sosyalleştirme açısından özel ve devlet anasınıflarının karşılaştırmasını yapmıştır. Araştırmanın evrenini, Sakarya ili sınırları içerisindeki özel ve devlet anasınıflarında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubunu, özel anasınıflarından 120 öğrenci, devlet anasınıflarından 10 öğrenci olmak üzere toplam 240 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma süresince iki çeşit anket uygulanmıştır. Birinci ankette, öğretmenler tarafından öğrenciler üzerindeki gözlemleri hakkında bilgi toplanmıştır. İkinci ankette öğrencilere uygulanan; öğrenciler arasındaki ilişkileri açığa çıkaran, en çok sevilen ve sevilmeyi tespit eden “sosyometri anketi” dir. Bütün anketler Sakarya ili çapında mevcut olan üç özel ilköğretim okulunda ve üç devlet okulunda birinci sınıf öğretmen ve öğrencilerine uygulanmıştır. Sonuç olarak, okul öncesine devam eden öğrencilerin daha başarılı oldukları, okul olarak ise öğrencileri sosyalleştirmede özel okulların diğer okullara nazaran daha başarılı oldukları anlaşılmıştır.

Seçer, Sarı ve Olcay (2006) araştırmasında, anne tutumlarına göre okul öncesi dönemdeki çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırmanın evrenini Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı özel ve resmi kurumların anaokulları ve anasınıflarına devam eden çocuklar arasından yansız atama yöntemi kullanılarak belirlenen toplam 302 ocuk ve annesi araştırma örneklemini olarak almınıştır. Araştırmada annelerin tutumlarını belirlemek için “Aile Hayatı ve ocuk Yetiştirme Tutumu leği (PARI)” ve çocukların ahlak ve sosyal kural bilgilerini ölçmek için ise Smetana tarafından geliştirilen resimler kullanılmıştır. Okul ncesi dönemdeki çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgisi puan ortalamalarının anne tutumlarına göre değişip değişmediğini incelemek için elde edilen verilere “Mann Withney-U Testi ve T testi” uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre annelerin demokratik tutumu çocukların ahlaki ve sosyal kurallarla ilgili bilgi düzeylerini olumlu yönde etkilerken, aşırı koruyucu ve ev kadınlığı rolünü reddetme tutumunu ise olumsuz yönde etkilemektedir.

Aşırı koruyucu annelik, özel okullarda sosyal uyumsuzluk ve sınırlı sosyal uyum boyutlarıyla pozitif yönlü ilişki yarattığı bulunmuştur. Demokratik tutum gösteren annelerin, çocuklarıyla korelasyonu pozitif yönlü çıkmıştır. Ev kadınlığını reddetme boyutuyla, sosyal uyum arasında negatif yönlü korelasyon çıkmıştır. Karı-koca geçimsizliği ve sosyal uyumsuzlukla sınırlı sosyal uyum boyutları arasındaki korelasyon pozitif çıkmıştır. Baskı ve disiplin ile sosyal uyumsuzluk ve sınırlı sosyal uyum boyutları arasında pozitif yönlü korelasyon bulunmuştur.

Bulgular, annelerin sergiledikleri olumlu tutumların sosyal uyumda etkili olduğunu, olumsuz tutumlarında sosyal uyumsuzlukta etkili olduğunu düşündürmektedir. Bu da özel okullarda çocuğu okuyan annelerin sergiledikleri doğru tutumların çocukları da olumlu yönde etkilediği, olumsuz tutumların da olumsuz yönde etkilediğini desteklemektedir.

Tablo 38. Devlet Anaokulu İçin Boyutlar Arası İlişki Sonuçları

Devlet Anaokulu	Sosyal Uyum	Sosyal Uyumsuzluk	Sınırlı Sosyal Uyum
Aşırı Koruyucu Annelik	0,067	0,107*	0,147*
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma	0,064	-0,017	-0,055
Ev Kadınlığını Reddetme	-0,057	0,254*	0,170*
Karı - Koca Geçimsizliği	-0,043	0,184*	0,107*
Baskı ve Disiplin	0,044	0,156*	0,153*

*P<0,05

Tablo 38 incelendiğinde;

“Aşırı Koruyucu Annelik” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %10,7’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %14,7’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Aşırı koruyucu olan annelerin çocuklarının, sınırlı sosyal uyum ve sosyal uyumsuzluk gösterdiği görülmektedir. Bunun sebebi olarak ta annenin aşırı koruyuculuğunun çocuğunun sosyal gelişimini olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Sosyal Uyum” “Sosyal Uyumsuzluk” ve “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında, anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %25,4’lük, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %17’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çocuklarıyla yeterli düzeyde ilgilenmeyen annelerin çocuklarının sosyal uyumsuzluk gösterdiği düşünülmektedir.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %18,4'lük, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %10,7'lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Evdeki huzursuzluğun çocukların sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

“Baskı ve Disiplin” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %15,6'luk, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %15,3'lük anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Erdoğan, Bekir ve Şanlı (2005) araştırmalarında Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ekonomik, sosyal, kültürel uyum sorunlarını etkileyen etmenleri incelemek amaçlanmıştır. Örneklemi Gazi Üniversitesi'ne bağlı Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden random yoluyla seçilen toplam 295 öğrenci oluşturmuştur. Bilgi sağlama yöntemi olarak anket formu kullanılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin sosyal ve kültürel uyum sorunlarında cinsiyetin etkisi önemli bulunmamış, ekonomik uyum sorunu bakımından ise farklı cinsteki öğrencilerin uyum sorunları arasında erkek öğrencilerin lehine önemli bulunmuştur. Lise türü ve farklı yerleşim merkezinin ekonomik, sosyal, kültürel uyum sorunlarına etkisinin önemli olmadığı bulunmuştur. Aile tutumunun öğrencilerin ekonomik ve sosyal uyum sorunlarına etkisi önemli bulunmuş, kültürel uyum sorunu bakımından ise önemsiz olduğu saptanmıştır.

Annelerin sergilediği olumlu tutum, devlet anaokulunda okuyan öğrencilerin sosyal uyumlarını da olumlu etkilemektedir. Olumsuz tutumlar, sosyal uyumu zorlaştırmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuç

Bu araştırma anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Ankara iline bağlı merkez ilçelerinde bulunan resmi ve özel anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların anneleri araştırma evrenini oluşturmuştur. Evrenin büyüklüğü nedeni ile örneklem seçilme yoluna gidilmiş ve “Random Örneklem Yöntem”i kullanılmıştır. Ankara ili merkez ilçelerde resmi anasınıfı okul sayısı 367, özel anasınıfı okul sayısı 66 olmak üzere toplam 433 adet okul bulunmaktadır. Devlet okulları ve özel okullar için iki ayrı araştırma tasarımı yapılmış ve iki ayrı örneklem seçimi yapılmıştır. Örneklem dahil edilen ilçeler; Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak, Yenimahalle’dir. Devlet okulları için araştırma evrenini, 26150 öğrencinin anneleri, örneklemi 370 anne oluşturmuştur. Özel okullar için araştırma evrenini, 2772 öğrencinin annesi, örneklemi 330 anne oluşturmuştur. Toplam evrenimiz, 28922 kişi, örneklemimiz 700 kişidir. 22 özel anaokuluna, 25 resmi anaokuluna, veri toplama yöntemi olarak belirlenen, annelerin ve çocukların yetiştikleri ortamın demografik bilgilerini elde etmek amacıyla, “KİŞİSEL BİLGİ FORMU” annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için “AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ” (PARI) ile çocuklarının sosyal uyumlarını belirlemek için de “SOSYAL UYUM ÖLÇEĞİ” kullanılmıştır

6.1.1. Ailelerin ve Çocuklarının Demografik Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Özel okula giden çocukların %44,24’ü kız, %55,76’sı erkektir. Devlet okuluna giden çocukların %51,62’si kız, %43,38’i erkektir. Devlet ve özel okullarda erkek

öğrenci sayısının, kız çocuklarından fazla olduğu araştırma sonucumuzda bulunmuştur.(Tablo 6).

Özel okula giden çocukların %56,67'si 5 yaşında, %43,33'ü 6 yaşındadır. Devlet okuluna giden çocukların %85,68'i 6 yaşında, %14,32'si 5 yaşındadır. Özel okullarda 5 yaş grubunda daha fazla öğrenci olduğunu görüyoruz. Devlet ve özel okul toplamında ise 6 yaş grubu öğrencilerinin sayısı daha fazladır (Tablo 7).

Özel okula giden çocukların %42,12'sinin 1 kardeşi vardır, %37,58'inin kardeşi bulunmamaktadır, %20,30'unun 2 ve daha fazla kardeşi vardır. Devlet okuluna giden çocukların %47,03'ünün 1 kardeşi vardır, %34,32'sinin kardeşi bulunmamaktadır, %18,65'inin 2 ve daha fazla kardeşi vardır. Örneklemimizde bulunan 5-6 yaş grubu çocukların büyük çoğunluğunun tek kardeşi olduğu görülmektedir. (Tablo 8).

Özel okula giden çocukların %57,88'i sıra olarak ilk çocuk, %32,42'si son çocuk, %9,70'i ortanca ya da ortancalardan birisidir. Devlet okuluna giden çocukların %55,68'i sıra olarak ilk çocuk, %35,41'i son çocuk, %8,92'si ortanca ya da ortancalardan birisidir. Devlet ve özel okullarda, ilk çocukların oranının fazla olduğu bulunmuştur (Tablo 9).

Özel okula giden çocukların %35,45'inin annesi yüksekokul mezunu, %30,91'inin lise mezunu, %19,09'unun yüksek lisans ve üstü mezunu, %9,09'unun ortaokul mezunu, %5,45'inin ilkokul mezunudur. Devlet okuluna giden çocukların %39,73'ünün annesi lise mezunu, %24,59'unun yüksekokul mezunu, %17,84'ünün ilkokul mezunu, %10,54'ünün ortaokul mezunu, %7,30'unun yüksek lisans ve üstü mezunudur (Tablo 10).

Özel okula giden çocukların %44,85'inin babası yüksekokul mezunu, %24,85'inin yüksek lisans ve üstü mezunu, 24,55'inin lise mezunu, %3,03'ünün

ortaokul mezunu, %2,73'ünün ilkokul mezunudur. Devlet okuluna giden çocukların %37,03'ünün babası lise mezunu, %32,43'ünün yüksekokul mezunu, %12,16'sının ortaokul mezunu, %10,27'sinin yüksek lisans ve üstü mezunu, %8,11'inin ilkokul mezunudur. Özel okullarda okuyan öğrencilerin anne ve babaları çoğunlukla yüksek okul mezunu, devlet okulunda okuyan öğrencilerin anne ve babalarının lise mezunu oldukları görülmüştür. (Tablo 10).

Özel okula giden çocukların %36,97'sinin annesi 31-35 yaş grubunda, %27,27'sinin annesi 36-40 yaş grubunda, %22,73'ünün annesi 30 ve daha az yaşta, %13,03'ünün annesi 41 ve daha fazla yaştaadır. Devlet okuluna giden çocukların %35,14'ünün annesi 31-35 yaş grubunda, %31,89'unun annesi 30 ve daha az yaşta, %22,70'inin annesi 36-40 yaş grubunda, %10,27'sinin annesi 41 ve daha fazla yaştaadır (Tablo 11).

Özel okula giden çocukların %40,30'unun babası 36-40 yaş grubunda, %30,61'inin babası 41 ve daha fazla yaşta, %22,42'sinin babası 31-35 yaş grubunda, %6,67'sinin babası 30 ve daha az yaştaadır. Devlet okuluna giden çocukların %29,73'ünün babası 36-40 yaş grubunda, %29,19'unun babası 41 ve daha fazla yaşta, %29,19'unun babası 31-35 yaş grubunda, %11,89'unun babası 30 ve daha az yaştaadır . Annelerin çoğunlukla 31-35 yaş arası olduğu, babalarınsa 36-40 yaş arasında olduğu bulunmuştur. (Tablo 11).

Özel okula giden çocukların %42,12'sinin annesi ev hanımı, %33,03'ünün annesi profesyonel meslek sahibi, %16,36'sının annesi memur, %5,15'inin annesi serbest meslek sahibi, %3,33'ünün annesi işçidir. Devlet okuluna giden çocukların %61,89'unun annesi ev hanımı, %18,38'inin annesi profesyonel meslek sahibi, %11,89'unun annesi memur, %4,32'sinin annesi işçi, %3,51'inin annesi serbest meslek sahibidir. Annelerin çoğunluğunun ev hanımıdır (Tablo 12).

Özel okula giden çocukların %61,21'inin babası profesyonel meslek sahibi, %19,39'unun babası serbest meslek sahibi, %12,42'sinin babası memur, %6,97'sinin babası işçidir. Devlet okuluna giden çocukların %38,11'inin babası profesyonel meslek sahibi, %22,43'ünün babası işçi, %20,81'inin babası serbest meslek sahibi, %18,65'inin babası memurdur. Babaların çoğunluğunun profesyonel meslek sahibi (Doktor, Mühendis, İşletmeci, Öğretmen, Akademisyen, Uzman) olduğu görülmektedir. (Tablo 13).

6.1.2.Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Sonuçlar

Annelerin çocuklarına karşı tutumları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 14).

Araştırmamız incelendiğinde fark çıkan tek grup olan “Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu” nun özel okullarda çocuğu okuyan annelerde daha fazla olduğu görülmektedir.

Annelerin çocuklarına karşı tutumları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 15).

Annelerin çocuklarına karşı tutumları çocuğun yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 16).

Araştırma bulgularımız çocukların yaşı küçüldükçe, annelerde fark çıkan tek grup olan ev kadınlığını reddetme boyutunda artış olduğunu göstermektedir.

Annelerin çocuklarına karşı tutumları kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 17).

Çocuk sayısı arttıkça, annelerin tutumlarının olumsuz yönde arttığı bulunmuştur.

Annelerin çocuklarına karşı tutumları çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 18).

Boyutlar açısından fark olmadığı görülmektedir. Ancak, toplam puanlara baktığımızda, ilk ve ortanca çocuk olma açısından fark olduğu görülmektedir.

Annelerin çocuklarına karşı tutumları annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 19).

Annelerin çocuklarına karşı tutumları babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 20).

Annelerin çocuklarına karşı tutumları annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 21).

Annelerin çocuklarına karşı tutumları babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 22).

Fark çıkan grupları incelediğimizde, babanın yaşının ilerlemesiyle birlikte, annelerin ev kadınlığını reddetme ve karı-koca geçimsizliği boyutlarında ortalamalarının yüksek çıktığını görmekteyiz.

Annelerin çocuklarına karşı tutumları annenin mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 23).

Profesyonel meslek sahibi annelerin, ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az aşırı koruyucu olduğu, serbest meslek sahibi annelerinde ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az aşırı koruyucu olduğu, serbest meslek sahibi annelerinde ev hanımı işçi ve

memurlara göre daha az aşırı koruyucu olduğu, işçilerin profesyonel ve serbest mesleğe göre ev kadınlığını daha çok reddettiği, profesyonel meslek sahibi annelerin ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az baskı ve disipline edici olduğu, serbest meslekte çalışan annelerin ev hanımı, işçi ve memurlara göre daha az baskı ve disipline edici olduğu bulunmuştur. Ev hanımı annelerin sürekli çocuklarıyla olması aşırı koruyuculuğu, profesyonel mesleklerde çalışan annelere göre artırdığı söylenebilir. Ev kadınlığını reddetme profesyonel meslek sahibi annelerde en düşük çıkmaktadır. Karı koca geçimsizliği, en az serbest meslek ve profesyonel meslek sahibi annelerde görülmektedir. Ev hanımı işçi ve memurlarda ise daha fazla gözlenmektedir. Baskı ve disiplin en az profesyonel ve serbest meslekte görülmekte, en fazla ev hanımı ve memurlarda gözlenmektedir

Annelerin çocuklarına karşı tutumları babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 24).

İşçilerin profesyonel mesleklere göre, serbest meslektekilerinde profesyonel mesleğe göre daha aşırı koruyucu olduğu, profesyonel meslekteki annelerin memurlara göre daha demokratik tutum sergiledikleri, işçilerin profesyonel mesleğe göre, serbest mesleğin de profesyonel mesleğe göre daha baskıcı ve disipline edici olduğu bulunmuştur.

6.1.3. Çocukların Sosyal Uyum ve Becerilerine İlişkin Sonuçlar

Çocukların sosyal uyum ve becerileri okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 25).

Araştırmamızda özel okula giden çocukların sosyal uyumsuzluk yönünden devlet okuluna gidenlere göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğunu görüyoruz. Ayrıca,

sınırlı sosyal uyum becerilerinde özel okula giden çocukların ortalaması, devlet okuluna gidenlere göre daha yüksek çıkmıştır.

Çocukların sosyal uyum ve becerileri çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 26).

Çocukların sosyal uyum ve becerileri çocuğun yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 27).

Araştırmamızda yaşın küçük olması çocuklarda sosyal uyumsuzluk yaratmaktadır. 6 yaşındaki çocuk, 5 yaşında olduğundan daha uyumlu bulunmuştur.

Çocukların sosyal uyum ve becerileri kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 28).

Çocukların sosyal uyum ve becerileri çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 29).

Çocukların sosyal uyum ve becerileri annenin öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 30).

Fark çıkan tek grup olan sınırlı sosyal uyum boyutunda, annesi ortaokul mezunu olan çocukların annesi y.lisans ve üstü olan çocuklara göre daha sınırlı sosyal uyum davranışı sergiledikleri bulunmuştur.

Çocukların sosyal uyum ve becerileri babanın öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 31).

Anne babanın eğitim düzeyi arttıkça çocukların psiko-sosyal gelişim ölçeğinde başarılı olma oranlarının arttığı bulunmuştur.

Çocukların sosyal uyum ve becerileri annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 32).

Araştırmamızda annesi 30 ve altı yaş grubundaki çocukların sosyal uyum puan ortalamaları, 36-40 yaş grubundaki annelerin çocuklarından, sosyal uyum yönünde daha düşük bulunmuştur.

Çocukların sosyal uyum ve becerileri babanın yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 33).

Araştırmamızda baba yaşı 36-40 yaş grubunda olan çocuklarının, 30 ve altı yaş ve 31-35 yaş arasında olanlara göre sosyal uyumları daha yüksek bulunmuştur.

Çocukların sosyal uyum ve becerileri annenin mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 34).

Çocukların sosyal uyum ve becerileri babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 35).

6.1.4. Boyutlar Arası İlişkilere Yönelik Sonuçlar

Tüm öğrenciler için incelendiğinde, “Aşırı Koruyucu Annelik” boyutu ile “Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %8,1’lik, “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %20,6’lık, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %21’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %14,1’lik, “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında negatif yönlü %12,8’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında negatif yönlü %13,1’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %30’luk, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %21,1’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %25,7’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %13,7’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Baskı ve Disiplin” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %29,5’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %23,5’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 36).

Özel okul öğrencileri için incelendiğinde, “Aşırı Koruyucu Annelik” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %32,7’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %29,5’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma” boyutu ile “Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %21,2’lik, “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında negatif yönlü %22,7’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında negatif yönlü %21,1’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %32,1’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %23,7’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %30,8’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %15,5’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Baskı ve Disiplin” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %40,6’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %30,8’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 37).

Devlet okulu öğrencileri için incelendiğinde “Aşırı Koruyucu Annelik” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %10,7’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %14,7’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Ev Kadınlığını Reddetme” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %25,4’lük, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %17’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Karı - Koca Geçimsizliği” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %18,4’lük, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %10,7’lik anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Baskı ve Disiplin” boyutu ile “Sosyal Uyumsuzluk” boyutu arasında pozitif yönlü %15,6’lik, “Sınırlı Sosyal Uyum” boyutu arasında pozitif yönlü %15,3’lük anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 38).

6.2.Öneriler

Anne-babalara Öneriler

Ailelerin çocuklara yapabilecekleri düzeyde sorumluluk vermesi ve desteklemesi sosyal gelişimleri için çok önemlidir.

Anne babaların çocuklarına doğru yaklaşım sergileyebilmeleri için, çocuğun yaşlara göre gelişim özellikleri konusunda kendilerini geliştirmelerinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu konuda radyo, televizyon, internet ve diğer kitle iletişim araçlarından yararlanmaları önemlidir.

Ebeveynler çocukların davranışlarını taklit yoluyla öğrendiklerini unutmamalıdır, uyumlu, yüksek benlik saygısına sahip bireyler yetiştirmek için, doğru bir model olmak , çok önemlidir.

Araştırmacılara Öneriler

Duygusal ve toplumsal etkileşimin güçlü, ilişkilerin dengeli sürdüğü aile ortamında, yeterli güven, sevgi ve sevecenlik içinde büyüyen çocuklar, gelişimleri için gerekli deneyimleri elde edebilirler. Bu tür aile ortamlarında, aile üyelerinin kendilerine düşen sorumlulukların bilincinde olarak, çocuğa bağımsızlık yolunda yeterli fırsatları sunması, onun sağlam bir kişilik yapısına sahip olmasının sağlanması için önemlidir. Bu nedenle, annelerin çocuklarına karşı göstermiş olduğu tutum, çocuğun tüm gelişim alanları için büyük önem taşımaktadır. Araştırmamızda anne tutumlarının gelişim alanlarından sadece sosyal gelişime olan etkileri çeşitli değişkenlerle ele alınmıştır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda çocuğun diğer gelişim alanlarının ne gibi faktörlerden etkilendiğinin, çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin konuya değişik açılardan katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bireyin, özellikle hayatın ilk yıllarında dengeli ve kararlı bir sevgi içinde yaşaması, hayatının tüm gelişim seyrini etkilemektedir. Anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlam temellere sahip olması sağlıklı kişilik özelliğine sahip sosyal bireylerin yetiştirilmesi açısından önemlidir. Çocuklar sevimli ve her ortamda desteklenmelidir. Çocuğun sağlıklı kişilik geliştirmesinde ebeveyniyle olan ilişkileri çok önemlidir. Anne ve babasıyla olumlu ilişki içerisinde olan çocuk uyumlu kişilik özelliği geliştirerek sosyal davranışlar sergileyebilirler. Annelerin çocukların davranışlarına göre farklı tutumlar sergilemesi olasıdır. Önemli olan benzer durumlarda benzer tepkiler verebilmektir. Bu araştırmada, aile bireylerinden yalnızca annelerin tutumları değerlendirmeye alınmıştır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda diğer aile bireylerinin tutumlarının da çocukları nasıl etkileyeceği üzerinde çalışmalar yapılmasının olumlu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anne ve babanın çeşitli şekillerde eğitilerek, çocuğa doğru yaklaşımlarda bulunmasının sağlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle çocuklarda istenmeyen durumlarla karşılaşıldığında, kendi tutumlarını da gözden geçirmeleri, problemin tam kaynağını bulmak çözüm için yapılacak en önemli adımlardan biridir. Çocuğun gelişim özelliklerinin bilinmesinin sorunlarla başa çıkmada yol göstereceği düşünülmektedir.

Yapılan araştırma daha geniş bir evren ve örneklem üzerinde yapılabilir.

Çocukların okudukları okul türünün yanında, okullarda yürütülen program ve etkinliklerin çocuklar için ne gibi yararlar sağladığının farklı araştırmalarda incelenmesi bu konudaki eksikliklerin giderilmesinde katkıda bulunacaktır.

Ebeveyn tutum ölçekleri yanı sıra, ebeveynin diğer özelliklerini ölçen ölçekler uygulanabilir.

Ebeveyn tutumlarını ölçen ve çocuğun sosyal uyumunu belirleyen yeni ölçekler geliştirilebilir.

Çocuğun sosyal gelişimlerini ölçen testlerin yanında diğer gelişim alanlarını ölçen testlerde uygulanabilir.

Çocuğun sosyal gelişimlerini olumsuz etkileyen etmenler araştırılarak bu anlamda destek ve eğitimlerin verilmesinin, sosyal gelişim yönünden gelişmiş bireylerin yetişmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çocuğun sosyal uyumunu etkileyen etmenler arasında akran gruplarının davranışları önemlidir. Bu konuyla ilgili araştırmaların yapılmasının çocuğun sosyal gelişimine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Ailelerin alt ve üst sosyo ekonomik durumda olması veya kırsal ve kent merkezinde yaşaması durumuna göre, anne baba tutumlarını ve çocuğun sosyal uyumunu ne ölçüde etkilediği konusunda yeni araştırmalar yapılabilir.

Bu araştırma okul öncesi 5-6 yaş çocuklarını kapsamaktadır. Daha ileriki yaş gruplarındaki çocukların aile tutumları ve sosyal gelişimlerinin incelenmesi, yaş gruplarına göre ortaya çıkacak farkların ve benzerliklerin ortaya çıkarılması açısından önemlidir.

İnsanların tutumları ve gelişimleri genetik faktörlerin yanında çeşitli değişkenlerin birlikte etkisiyle oluşmaktadır. Bu faktörlerin neler olduğunun araştırılması sağlıklı bireylerin yetişmesinde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Eğitimcilere Öneriler

Öğretmenlerin ailelerle birlikte çocuğun gelişimi için etkinlikler yürütmesi, aileyi yönlendirmesi, aile katılım çalışmaları yapılmasını sağlaması ve çocuğa doğru yaklaşımlarda bulunmasının önemi unutulmamalıdır.

Okul öncesi öğretmenleri ailelerle grup ya da bireysel görüşme yapmalı, gerektiğinde aileleri bu konuda uzmanlaşmış kişilere yönlendirmelidir. Çocuğun

gelişiminde aile üyelerinin tamamının önemli olduğu düşünülerek, ailelerin tamamının katılımının sağlanmasının daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çocuğun gelişiminde ailenin yanı sıra öğretmenin sergilediği tutum da önemli bir yeri vardır. Bu nedenle öğretmenlerin tüm çocuklara eşit haklar tanıyarak, demokrat bir ortam içerisinde gelişimlerini desteklemesinin çok önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerle aileler arasında iyi bir iletişimin kurulması, çocuğun gelişim alanlarında problem bir durum saptandığında beraber çözüm yolları bulunması açısından önemlidir.

Okullarda öğretmen değerlendirmelerine dayalı olarak çocuklar sürekli gözlenmeli, sorunları olduğu düşünülen çocuklar ve ailelerine yönelik eğitimler düzenlenmelidir. Gerekli görüldüğü takdirde rehberlik birimlerinden destek alınarak, sorunlara gerekli çözümler bulunmaya çalışılmalıdır.

Ayrıca ek olarak, devletin yetkili kuruluşlarının anne babaları ve bu alanda geliştirilmesi gereken birimleri eğitici programlarla desteklemesinin çok önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AKBABA, Sırrı (1988). **Ana-Baba Tutumlarının Bazı Kişilik Özellikleri Üzerine Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ALTINKÖPRÜ, Tuncel, (2003). **Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır ?** İstanbul: Hayat Yayıncılık, 77-78

ANTIA, Shirin.D. and KREIMEYER, Kathryn.H. (1988). **Maintenance of Positive Peer Interaction in Preschool Hearing- Impaired Children**. The Volta Review, 18 (4).325.

ARAL, N., M.C.YAŞAR, A.KANDIR.(2002). **Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı**, İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 58.

ARGUN, Yasemin (1995). **Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Ortaokul Öğrencilerinin Denetim Odağı Üzerine Etkileri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 5

ARI, Meziyet, P. BAYHAN, İ.ARTAN. (1997). **Farklı Ana Baba Tutumlarının 4-11 Yaş Grubu Çocuklarında Görülen Problem Durumlarına Etkisinin Araştırılması**. 10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul:Ya-Pa Yayınları, 24.

ARI, Ramazan, A. ÇAĞDAŞ, Z. SEÇER ŞAHİN. (2002). **Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi** Ankara: Nobel Yayınları, 3, 5, 29, 30-33, 45, 46, 59, 62, 66, 107

ARI, Ramazan, Z. ŞAHİN SEÇER (2003). **Farklı Ana Baba Tutumlarının Çocukların Psikososyal Temelli Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi.** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 10.

ARI,Ramazan ve diğ., (2000). **Selçuk Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı,** İstanbul:Ya-Pa Yayın, 31.

ATAÇ, Füsün (1991). **İnsan Yaşamında Psikolojik Gelişim.** Ankara: Beta Basım Dağıtım, Ankara.56

ATAMAN, Ayşegül (2004). **Gelişim ve Öğrenme.** Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık:45,46,97,147

ATILGAN, Günseli (2001). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden ve Etmeyen İlköğretim I. Kademe I. Devre Öğrencilerinin Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AVCIOĞLU, Hasan.(2002). Okul Öncesi Donemdeki Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretilmesinde İşbirlikçi Öğrenme Yöntemi İle Sunulan Öğretim Programının Etkinliğinin İncelenmesi. **OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı.** 1. cilt. Ya-Pa, İstanbul.

AYDIN, Betül. (1997) . **Çocuk ve Ergen Psikolojisi.** İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları Vakfı. No: 1, 88.

AYDIN, Gül A., (1985). **Sosyal Başarı Eğitimi İle Sosyal Beceri Eğitiminin Çocuklarda Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışının Ortadan Kaldırılmasına Etkisi.**

Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü

AYDOĞMUŞ, K. ve başk.. (2001). **Ana- Baba Okulu**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 127.

BACANLI, Hasan. (2002). **Psikolojik Kavram Analizleri**. Ankara: Nobel Yayınları, 20.

BACANLI Hasan; F. ERDOĞAN, (2003). Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (MESSY) Türkçeye Uyarlanması, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**. Kasım

BACANLI, Hasan. (2005). **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayınları, 70, 74, 97, 116.

BACANLI, Hasan. F.ERDOĞAN.(2003) **Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin (MESSY) Türkçeye Uyarlanması**. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi.3(2) Kasım 2003. 353

BARAN, Gülen. (2005). Dört-Beş yaş çocuklarının Sosyal Davranışlarının ve Aile Ortamlarının İncelenmesi, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı:321, Haziran, 9-15.

BAYHAN, SAN Pınar, İ.ARTAN. (2004).**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi**, İstanbul:Morpa, 110-113-114-202-205-240-252.

BAYKAN, Suna, (2001). **Gazi Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı 2001-2002 Ders Yılı**. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 323

BAYRAKTAR, Rüveyde. (1998). **Okul ve Aile Dergisi**. Ankara Plaka Matbaa, 1.Baskı:42-43

BENASICH April Ann, GUNN Jeanne Brooks (1996). **Maternal Attitudes and Knowledge of Child-Rearing: Associations with Family and Child Outcomes.** *Child Development* 67, 1186-1205

BERBER, Şakir (1990). **Sosyo-Ekonomik Faktörlerin ve Ana-Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BİLAL, Gülden. (1984). **“Demokratik” ve “Otoriter” Olarak Algılanan Anababa Tutumlarının Uyum Düzeylerine Etkisi.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 45

BOSTAN, Sezgin (1993). **14-16 Yaş Ergenlerinin Uyum Düzeylerinin ve Ana-Baba Tutumlarının İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

CAMPBELL, Pam. & Siperstein, Gary.N. (1994). **Improving Social Competence: A Resource For Elementary School Teacher.** Needham Heights, Massachusetts: Allyn & Bacon. P: 90.

CARTLEDGE, Gwendolyn. & MILBURN, J.F. (1980). **Teaching social skills to children.** New York: Pergamon Press. 51

CASSIDY, J.David (1988). Child Mother Attachment and The Self In Six-Years-Olds. **Child Development**, 59; 121-134.

CERİT, Tuğba (2007). **Ergenlerin Aile İlişkilerini Algılamalarının Bazı Değişkenlere Göre Algılanması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

CEYHAN, Esra (Ed). (2000). **Çocuk Gelişimi ve Psikolojisi**, Açıköğretim Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, Yayın No:698, Anadolu Üniversitesi Yayınları.59,60-210.

CHEN Xinyin, M. LIU, B. LI, G. CEN, H. CHEN, L. Wanf (2000). **Maternal authoritative and authoritarian attitudes and mother-child interactions and relationships in urban China**. International Journal of Behavioral Development, 24 (1), 119-126.

COLLINS, J. and Collins, M. (1992). **Social Skills Training and Skilled Heplers**. West Sussex, England: Willey & Sons. P:43.

COLWELL J. Malinda, LINDSEY W. Eric, (2003). **Teacher child interactions and preschool children's perceptions of self and peers**, Early Child development and Care, Vol.173(2-3), pp.249-258.

CÜCELOĞLU, Doğan. (1992). **İçimizdeki Çocuk**. 2.baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.61

CÜCELOĞLU, Doğan. (1996). **İnsan ve Davranışı**, İstanbul: Remzi Kitabevi.357.

ÇAĞATAY, Emel (2003). **Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 6,9,12 Yaş Çocuklarına Verilen Fizikse Cezanın Ana Baba Tutumlarını Algılamalarını ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyip Etkilemediğinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi .Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÇAĞLAR, Şebnem (1992). **Aile İçi Rol ve Statünün Paylaşımında Kadının Yeri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇAĞDAŞ, Aysel, Z.SEÇER ŞAHİN (2002). **Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi**. Ankara:Nobel Yayınevi:60-65

ÇAĞDAŞ, Aysel (2002). **Ana-Baba-Çocuk İletişimi**. Eğitim Kitabevi Yayınları. Konya-35.

ÇELİK, Eylem, B.TUĞRUL, S.YALÇIN (2002). **Dört-Altı Yaşlar Arasındaki Anaokulu Çocuklarının Duygusal yüz İfadesiyle Kendilerini, Anne-Babalarını ve Öğretmenlerini Algılaması**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 22:29-39

ÇETİN, Filiz., A. ALPA BİLBAY., D. ALBAYRAK KAYMAK., (2003). **Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler Grup Eğitimi**, İstanbul: Epsilon Yayıncılık. 29.

ÇETİNKAYA, Bünyamin. (2004)**Ruhsal Açından Sağlıklı Aile, Sağlıklı Çocuk**, Ankara: Pegam A Yayıncılık.79.

ÇIKRIKÇI, Semra (1999). **Ankara İl Merkezinde Resmi Banka Anaokullarına Devam eden 5-6 Yaş Çocuklarının Okul Olgunluğu İle Aile Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇİMEN, Serap (2000). **Ankara’da Üniversite Anaokullarına Devam Eden Beş Altı Yaş Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi**. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

ÇİMEN, Serap, BARAN Gülen, (2001). **Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Psiko Sosyal Gelişimin İncelenmesi**, Ekim: Çağdaş Eğitim Dergisi.

DEMİRİZ, Serap, (1997). **9 ve 12 Yaş Çocuklarının Benlik Kavramı İle Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEMİRİZ, Serap, Ç.DİNÇER (2000). **Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Bakım Becerilerinin Annelerinin Çalışıp Çalışmama Durumlarına Göre İncelenmesi**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 19:58-65

DEMİRİZ, Serap., ÖĞRETİR Ayşe Dilek (2007). **Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi**. Kastamonu Eğitim Dergisi. Mart 2007, Cilt:15, No:1, 105-122.

DEMİRKAYA KAYNAR, Neşe (2001). **Çocuklardaki Travmatik Kazalar İle Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki**. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

DENHAM Susanne A. , BLAIR Kimberly A. , DEMULDER Elizabeth , LEVITAS Jennifer , SAWYER Katherine , AUERBACH Sharon -MAJOR and QUEENAN Patrick, (2003). **Preschool emotional competence:Pathway to social competence?**,Child Development, January/february 2003, Volume 74, Number 1, pages 238-256

DİNÇ Berrin, GÜLTEKİN Mehmet. (2004). **Okul Öncesi Eğitimin 4-5 Yaş Çocunun Sosyal Gelisme Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri**, OMEP Dünya Konsey Toplantisi ve Konferansi,Ya-Pa, İstanbul.

DİNÇER, Didem (1993). **Ana okuluna Devam Eden Beş Yaş Grubu Çocukların Anne-Baba Tutumlarının Yaratıcı Düşünme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DİNÇER, Çaplayan Atilla (1995). **Anaokuluna Devam Eden 5 Yaş Grubu Çocuklarına Kişiler Arası Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimin Etkisinin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi.Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

DPT.(1989). **Türk Aile Yapısı, VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ö.İ.K Raporu**, Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı Yayınları.3-4.

EKİNCİ VURAL, Deniz. (2006). **Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilere Etkisi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EKŞİ, Aysel (1990). **Çocuk Genç ve Anababalar**, Ankara:Bilgi Yayınevi.15-23-24

ELIAS, Maurice, CLABBY, J. (1992). **Building social problem solving skills: guidelines from a school-based program**. San Francisco:Jossey-Bass.

ERBİL, Nilüfer, Z.DİVAN, P.ÖNDER. (2006). **Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerin Tutum ve Davranışlarının Etkisi**. Aile ve Toplum Dergisi. Yıl:8, Cilt:3, Sayı:10

ERDOĞAN, Samiye, H. ŞİMŞEK BEKİR, S.ŞANLI (2005). **Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Ekonomik, Sosyal, Kültürel Uyum Sorunlarını Etkileyen Bazı Etmenler**. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Dergisi Sayı:16,s.1-13.

ERGİL, Doğu (1987).**Toplum ve İnsan**. Ankara: Turhan Kitabevi:41-42

ERGİN, Dilek (2004). **Planlı eğitimin Astımlı Çocukların Hastalıkla Başa Çıkmalarına ve Ailelerinin Çocuk yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ERGÜN, Süheyla (2003). **Cerebral Palsy’li Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Değerlendirilmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ERKAL, Mustafa (1987). **Sosyoloji**. 3.Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi:71,72

ERSOY, Füsün (1989). **İki Farklı Sosyo-ekonomik Düzeydeki Ana Babaların Çocuklarına Uyguladıkları Disiplin Yöntemlerinin Karşılaştırılması; Çocukların Algılayış Şekliyle**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

FRANKEL, J.R., N.E. WOLLEN (2003). **How To Design and Evaluate Research in Education**. Mc Graw, Hill Higher Education.

GAZELOĞLU, Canan Er. (2000). **İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Psiko-Soyal Gelişimine Ana-Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

GOLEMAN, Daniel. (1998). **Duygusal Zeka**, Çev. Banu Seçkin YÜKSEL, İstanbul:Mart Matbaası, Varlık Yayınları. 247.

GÜÇRAY, Sonay. (1989). **Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9.10.11. Yaş Çocuklarının Öz-Saygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜLAY, Hülya. (2004). **Korunmaya Muhtaç Çocuklarla Ailesi İle Yaşayan 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

GÜNEYSU, Sibel, Ş.BİLİR (1988). **Üniversite Gençlerinin Kendini kabul Düzeyine Algılanan Ana- Baba Tutumlarının Etkisi**. Psikoloji Dergisi, Sayı:22:127.

GÜNGÖR, Abide. (1995). **Aile İçi Etkileşim**. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayınları. No:7, Ankara:147

GÜNGÖR, Abide (2002). **Gelişim ve Öğrenme. Toplumsal ve Duygusal Gelişim**. Ankara: Anı Yayıncılık.95.

GÜRŞİMŞEK, Işık (2001). **Okul Öncesi Eğitime Aile Katilimi ve Psikososyal Gelişim**, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. İstanbul: Mayıs.

GÜVEN, Aytül (1993). **Farklı Öğretim Programı İzleyen Öğrencilerde Algılanan Ana-Baba Öğretmen Tutumlarının Benlik Kavramına Etkisi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HACCACOĞLU, Ümmügül (1997). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına (Gündüz Bakım Evleri ve Anaokulu) Devam Eden Etmeyen 1-6 Yaş Grubu Çocukların Büyüme Gelişimlerinin Karşılaştırılması ve Aile Yapısının Etkisinin**

Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

HAMAMCI, Zeynep, K. HAMURLU (2005). **Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Kararsızlıkları İle İlişkisi.** İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:6, Sayı:10 Güz.

HARTER, Susan. (1990). Developmental Differences In The Nature Of Self Representations For The Understanding, Assesment And Treatment Of Maladaptive Bhavior. **Cognitive Therapy and Research**, 14,113-115

HATUNOĞLU, Arzu (1994). **Ana-Baba Tutumları İle Saldırganlık Arasındaki İlişkiler.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HAWKING, J,David. (1992). The Seattle Social Development Project. **The prevention of antisocial behavior in children.**New York: Guilford.

HIZEL, Mine (1999). **Okul Çocuklarında (7-12 Yaş) Görülen Enüresiz ve Enkopresiz Sıklığının Aile Tutumu İle İlişkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

HOLDEN, George.W.& RITCHIE, Kathy.L. (1991). Linking extreme marital discord, child rearing and child behavior problems:evidence from battered women. **Child Development**, 62,311-327.

HOWING, P, T. WODARSKI, J.KURTS, P, D.&GAUDIN, S,M. (1990). The empricial bas efor the implemenation of social skills training with malrested. **Children Social Work**. 35(5), 460-477.

IRMAK, A. Sibel. (1995). **Beş Altı Yaş Grubu Çocuklarda Doğuş Sırasının Uyum Problemleri İle Olan İlişisinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Ankara. Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

İKİZOĞLU, Musa. (1993). **Demokratik ve Otoriter Ana-Baba Tutumlarının Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Üzerine Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

JORKLUND F.David, (2002) **Children's Thinking Developmental Function and Individual Differences**, Third Edition.350

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem. (1996).**İnsan ve insanlar**, İstanbul: Evrim Yayın. 80-81,245.

KANDEMİR, Fatma (1991). **Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Onyedli Yaş Grubu Gençlerin Kendini Kabul Düzeylerini Etkileyen Bazı Faktörler Üzerine Bir Araştırma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

KAPIKIRAN, Necla, A.İVRENDİ, A.ADAK. (2006). **Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Beceri Saptaması**. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:19: 25

KARADAYI, Figen (1994). **Üniversite Gençlerinin Algılanan Ana-Baba Tutumları Ana-Babayla İlişkileri ve Bunların Bazı Kişilik Özellikleri İle Bağlantısı**. Türk Psikoloji Dergisi. Sayı:9.5-25

KARADENİZ, Aynur (1994). **Lise Son Sınıf Öğrencileri Üzerinde Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarıyla Çeşitli Mesleki Değerler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYA, Özcan (1994). **Annelere Verilen Eğitimin Çocuklarına Karşı İstenmedik Tutumlarına Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi .Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYA, İdil (2003).**Evlilik Uyumu İle Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KESKİN, Sabiha (2004). **Çocuğun Yaş, Cinsiyet, Bilişsel Yetenek ve Anaokuluna Gitmesini Annenin Ev Kadınlığı Tutumuna Etkisi**. Cerrahpaşa Tıp Dergisi. Cilt 35(4):186

KILIÇASLAN, Ayşegül (2001). **Aile Fonksiyonlarının ve Algılanan Farklılaşmış Anne-Baba Yaklaşımının Kardeş İlişkileri Üzerine Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOCAYÖRÜK (Koca), Ayşe (2000). **“İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Becerilerini Geliştirmede Dramanın Etkisi”**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KOPTAGEL, İlal, G.(1981). Ruhsal Etkileşim Açısından Çocuk ve Aile. **Aile ve Çocuk Dergisi**. Sayı:1:37

KÖKNEL, Özcan. (1981). **Aile ve Toplumda Ruh Sağlığı**. İstanbul: Hür Yayınevi:53

KÜÇÜKKURT, Mehmet. (1990). **Ailenin Psikolojik (Moral) Fonksiyonu**. Türkiye Aile Yıllığı. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmaları Yayınları. 81

KÜÇÜKÖDÜK, Şükrü (2006). **Anne ve Babanın Kitabı, Çocuk Sağlığı Rehberi**. Ankara: Pelin Ofset.329-335

LA GRECA, Annette.M.(1993) “Social Skills traning with children: Where do w ego from here?” **Journal of clinical child Psychology**, 22 (1), 288.

LAMBORN, S.D., Mounts, N.S., Steinberg, L.& Dombusch, S.M. (1991). Patterns if competence and adjustment among adolescent from authoritative, authoritarian, indulgent and neglectful families. **Child Development**,62,1049-1065.

LINDSEY W.Eric, (2002). **Preschool Children's Friendships and Peer Acceptance:Links to Social Competence**. Child Study Journal,Volume 32/no.3.pp.145.

MACCOBY, Eleanor. E. (1984). Socialization and Developmental Change. **Child Development**. 328.

MANGIR, Mine, F.KANDEMİR (1993). **Onyediyen Yaş grubu Gençlerin Kendini Kabul Düzeyini Etkileyen Bazı Faktörler**. Aile ve Toplum Dergisi, Sayı 3, Cilt 1, Yıl 3, Eylül-Aralık.

MANGIR, Mine, N.ARAL, G.HAKTANIR, G.BARAN, F.BAŞAR; A.KÖKSAL: (1995). **Fiziksel Yönden İstismar Edilen ve Edilmeyen Çocukların Ana-Baba Tutumlarını Algılayış Şekillerinin İncelenmesi**. 10.Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: Ya-Paq Yayın Paz. San. Tic. A.Ş., 81-98.

MC NALLY, Sandra., EISENBERG, Nancy. And HARRIS, Jerry.D. (1991). Consistency And Change In Maternal Child-Rearing Practices And Values: A Longitudinal Study, **Child Development**, Vol:62,190-191.

MIZRAKÇI, Şule (1994). **Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MONTESORI, Maria. (1992). **Çocuk Eğitimi, Montessori Metodu**, Çev. Güler YÜCEL. İstanbul:Acar Matbaa, Özgür Yayın. 3.Basım: 233.

NAVARO, Leyla. (1989). Aşırı Koruyuculuğun Çocuk Eğitimine Etkileri. **6. Ya-pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırması Semineri**. Ya-pa Yayınları, İstanbul.123.

NAZLI, Serap, (1997). **Aile Fonksiyonlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

NEWCOMB, A.F.,&BAGWELL, C.L. (1996). The Developmental Significanca of Children's Friendship Relationa. In W.M. Bukowski, A.F. Newcomb, &W.W. Hartup (Eds.), **The Company The Keep: Friendship in Childhood and Adolescence**. New York: Cambridge University Pres. (pp.289-321).

OCAKCI Ayşe, T. AYYILDIZ, H.KULAKÇI (2006). **Zonguldak İl Merkezinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Sosyoekonomik Düzeylerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Üzerine Etkisi**. 50. Milli Pediatri Kongresi. <http://www.millipediatri.org.tr/bildiriler/HP-06.htm>

OKTAY, Ayla. (1999). **Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem**. Birinci Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık:112

ÖĞRETİR, Ayşe Dilek (1999). **Alt ve Üst Sosyo- Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ONUR, Bekir (1993). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Ankara: İmge Kitabevi.

ÖKSÜZ, Yücel (2002). **Ergenin Kişilik Gelişiminde Ebeveynin Rolü**. Milli Eğitim Dergisi. Yaz-Güz Sayı 155-156:1

ÖMEROĞLU, Esra, İ.ULUTAŞ (2007).**Çocuk ve Ergen Gelişimi**. İstanbul: Morpa Yayınları. 66-74.

ÖMEROĞLU, Fatma. (1996). **Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Terbiyesinde Annenin Rolü ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları (Anne Tutumlarının Demografik Bilgilere Göre Farklaşıp Farklaşmadığına İlişkin Bir Araştırma)** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 74,75.

ÖNER, Necla. (1993).**Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.538-541.

ÖZBAY, Yaşar. (2004). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Ankara: Pegama Yayıncılık. 50-62

ÖZCAN, Handan (1996). **İlkokul Öğrencilerinin Özgüvenleri, Akademik başarıları ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZENÇ, Semiha (1998) **Algılanan Anne Baba Tutumlarının Durumluk Mizah Tepki Düzeyine Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuzmayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZERİ, Zeynep Nezahat (1994). **Okul Öncesi Dönemde Ahlak Gelişimi ve Eğitimi (Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Beş Yaş Çocuğunun Adalet Gelişimine Etkisinin Araştırılması)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZGÜVEN, İbrahim, Ethem. (2001). **Ailede İletişim ve Yaşam**. Ankara: Pdrem Yayınları, 209.

ÖZTÜRK, İsmet (1990). **Ana-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duygularını Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZYÜREK, Arzu. (2004). **Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

PERRY Craig J., JENSEN Larry, ADAMS Gerald R., (2001). **The relationship between parents attitudes toward child rearing and the sociometric status of their preschool children**, The Journal of Psychology, 7/9(6), 567-574, 2001.

POWLESS, L.Donna. , ELLIOTT N.Stephen. (2002). **Assegment of Social Skills of Native Amerian Preschoolers. Teachers and Parent Rating.** University of Wisconsin, Madison, USA.

POYRAZ, Hatice, H. DERE. (2003) **Okulöncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri**, Ankara: Anı Yayıncılık.41.

POYRAZ, Hatice, A. ÖZYÜREK (2005). **Okul Öncesi 5-6 Yaş Çocukların Problem Davranışları Ve Ebeveyn Disiplin Yöntemlerinin İncelenmesi.** Milli Eğitim Dergisi. Bahar 33.Sayı:166

RAZON, Norma (1983). **Çalışan Anne ve Çocuk**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları 55:111

RYDER, Verdane. (1995).**Parents and Their Children. America, The Goodheart.**Willcox Company.39.

SAVRAN, Canan ve diğ. (1997). **Ana Babaların Kişilik Özellikleri İle Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler .** 10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul:Ya-Pa Yayınları, 172.

SCHOLING, Agnes. And Paul.M.G. EMMELKAMP(1990). “Social Phobia: Nature and Treatment,” in H. LEİTBERG (Ed.) **Handbook of Social An Evaluation Anxiety** (pp.269-324). N.Y. Plenum Pres.

SEÇER, Zarife, H.SARI, O.OLCAY (2006). **Anne Tutumlarına Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Bilgilerinin İncelenmesi.** Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı:16: 539.

SELÇUK, Ziya. (1992). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara. Atlas Kitabevi. 54.

SEVİNÇ, Müzeyyen. (2003). **Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları:311-312.

SERTELİN, Çare (2003). **Ebeveyn Tutumlarının Sosyo-Kültürel Yapı ve Aile Fonksiyonları İle İlişkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SİLAH, Mehmet,. (2000). **Sosyal Psikoloji**. Ankara: Gazi Kitabevi.388

SİPAHIOĞLU, Şeyma (2002). **Ana Baba Tutumları ile Gençlerdeki Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 15

SOYER, Makbule Kalı (1992). **Üniversite Öğrencilerinin Sosyal İçedönüklük ve Dışadönüklük Kişilik Özelliğinin Uyum Düzeylerine Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞAKIR, Ayşegül (1987). **H.Ü. Devlet Konservatuvarı'na Devam Eden 14-18 Yaş Grubu Öğrencilerinin Sosyal Uyumları İle Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara:Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞENDOĞDU, Mine Canan (2000). **Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Anne Babalarını Algılamaları İle Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki ilişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞENTÜRK, Cenk (2004). **Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Öğrencilerin Bilişötesi Becerileri Üzerindeki Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TAPÇAN, Kadir Tümay (2002). **Ebeveyn Tutumları İle İlköğretim 6-7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Denetim Odağı İlişkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TOKOL, Oylum (1996). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam eden ve Etmeyen 3-6 Yaş Çocuklarının, Gelişim Özellikleri ve Anne-Baba Tutumlarının Karşılaştırılması.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.23.

TOPALOĞLU BECET, Keriman (1989). **Ana Baba Tutumlarının ve Bazı Sosyo Ekonomik Faktörlerin Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Atılganlık Düzeylerine Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TORTUMLUOĞLU, Gülbu (1999). **Annelerin Aile Kavramını Algılaması ve Bunun Çocuk Yetiştirme Tutumuna Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum. Atatürk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

TORUCU, Belgin Koçak (1990). **13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Ana-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TÜY POYRAZ, Selay (1999). **3-6 Yaş Arasındaki İşitme Engelli ve İşiten Çocukların Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Yönünden Karşılaştırılmaları.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi

UÇMAZ HALICIOĞLU, İlknur (2004). **Annelerin Empatik Beceri Düzeyi İle Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

UĞUR, Hasan. (1998). **Anasınıfı Eğitiminin Sosyalleşmedeki Rolü ve Öğrencileri Sosyalleştirme Açısından Özel ve Devlet Anasınıflarının Karşılaştırılması.** Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

USTA, Aydın (2004). **Çocuğun Ruhsal Süreçleri Üzerinde Ailenin Etkisi.** İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:5, Sayı: 7:1-3-7

UZ BAŞ, Aslı (2003). **İlköğretim 4. ve 5.Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri ve Okul Uyumuna İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

UZMEN, F.Selay (2001). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Prososyal Davranışlarının Resimli Çocuk Kitapları İle Desteklenmesi.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ÜLGEN, Gülten, E. FİDAN. (2002).**Orta Dereceli Kız Teknik Okulları Çocuk Gelişimi,** İstanbul: MEB Basımevi. 233, 237.

ÜSTÜN, KÖSE Elif. (1989). **Okul Öncesi Eğitimi Alan 5-6 Yaş ve İlkokula Devam Eden 7-8, 9-10, 11 Yaş Grubu Çocukların Anne-Babalarının Otoritesini Algılama Farklarının Karşılaştırılması.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı

ÜSTÜN, Elif. (1994). **8-11 Yaşlarındaki Çocukların Psikososyal Açidan Potansiyellerinin Çocuk-Aile Gözüyle İncelenmesi ve Kuşaklar Arası Çocuk Yetiştirmeye Ait İnançların Karşılaştırılması.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

WHIRTER, J., N.VOLTAN ACAR. (2000). **Ergen ve Çocukla İletişim. Öğretme, Destekleme ve Çocuk Yetiştirme Sanatı.** Ankara: US-A Yayıncılık. 68-69.

VARLI, Oya. (1999). **Özel ve Devlet İlköğretim Okullarında Öğrenim Gören Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Benlik Kavramı Düzeylerinin İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara. Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

VERSCHUEREN, Karine. MARCOEN, Alfons, & SCHOEFS, Veerle.(1996). The Internal Working Model Of The Self, Attachment, and Competence in five years old. **Child Development**, 67;2493-2511.

VOLLING, Brenda L., BELSKY, Jay (1992). The Contribution of Motor-Child And Father Child Relationships To The Quality of Sibling Interaction: A Longitudinal Study, **Child Development**, 63 (2):1209

VUCHINICH Samuel, VUCHINICH Regina & WOOD Barbara (1993). The Interparental Relationship and Family Problem Solving With Preadolescent Males. **Child Development**, 64:1389-1400.

YAPICI, Şenay, M.YAPICI (2005). **Çocukta Sosyal Gelişim**. Üniversite ve Toplum Dergisi. Haziran, Cilt 5, Sayı 2: 2.

YAVUZER, Haluk. (1993). Okul Öncesi Dönemde Ailenin İşlevi. **Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri 2-3 Lefkoşe..** Ya-Pa Yayınları, İkinci Baskı.İstanbul: 23

YAVUZER, Haluk. (1994). **Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar**, 10. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.105-106

YAVUZER, Haluk. (1995). **Ana-Baba ve Çocuk**, 8.Baskı İstanbul: Remzi Kitabevi.14

YAVUZER, Haluk. (1996). **Çocuk ve Suç**. Sekizinci Baskı.İstanbul: Remzi Kitabevi, 33.

YAVUZER, Haluk. (1998). **Ana Baba Okulu**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 85,137.

YAVUZER, Haluk. (1999). **Cocuk Psikolojisi**, İstanbul:Remzi Kitabevi,129.

YAVUZER, Haluk. (2003). **Ana Baba ve Çocuk**, İstanbul: Remzi Kitabevi. On Altıncı Basım,15-17,31,33-34.

YEŞİLYAPRAK, Hilal (Edt). (2004). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.120-135-136-220.

YILMAZ, Ayşen (2000). **Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı Anne Baba Tutumu İle Çocukların, Ergenlerin ve Gençlerin Akademik Başarıları ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, Vildan (2004). **Annelerin Çocuk yetiştirme Tutumlarına Anneannelerin Etkilerinin İncelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YÖRÜKOĞLU, Atalay (1986).**Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 132-259.

YÖRÜKOĞLU, Atalay (1990).**Gençlik Çağı**. 7. Baskı, İstanbul:Özgür Yayınları.144-145-149

YÜKSEL, Galip (2002). **Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler**. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 22, Sayı 3. 37-57

YÜKSEL, Galip (2004). **Sosyal Beceri Envanteri**. Ankara. Asil Yayıncılık. 1.Baskı.3-5

YÜKSELEN, Arzu İpek (2003). **Zihinsel engelli Çocuk ve Adölesanların Sosyal Yeterlilik ve Problem Davranışlarının Anne-Baba ve Öğretmen Yönünden Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ZEMBAT, Rengin. (Edt.) (1999). **Okul Öncesi Eğitimde Temel Konular “Marmara Üniversitesi Anaokulu /Anasınıfı Öğretmen El Kitabı”**.İstanbul:Turan Ofset,1.Basım:17.

ZEMBAT, Rengin., P.Ö. UNUTKAN. (2001).**Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri.** İstanbul:Ya-Pa Yayınları, 20, 23-24.

EKLER

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.EGD.0.33.05.311-57 / 1342
Konu : Araştırma İzni

03/05/2006

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

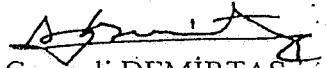
İlgi : 14.04.2006 tarih ve B.30.2.GÜN.0.F8.00.00/2734 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Elif SARI'nın "Ana Sınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların. Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi" konulu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak anketlerin. Ankara İli resmi ve özel ana okulu ile ilköğretim okullarında uygulama izin talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen (11 sayfa - 92 sorudan oluşan) anketin belirtilen okullarda uygulanmasında Bakanlığımızca bir sakınca görülmemektedir.

Araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Cumaali DEMİRTAŞ
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı

EKLER :
EK-1: Anket Örneği (1 Adet-11 Sayfa)
EK-2: Okul Listesi (1 Adet-10 Sayfa)